

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

J. Meisler.

Opfoltringshusdrenge

Nr. 101.

En Livshistorie

af

Fr. Meisler,
pens. Lærer.

Kjøbenhavn.

H. Hagerups Boghandel.

Triers Bogtrykkeri (H. S. Schou).

1887.

Kjære Læser!

Opfostringshusdrenge Nr. 101 er — mig selv; jeg kan lige saa godt sige det strax. Det forundrer Dig maaske, at jeg har kunnet finde paa at skrive min egen Biografi; men jeg skal sige Dig, at kun saa almindelige Menneskers Liv har været mere bevæget og omtumlende end mit lige fra min tidligste Barndom, og Vorherres Styrelse er ofte traadt saa tydelig frem deri, at det nok kan være værd at høre om og lægge Mærke til. Naar her til kommer, at der aldrig, saa vidt mig er bekendt, er skrevet noget af en Opfostringshusdrenge om Livet paa Opfostringshuset i hine Dage, og at flere af mine mange kjære Venner og bekendte ofte har opfordret mig til at nedskrive og udgive, hvad jeg i Samtale af og til mundtlig har meddelt dem om mit Livs mærkelige Tilbragelser, saa kan man vel ikke finde det saa forunderligt, at jeg nu, skjønt jeg har fyldt mit 70de Aar, har benyttet mit Otium som afflediget Lærer til at optegne alle disse forskjellige Minder, alt efter som de lidt efter lidt fremstille sig for Tanken, og jeg overgiver dem nu herved til Læserne i det Haab, at man med velvillig Staanjømhed vil bedømme dette Arbejde af en Mand, der har

naaet den Alder, i hvilken de fleste vel have holdt op med at skrive offentlig. Mit inderlige Ønske er nu kun, at jeg, naar mit efter Naturens Orden ikke fjærne Livsmaal er naaet, maa kunne sige af Hjærtet: Gud ske Lov! Hans Naade imod mig har dog vist ikke været ganske forgjæves!

Tiendegaard pr. Borre paa Møen i Februar 1887.

Fr. Meisler.

Der Familie er en gammel Bagerflægt. Farfar, rimeligvis en Bagersøn, kom til Danmark i Midten af forrige Aarhundrede som Bagersvend fra Norge, hvad der for saa vidt er en Mærkelighed, som næsten alle Datidens Bagersvende og Mestere vare Tyskere, hvorfor ogsaa det tyske Sprog til daglig Brug den Gang høstes i næsten hver Bagerfamilie. Han erhvervede sig en af de 50 privilegerede Bagergaard i Kjøbenhavn, beliggende paa Vestergade, men døde allerede i 1788, da hans 3 Børn endnu ikke vare fuldborne. Velstanden i de bedre stillede Borgerfamilier var i den Tid saa stor, at hans Lig i flere Aftener stod paa Parade omgivet af Sølvkandelabre med Børllys, hvor til da hver velklædt Person havde Afgang. Han ligger begravet paa den gamle Fruekirkegaard, der, hvor det saa kaldte „Dyrkjøb“ er, et betegnende Navn for dette nu bebyggede Hjørne af Kirkepladsen. Jeg mindes, at man har fortalt mig, at, naar han med sine unge Sønner eller Datteren red ud, var deres Ridetøj beslaaet med Sølv, og at

der paa hans Grav blev sat et kostbart Stenmonument, hvis Indskrift begyndte saaledes: „Herre Jesus, annam min Aand! Saa bad og sukete den i Livet hærderlige, nu hos Gud salige osv.“ Hans Efterfølger i Ægteffabet og Bagergaarden blev, som man kunde vente, en Tysker, vor uforglemmelige, ejegode „Großvater“, som vi desværre alt for tidligt maatte savne.

I Bombardementet 1807 brændte Bagergaarden med det hele Kvarter der omkring, og da det rimeligvis har været forbundet med store Vanskeligheder at behyge de øde Tomter, flyttede man ud ved Lyngby, hvor en ny Bagergaard blev anlagt, og hvor fra de i gamle Dage saa bekjendte „Lyngbytbøkker“ stammede. Begge Sønerne vare naturligvis udsete til at fortsætte Bagervirksomheden, men da den yngre Broder viste Disposition til Brystsyge, forlod han alt tidlig Faget for at forsøge sig i andre Retninger. Min Fader var nu voksen, og som en særdeles smuk Mand særligyndet af Damerne. Endnu, da han var over de 70 Aar, kunde han danse en Menuet med den eleganteste Holdning. Et ved Lumsked og Forræderi afbrudt Kjærlighedsforhold fordrev ham allerede i Halvfemserne fra Fædrelandet, hvor paa han, efter som Svend at have berejst Skurland, nedsatte sig i Petersborg som Bagermester. Et løgnagtigt Rygte om, at hans forlovede nu havde giftet sig med en anden, var vel den nærmeste Grund til, at han i Desperation ægteede en Petersborgerinde; men

da han snart opdagede, at Situationen var aldeles uholdbar, i det man endog gjorde Attentat paa hans Liv, flygtede han i Slutningen af Aarthundredet til Kjøbenhavn og fik der gjennem Authoriteterne udvirket en Stilsmissse.

Under sit Ophold i Rusland kom han i Følge med en dansk General Rumsen til Moskau, og overværede i Aaret 1796 Kejsersinde Catharina den Andens Bifærd. Han har ofte fortalt, hvorledes hun, der var usædvanlig korpulent, laa paa aaben Paradeseng med sin Haand hvilende paa en Pude, hvor alle forbi-passerende maatte knæle ned og kysse den, hvilket han dog, efter Sigende, af Bæmmelse maatte snige sig til at undlade. Ved hendes Side stod hendes 34 Aar i Forvejen myrdede Gemal, Keiser Peter den Tredie, i lukket Kiste. Den nævnte danske General havde Vagt i Paradesalen, og ved den Lejlighed kom Fader derind.

Ved Ankomsten til Kjøbenhavn traf han, mærkeligt nok, sin mis kjendte forlovede strax paa Bejen fra Toldboden, og da det nu viste sig, at deres Adskillelse kun var foranlediget ved ondskabsfulde Rænter, knyttede de paany Forbindelsen; men kun i 1 Aar var det dem forundt at leve sammen. Hun døde efter at have født ham en Søn, der allerede døde i sit 24de Aar, et af de smukkeste Mennesker, jeg nogen Tid har set.

Under derangerede Forhold drev min Fader Forretning som Bager paa flere Steder, t. Ex. paa

Fredensborg. Der blev han efter sin første Kones Død bekendt med min Moder, der opholdt sig hos en Slægting, en velstaaende Skibskaptajn fra Bornholm, hvor ogsaa hendes afdøde Forældre havde været bosiddende, og i henved et halvt Aarhundrede levede han i et kjærligt Egtekab med sin lille Elsebeth, som han al Tid kaldte hende, medens hans Kjæle navn stedsse var Christian Nifinger, da han i Rusland ved Koldbrand havde mistet en Lillefinger. Hun fødte ham 6 Døtre og 2 Sønner, hvor af 1 døde i sin spæde Barndom. Jeg mindes endnu Moders Fortælling om hendes Smertensleje efter den ene Søn, hvorledes Kingos dejlige Vægtervers til Kl. 1: „Hjælp os, o Jesu kjære! Vort Kors i Verden her taalmodelig at bære, der er ej Frelser fler“ — saa ofte havde trøstet og styrket hende gennem Natvægterens simple Sang, som hun formelig laa og længtes efter.

Det maa sikkert have været en tung Overgang for min Moder fra Opholdet i de rige Huse at henflyttes til forholdsvis ringe Raar. Hun har saa ofte fortalt om den Rigdom og Luxus, som den Gang fandtes i de større Skibskaptajners Hjem, ligesom jo Handelsstanden i Kjøbenhavn florerede i en Grad, hvor om man nu intet Begreb har. Man kjørte i kostbare Ekvipager med Firspand og galoneret Kust og Tjener; ostindiste Chavler til flere Hundrede Daler Stykket var et almindeligt Klædningsstykke, og hele det rige Samfundsliv var i Højde her med. En

af disse Skibskaptajner, i hvis Hus mine Forældre ofte var Gjæster, og med hvis yngste Søn min yngste Søster længe efter blev gift, ejede saaledes før 1807 flere af de største Gaarde i Kjøbenhavn, var Ejer eller dog Medejer af flere store Handelsstibe, og havde til enhver Tid en kontant Driftskapital liggende paa c. 1 Tønde Guld, 100,000 Rdlr. At denne Rigdom svandt som Dug for Solen efter 1807, og Millioner tabtes i lige saa mange Dage, som man havde været Nar om at samle dem. Mærkværdigt nok havde denne Kaptajns Svigerforældre arbejdet sig op fra en saare ringe Stilling, indtil de vare i Besiddelse af stor Rigdom. Over Døren paa det lille Sted i Nyhavn, som de først naaede at blive Ejere af, lod de derfor sætte den smukke Indskrift: „Hidtil haver Herren hjulpet!“

At Smaafolks Raar maatte lide under Tidernes Tryk er begribeligt. Fader forsøgte først at ernære sig i Kjøbenhavn som Fribager, der maatte lade bage hos en af de privilegerede Bagere og saa havde Udsalg af Brødet, og, da dette ikke vilde gaa, forsøgte han sig, som før er fortalt, flere Steder paa Landet.

I Kjøbenhavn var han da Kristiansborg brændte 1795. Han havde da Opshyn med Bagerlaugets Bogue, der henførte en Masse redbede Sager til det saakaldte Prindsens Palæ ved Frederiksholms Kanal. For sin dygtige Ledelse ved denne Lejlighed fik han en særdeles anerkjendende Takskrivelse fra højere vedkommende.

Om Slaget 1801 har Moder fortalt mig, at hun netop var kommen i Kirke, da Kanontordenen begyndte, og at denne rullede saa uafbrudt, at det ikke var muligt at skjelne noget enkelt Skud. Hun saa Nelson, da han kom i Land, en grim Person at se til, og Kronprinds Frederik, da han efter Slaget kom ind fra Kvintusbatteriet, saa hvid i sit Ansigt, som en Væg. Hun var med i den grædende Forsamling, da de faldne bleve nedlagte i Kæmpegraven paa Skibskirkegaarden, og Abrahamsøns dejlige Psalme: „Være Fred med Eder Alle“ lød saa højtideligt over Graven. Kort efter var hun i Selskab med den tapre Lassen fra Prøvesten, der paa Spørgsmaalet om, hvad han egentlig tænkte paa under Kampen, ganske lakonisk svarede! „Na, paa ingen Ting uden bare at styde!“ Den Gang stimlede man sammen om ham og stirrede begejstret efter ham, naar han viste sig paa Gaden; -- nogle Aar efter var ogsaa han glemt.

Under Bombardementet 1807 boede mine Forældre tæt ved Helliggejstes Kirke, og Moder saa' da, hvorledes Projektiler krydsedes i Luften, naar Fjenderne sigtede efter Taarnet, inden den egentlige Beskydning begyndte. I alle de 3 rædselsfulde Nætter særbedes min Fader uafsladelig paa Gaderne med Bagerlaugets Vogne, hvormed baade Familien fra Bagergaarden og fra Helliggejststræde førtes ud paa Amager med det reddede Gods, der naturligtvis ikke blev meget værd.

Under Tidernes Tryk tiltog Børneflokket, og de forskjellige Bagerforretninger paa Landet gav lidet eller intet Overskud. Medens han var Bager paa Hirschholm, drømte han en Nat 4 Nummere, og, da Karlen om Morgenens kjørte til Kjøbenhavn, fik han Ordre til at tage en Tallotteriseddel hos en Kollektor og sætte en Mark paa Kvaternen. Om Aftenen havde han glemt Seddelen, og næste Dag udkom alle 4 Nummere. Der gik saaledes en Gevinst paa 10,000 Rdlr. i Luften. Eignende Skuffelser indtraf oftere, og Aaret efter min Fødsel blev hele Bagervirksomheden hævet, og Fader boede efter den Tid stedsse i Kjøbenhavn, hvor han havde forskjellige Bestillinger, til sidst som Bud ved Fattigvæsenet, og med en forbausende ringe Løn maatte søge at ernære Familien. Intet Under derfor, at Børnene, naar en gunstig Lejlighed tilbød sig, kom under fremmed Forsorg. En af mine Søstre, ja, jeg kan næsten sige 2, fandt et kjært Hjem i Thyngby gamle Præstegaard, en anden blev adopteret af en velstaaende Familie, der dog efter nogle Aars Forløb blev aldeles forarmet, saa at hun atter maatte drage hjem; men jeg, som den næstnyngste og eneste Søn, havde den Lykke i mit 4de Aar at blive adopteret af den elskelige „Großvater“ i Bagergaarden ved Thyngby i Aaret 1820. Bedstemoder var død i 1814 og overlevede saaledes sin første Mand i 26 Aar. Senere havde „Großvater“ giftet sig med en uformuende Slægtning af os, der nu stadig benævntes „Tante“. Jeg er=

indrer endnu tydeligt, at da jeg blev baaret ind ad Døren til den saakaldte Brødstue, stod Tante ved Disken og tog imod mig.

Saa begyndte da min Barndoms Paradistid! Hver Aften maatte jeg bringe min Godnathilsen: „Gute Nacht, Großvater, eine angenehme Ruhe, ein guten Traum dazu und Dank für heute!“ Hvor han da var glad og kaldte mig sin egen „Jung“, hvad der, pudsig nok, netop var hans eget Familienavn.

I Fryd og Glæde hengik nu Barndomsdagene. Om Sommeren var jo Stedet et sandt Paradis. Om Helligdagene rullede den ene Vogn forbi efter den anden ude paa Kongevejen, som den da kaldtes, og næsten til dem alle blev der kjøbt af det dejlige Brød, som den Gang stod i større Ry end selve det i Hovedstaden. Fra Slottet hørtes Regimentsmusikken, naar Prinds Christian laa der, fra „Dandsbakken“ Kastelsjægerenes Hornblæfere, der gjerne spillede for Skovgæsterne der og -i Charlottenlund, og fra „Fægerdalen“, hvor Husargeneralen havde sit Palæ, hørtes ved enkelte Festligheder Husarernes Musik. Til Hofholdningen paa Slottet leveredes dagligt alt det fineste Brød, saa livreflødte Tjenere saaes til enhver Tid. Ved Siden af Bagergaarden laa Væststeden „Thealyst“. Her boede Faders eneste Søster, gift med en Oberst ved 3die indste Regiment i Aalborg; han var som oftest i Garnisonen, medens Fruen tumlede med Værtstabet hjemme. Ofte havde de højere Funktionærer paa Slottet Sommerværelser enten her eller

i Bagergaardens smukke Hovedbygning, og saaledes var der stadigt Samkvem med Hoffet.

Min omtalte Halbroder, der døde 1824 som ansat i Øresunds Toldkammer, var en Plejeføn af Obersten og tilbragte derfor en Del af sin første Ungdom der. „Den unge Prinds“, senere Frederik 7, kom ofte til „Theatret“, da hans franske Lærer boede der, og saaledes opstod der et Venstabsforhold imellem de 2 unge Mennesker — min Broder var dog 8 Aar ældre —, om hvilket efterlodte Breve og andre skriftlige Smaasager senere bare Vidnesbyrd, blandt andet en af Prindsens Skrivebøger med en stor, stiv Skolekrift. Han var som Dreng afholdt af alle, der kom i Berørelse med ham, da han den Gang, som senere, var venlig og ligefrem mod enhver.

Hvor mange hndige Minder knytter os dog ikke til det dejlige „Sorgenfri“? Der stod jeg 18 September 1822 og hørte Studenternes Velkomstsang til Prinds Christian efter hans Hjemkomst fra den flere-aarige Udenlandsrejse, der jo almindelig antoges for et Slags Forvisning efter Katastrofen i Norge. Jeg mindes endnu Ordene: „Velkommen i Din Ungdomslund“, Melodien er desværre ødelagt ved Parodien i „Gjenboerne“: „I denne Vinter har vi ha't“ osv. Det er i Grunden kjedeligt, naar saadanne kjære Minder ligesom tilsmudses paa denne Maade. Kort efter, 6 Oktober 1822, var der Bal paa Slottet paa den unge Prindses 14de Aars Fødselsdag, i hvilken Anledning han var udnævnt til

Oberst, og jeg saa' ham da første Gang i den nye Paradeuniform. Vi kunde saa rart se hele Stadsen, da vi fik Lov til at staa lige udenfor de ikke ret højt siddende Vinduer, der tilmed næsten alle stode aabne.

Hvad der ogsaa i de Dage loffede mange fremmede derud i Sommertiden, var det dejlige „Dronninggaard“ ved Furesøen, som den Gang ejedes af den rige de Coninck, og hvor den ene glimrende Fest afløste den anden. Senere, da Rigdommen var svunden lidt, boede hvert Aar nogle af Familien paa Hovedbygningen ved Bagergaarden, og Børnene vare da ofte mine Legekammerater. En morsom Fejltagelse skete en Gang, da Dronninggaards Ejer i fuld Stads kjørte ind ad Ravelinen ved Nørreport. Da nemlig efter Datids Skik Bagtkommandøren spurgte om Herstabet's Navn, svarede der kort: „de Coninck von Holland!“ hvorefter der til Majestætens store Forbavselse i største Hast kom Melding til Hoffet om, at Kongen af Holland var indpaseret gjennem Nørreport.

Bagergaarden laa heller ikke længer fra Dyrehavsbakken, end at vi i lydt Vejr kunde høre den store Tromme fra Ballonghyngen, og fra Kongevejen kunde vi, hvor Skoven endte, tydeligt se Eremitagen, der ogsaa kunde sees fra Hovedbygningens Kvistvinduer.

Ogsaa Vinteren bragte Fornøjelser af forskjellig Art. Natten mellem Fastelavns Søndag og Mandag mødte jeg i Bageriet med hvid Nathue, hvidt Forflæde og opsmøgede Kræmer, og saa maatte jeg tage

fat med at lave Boller og Strutter, firantede Smaa-tingester af Kommenstringledej. Naar Bollerne kom ud af Ovnen, blev de baaret op i Bærelserne, hvor de blev lagt mellem Sengklæder, at de om Morgenen kunde være rigtig lækre, naar de mange Brødkoner kom, som skulde bringe dem omkring. Hver Brødkone fik da en varm Bolle med en Klat Smør i til en god Kop Kaffe, og samme Traktament fik vi om Natten i Bageriet. Mandag og Tirsdag var det en stor Fest, naar Arbejderne fra Brede, Ørholm og Nymølle Fabriker kom ridende i et stort, prægtigt Fastelavns-optog med Musik og Bajadser. De bleve da trakterede paa bedste Maade og gjorde et farligt Staahej.

Nogen Tid efter Prinds Christians Fødselsdag, 18 Septbr., da der foruden anden Stads gjerne afbrændtes et stort Fyrværkeri, beghndte Høstmanøvrene, og saa havde vi vor Morstab af alle de forbipasserende Krigsfolk. Først kom en Dag Kronens Regiment fra Helsingør med fuld Musik og holdt gjerne Hvil i Nærheden af os. Saa kom siden hver Dag spredte Afdelinger af alle Baabenarter forbi, og naar Hovedtræfningen stod ved Eremitagen, hvad vi jo kunde se fra vore Kvistvinduer, og Kanontorden blandet med Trommehvirvler og Hornsignaler opfyldte Luften, da var det nok værd at være med. Mod Slutningen af Manøvrene havde gjerne Kadetkorpset Bal oppe paa Dandschakken i Skoven, og der blev da ogsaa i Reglen afbrændt et Fyrværkeri.

Hele denne paradisiske Tilvarelse endte som ved

et Tordenslag fra klar Himmel ved „Großvaters“ pludselige Død. Barm af at beskære og afpubse sine kjære Frugttræer drak han for hurtigt noget koldt Øl, blev hæftig syg og døde i sin kraftigste Alder efter et meget kort Sygeleje. Ved min Halbroders Haand fulgte jeg den kjære afdøde til hans tidlige Grav og skulde snart mærke, at jeg allerede i mit 6te Aar havde mistet min bedste Støtte i denne Verden. Min forhen nævnte Farbroder, der paa Grund af Brystsvaghed havde forladt Bageriet, havde derefter forsøgt sig som handlende, siden som Kontormand, fik saa Ansættelse ved Toldvæsenet og kom endelig som ældre ind paa et, saavidt jeg erindrer, privat Seminarium og fik derfra et Vidnesbyrd, der aabnede ham Udgang til Ansættelse som Almuelærer. Han var en Mand med mange Kundskaber, skrev en usædvanlig smuk og korrekt Haand og var i Besiddelse af en ikke ubetydelig Bogsamling, men havde alle en ældre Pæbersvends Særegenheder. Han havde paa den Tid, Bedstefader døde, modtaget en Ansættelse som Substitut hos en gammel Degn nede ved Næstved. Da han nu mærkede, at man nok ønskede at blive af med mig i Bagergaarden, og han vel selv har trængt til lidt Selskab i sin Ensomhed, tilbød han at ville tage mig og en nogle Aar ældre Søster i Huset, naar han hen paa Efteraaret drog til sit affides liggende Opholdssted. Jeg fik da Lov til at medtage mine fine Sørgeklaeder, som jeg dog ikke kan erindre videre om, medens derimod en lyseblaa Bombasins Dragt med 3 Rader

Husarknapper foran paa Brystet og en udtrykkelig dertil sjet hvid Krave, hvis pibede Strimler faldt helt ned over Skuldrene, aldrig vil forsvinde af min Erindring. At den senere hen frappede endog Sjællands højlerde Biskop, Dr. Fr. Münter, i den Grad, at han ved Synet af den standsede midt i en Kirkekatekisation med Ungdommen, skal siden fortælles.

Kort efter at have nydt Høstmanøvens Glæder tiltraadte jeg da min sørgelige Rejse fra Elysium til Orkus. Efter en 24 Timers Skumplen paa en stødende og knagende Arbejdsvogn holdt vi vort Indtog i F. en sludfuld, kold Efteraarssdag. I vor Befordringsmands simple Hjem vederkøgedes vi til Velkomst med en efter Omstændighederne yderst delikat Ret, Kartofler med Meldhypp, hvorefter vi, klavrende over et Stengjærde, naaede ind i vor egen Have og derfra ind i vort tilkommende Hjem, en lav, lerklinet Hytte med smaabitte blyindsfattede Vinduer, 1 Stue, 1 lille Kjøkken og do. Spisekammer med respektive Gulve af Ler og Brosten, og i Skolen og Stuen 2 af de saa bekjendte smaa Bilæggere fra Frijs Værnværk. Det var en Forandring, som dog ikke havde vasket sig, da Huset var fuldt af Snabs fra øverst til nederst.

Saaledes var Indtrædelsen i dette nye Afsnit af min Barndomstid, og her forblev jeg nu i 6 lange Aar, medens min Søster i næppe 2 Aar kunde udholde denne triste Tilværelse, hvorfor hun en stjerne Dag til Fods begav sig paa den 11 Mil lange Rejse til København uden at tage Afsked med nogen af os, og, mærkeligt

nok, uden mindste Uheld naaede sit Fædrehjem, som hun ikke mere forlod for at drage til os.

Hvilken Løn Farbroder egentlig havde i F., har jeg aldrig kunnet komme efter; over 100 Rd. har det dog næppe været. Nogle faa Hundreder havde han reddet ud af fordums Velstand; men Renten af disse skulde da heller ikke blive til ret meget. At det hele ikke skulde række langt til først 3 og siden 2 Menneskers Ernæring, er klart, og denne var da ogsaa derefter. Bore Hovednæringsmidler var Havesager, som vi næsten al Tid havde nok af, og saa Kjødet af nyfødte Kalve, der kunde kjøbes for 1 Sk. pr Pd. Naar han nu købte en halv Kalv paa en 16 à 20 Pd., betingede han sig stedsse Hoved, Fødder og Indmad i Tilgift, hvilket let lod sig gjøre, da intet Menneske var at bevæge til at spise disse Sager. Paa dette Kalvefallun, tilberedt paa forskjellig Maade, levede vi saa en Uges Tid, og Kjødet, der var saltet ned i store Verkrucker, maatte saa holde for, hvis det foreøvrigt var i spifelig Stand, hvad just ikke al Tid var Tilfældet. Havde vi en Gang haft den Lykke at faa et Stykke Drefjød, hvorpaa der kunde laves Suppe, vare vi gjerne et Par Dage om Tilberedelserne; men saa vare vi ogsaa forsynede med Suppe til en hel Uge. Smør kostede den Gang 12 Sk. Pundet og Kartofler 6 Sk. Skjæppen. Gamle Skoleane gif en Budgang til Næstved endog i Sne og Slud for 4 Sk. og en Kop thud Kaffe, og en Kjoretur dertil, næsten 1 Mil, kostede 2 Mk., saa det var jo ikke saa

meget dyrt at leve i F. paa den Tid. Vi havde vi vist aldrig i Huset, og Brændevin brugtes kun til fremmede. Da Farbroder var Havemand og en stor Blomsterven, havde vi hver Sommer et usædvanligt Blomsterflor i vor Have, og da jeg ofte blev sendt med en smuk Buket til gode Venner, indbragte dette mig mangen Gang et lækkert Extramaaltid. Til daglig Brug var vor Paaklædning saa simpel, som vel muligt, og et ikke saa ringe Arbejde med at stoppe og lappe skulde der til for at holde sammen paa de gamle Stykker, der alt imellem bleve udstyrede paa en Maade, der var yderst original. Kun naar vi skulde til Gilde, til Næstved eller i Kirke, kom de velforvarede Kæster af jordums Herlighed frem, og vi vare da for det meste i full dress.

Bed en slig Lejlighed var det, at den Begivenhed fandt Sted, som jeg før lovede at fortælle om. Biskop, Dr. F. Münter kom paa Visitats i Kirken, og jeg i mit omtalte Iysehlaa Skrud havde taget Plads i en Kirkestol omtrent halvt nede, idet jeg stod paa Bænken med Armene paa Stoledøren og det Iystrøllede Hoved skjævt i Vejret, da Biskoppen katekiserede med Sognets Ungdom over Ps. 139 i den evang.-fristel. Salmebog. Han var netop kommen i Nærheden af min Stol, da han gjorde det Spørgsmaal, hvad vel de Ord kunde betyde, der begyndte 2det Vers: „Freden, som i Himlen boer, Dragte Jesus til vor Ford.“ Da han af let forklarlige Grunde intet Svar fik, og selv ikke var saa øvet en Kateket,

at han strax kunde lede dem paa Sporet, blev der en Standsning, og Biskoppen fik nu Dje paa mig, der med spændt Opmærksomhed fulgte det hele. Pludselig traadte han hen til mig, lagde sin hvide, bløde Haand paa mine lyse Krøller og sagde: „Men hvem hører du dog til, du lille Dreng?“ og da jeg med barnlig Driftighed havde besvaret Spørgsmaalet, klappede han mig venlig paa Hovedet og sagde, at naar Skolebørnene skulde frem og læse for ham, skulde jeg træde frem med, og han vilde da prøve, om jeg kunde noget. Prøven fandt siden Sted og fik for mig det mest glimrende Udfald.

To andre Begivenheder fra samme Tid vil jeg fortælle med det samme. Præsten i F., der ellers var en afholdt og i Grunden ret dygtig Mand, havde den sørgelige Svaghed at være drukkaldig. Ved den første Examen i Skolen havde Farbroder fremsat en tarvelig Frokost til Præsten og Skoleforstanderen og dertil en almindelig Flaske med Brændevin; men, inden man ret saa' sig om, var Flasken bleven tømt og Præsten i en saadan Tilstand, at de maatte lede ham hjem. Siden havde vi al Tid en lille Flaske staaende med 2 Snapse i, der paa Grund af sin Bestemmelse blev kaldet Præsteflasken.

Kort før Biskoppens omtalte Bisitats var en rig Gaardmand bleven arrig over, at Præsten ikke havde sat hans Søn øverst ved Konfirmationen. Naar nu Bissen ved Bisitatsen gjorde det den Gang sædvanlige Spørgsmaal til Menigheden, om nogen havde

Klage at føre imod Præsten, vilde denne Gaardmand og et Par ligefindede træde frem, og enhver kunde da let begribe, hvad Udfald deres Klage vilde have faaet. Men et Par Nabopræster havde i Tide faaet Nys om Planen, og der blev nu gjort en Aftale med den gamle Degn om, at han, der for Resten selv holdt af en god Snaps, skulde se at forpurre det hele, da man virkelig havde meget tilovers for den gamle Præst. Degnen gjorde sine Sager hyperligt. Han passede paa, da Anklagerne gik til Kirke, fik, under Paaskud af, at Tjenesten var udsat en hel Time, lokket dem ind i Degneboligen, hvorfra slet ingen Ud-
sigt var, og Kirkeklokkerne vanskelig kunde høres, naar Binden bar fra. Konen fik da Ordre til at under-
holde dem med Beværtning og Snak, indtil han lod dem vide, naar det var Kirketid, hvad han siden, da al Ting var forbi, beklagede meget rent at have glemt. Saaledes blev Præsten reddet den Gang. Han maatte siden holde Kapellan og tilbragte en sørgelig Alderdom i fuldstændig Blindhed og fattige Kaar.

Hvorledes en godmodig Præst hjalp en sølle Skolelærer ved den samme Biskops Visitats et andet Sted, kan jeg fortælle med det samme. Skolebørnene vare opstillede paa Kirkegulvet til Overhøring i de 10 Bud, og den stakkels Lærer, der hverken vidste ud eller ind af bare Engstelse, traadte rystende og bævende frem. Den omtalte Præst, der var et fiffigt Hoved, fik da pludseligt det Udfald at fortælle Biskoppen, en af vore største oldkyndige, at der nede i Kirken var

en ældgammel Sigsten, som det vist vilde glæde ham at se, og i Øjeblikket skyndte man sig af Sted. I Forbigaaende hvistede Præsten til Læreren, at han blot skulde lade Børnene opramsse Buddene og Forklaringerne, og forøvrigt tie rent stille. Biskoppen blev saa glad over den i Birkeligheden mærkelige Sten, hvis halvt udslidte Majuskelskrift han med Lethed thdede, at han rent glemte Overhøringen, og, da han endelig blev mindet om, at Læreren vist var træt nu, dimitterede han ham med megen Tilfredshed over det præsterede, hvoraf han ikke havde hørt et Ord.

I hine Tider udsendtes ofte Kollektbøger, hvorved frivillige Gaver indsamledes i et eller andet velgjørende Djemed, og Skolelæreren maatte da bære dem omkring til Sognebeboerne. Da der 1825 kom en saadan Kollektbog i Anledning af den store Vandflod paa Sjællands Vestkyst, mente den gamle Præst, at naar han, Degnen og Farbroder fulgtes ad alle 3, maatte Indsamlingen blive storartet. At den ogsaa i en vis Henseende var bleven det, saa vi ved deres Tilbagekomst om Eftermiddagen, da Farbroder, der aldrig drak Spiritus, med Præsten under den højre og Degnen under venstre Arm, kun med største Besværlighed fik ledsaget sine overordnede til deres respektive Hjem.

Ved Gilder, hvor vi ikke saa sjælden kom med, var Beværtningen yderst tarvelig: Boghvedegrød, Bergfist og Byghbrød. Vi maatte selv medbringe Ske, Kniv og Gaffel, da man ikke vilde byde os Træstee, og Kommekniven den Gang var det eneste blanke Bordtøj.

Dog mindes jeg en storartet Undtagelse, da en rig Gaardmandsføn fra Enø havde Bryllup med en Enke i F., hvis afdøde Mand havde været lidt udenfor Bøndestanden. Her opvartedes med Hønskjødsuppe, flere Slags Stege, Søsterkage og Vin, og Bordet var dækket med fin Dug, Sølvstkeer og rigtigt Bordtøj. Her var da ogsaa indbudt baade Øvrighedspersoner, Præster, Kjøbmand, Degne og Skolelærere, og Dansesalonen var om Aftenen oplyst med Bliklampetter, hvad man aldrig før havde seet i Sognet. Jeg erindrers saa tydeligt, at Hovedæmnet for de finere Gjæsters Konversation var J. L. Hejbergs første Vaudeville: „Kong Salomon og Sorgenhatteremager“, der lige paa den Tid var opført 1ste Gang. Da jeg i 1885 tilfældigvis paa en Rejse til Hindholm kom forbi Gaarden, mindedes jeg ret levende om dette mærkelige Bryllupsgilde 60 Aar i Forvejen.

Foruden Bøndergilderne var der en enkelt Gang arrangeret en lille Sammenkomst hos Præsten eller Degnen, hvor der da vankede Extraforplejning; ligeledes boede i en større Gaard i Byen en Enkemadame Lund, hvis erklærede Yndling jeg var, og hos hvem jeg ofte fik Erstatning for Knapheden og Tristheden hjemme. Ogsaa hos Dyrslægens Hustru, en Skolelærerdaughter fra Omegnen, var jeg en kjær Gæst, og vi morede os ofte i flere Timer med at opgive og gætte Gaader, hvorefter der ofte vankede Prøgl ved Hjemkomsten, naar disse sjælelige Gymnastikøvelser havde været Farbroder for længe.

En Tur til Næstved, især til Marked, var da ogsaa et Udspring i Tilværelsen. Først en god Frokost hos Kjøbmanden og siden Opholdet hos Økonomen paa Landsenerkassernen, en højt livlig og begavet Mand, Søn af vor gamle Degn, dygtig Musiker og Orgelbygger, der havde et Klavicimbal, et stort Tastestrument med Fløjter, Trommer og Klokker, hvis Lige jeg aldrig har seet, hvortil kom en Søn paa min Alder, der var mig en kjær Vegekammerat. Bare vi ikke til Middag der, saa søgte vi hen til Ole Sipperup paa Hjultorvet, hvor Markedsdagene Hundreder af Mennesker, anbragt i Stuerne, paa Gangen eller i Gaarden paa Trapper, Fjærdinger eller slikt, nød deres Gaasesteg til 12 Sk. pr. Portion med Brød og Æl til. Hvad der dog mest fremkaldte Minderne om de forudsomm Sommerglæder i Bagergaarden, var Fuglestydningen og Skovballerne i „Lammehaven“ eller Frederikslund ved Herlufsholm, ved hvilke Lejligheder vi næsten aldrig manglede. Fuglestydningssdagen var det et storartet Syn, naar om Eftermiddagen hele den fine Dameverden fra Næstved kom sejlene med fuld Musik i en stor Bram ned ad Aaen til Skoven, hvor de landsattes ved Festspladsen, og der saa var Dans og Ustighed til helt ud paa Matten.

Det var i Grunden mærkeligt nok, at Farbroder, skjøndt en i flere Henseender meget fæ, halvgammel Mand, kunde saa lyst til at spafere en god Mils Vej hver Gang, der var Skovbal, blot for at sidde eller staa udenfor til Kl. 12—1 om Natten; thi før gif vi

næsten aldrig hjem. Men den gode Regimentsmusif og de forskjellige Danse har rimeligvis fremkaldt Minder fra hans egen Ungdom og saaledes draget ham derhen. Jeg var aldrig træt, naar vi gik den lange Vej hjem om Natten; Musikken lød stadig for mine Øren, og Sommernattens Stilhed, kun afbrudt af de hjemfjorende Vogne, hvis fjerne Rullen lød saa tydelig, virkede saa forunderlig paa mig. Hver Gang jeg endnu en stille Aften eller Nat hører en Vogn i det Fjerne, staar Mindet om hine Nattevandringer lys levende for mig.

En Sommer rasede Koldfeberen der i Egnen, saa der næsten ikke fandtes et Hjem, hvor der ikke var en eller flere syge. Jeg fik den da ogsaa, og havde bestemt hver anden Dag et voldsomt Anfald. Netop da et Skovbal var berammet, var det min slemme Dag, og jeg var naturligvis højt ulykkelig derover. Da jeg beklagede mig for min moderlige Veninde, Mdm. Lund, trøstede hun mig med, at jeg nok skulde komme til Skovbal, naar jeg blot vilde følge hendes Raad. Jeg skulde kun stiltiende skrive min Faders og mit eget Navn saa højt oppe i Skorstenen, at ingen fik det at se, saa skulde Feberen nok blive borte. Endskjønt jeg ikke i fjerneste Maade troede paa Virkningen af dette Experiment, udførte jeg det dog, og se — Feberen blev borte, jeg kom til Skovbal og har aldrig haft Koldfeber siden.

Nu skulde jeg vel til at berette lidt om vort indre Liv i Skolen. Allerede den 20de Januar 1824 be-

gyndte jeg at skrive med Pen, hvad min Farbroder med egen Haand optegnede udenpaa min første Skrivebog; ogsaa i de andre Skolefag gjorde jeg saa gode Fremskridt, at han flere Gange med en vis Stolthed erklærede, at han gjerne kunde faa mig konfirmeret hvilken Dag, det skulde være, skjønt jeg manglede flere Aar i Alderen. Det mærkeligste var, at der ofte vankede Hug, naar han traf mig i Læsning, hvad jeg allerede tidlig var henfalden til; men det var jo rigtig nok af den forbudne Frugt i hans Bogsamling og tillige i saadanne Timer, der efter Dagsordenen var bestemt til Opvaskning, Rengjøren eller sligt. Han var i det hele en fuldendt Pryglemester, saa man alt imellem fristedes til Vognagtighed blot for at undgaa Straffen. Jeg skulde en Dag gøre rent i Køkkenet, og opstillede ved denne Lejlighed nogle overjavede Brændestykker som et Reglespil udenfor Døren; da jeg nu vilde benytte et mindre Stykke som Reglebøsse, tog Projektilet en saa uheldig Retning, at det slog ned i en Stabel Porcellæn, der var henfat paa Køkkenbordet, og knuste en Del deraf. Hurtigt beregnende Antallet af de Stokkeprygl, dette Hærværk vilde indbringe mig, tog jeg en rask Beslutning, fastede det ulukkebringende Brændestykke ud af Døren og anbragte en Sten i dets Sted. Da Farbroder nu kom farende ud og saa Udelæggelsens Vederstyggelighed, fik jeg i en Fart lavet en Historie om, at Stenen til min store Forstrækkelser var fløjet ind ad Døren næsten lige i Hovedet paa mig, og at den derefter havde

anrettet den stete Odelaggelse. En overfladisk Observation af Skuepladsen vilde strax have sagt ham, at et Stenkast gjennem Døren ind i Porcellænet var en høist Umulighed; men nu fik han saa travlt med at opdage den formodede Misbæder udenfor Huset, at den virkelige indenfor slap med Skrækken.

En meget uhyggelig Begivenhed fra samme Tidsrum mindes jeg endnu ofte. Som sagt var der en hel Del at bestille med at stoppe og lappe vore gamle Dagligklæder; dette stete jo gjerne de lange Aftener ved Lys, og Affaldet forvaredes omhyggeligt til Brug næste Gang eller til Kludekrammeren. Kludeposen, der var voxet til en ret ankelig Størrelse, havde sin Plads paa et mindre heldigt Sted, nemlig i det lille Spisekammer ovenover en Stabel tørt Raffelovnsbrændsel af alle Slags. Ved Siden stod et gammelt Fløjbord, under hvilket der ogsaa var ophobet brandbare Sager, og ved den modsatte Væg stod et Skab, ligeledes omgærdet af tørret Brænde. En Aften skulde jeg efter endt Arbejde bære nogle Papper ud i Kludeposen, og paa Vejen fik jeg det taabelige Indfald at holde en af dem til Lys, da jeg syntes, det knitrede saa morsomt. Jeg slukkede naturligtvis Ilden ved at knuge Papperne sammen i Haanden, men maa jo ikke have gjort det til Gavn, som siden viste sig. Da jeg noget efter, inden vi gik til Sengs, skulde ud for at se efter, om Hverdøren var lukket, var der en stærk Røg i Køkkenet, og da Farbroder, efter at have seet sig om der, lukkede Spisekammerdøren op, kom Røgen væl-

tende ud saa thf, at han næsten mistede Bejret. Hurtig bandt han et Klæde for Næse og Mund, og da han saa stak Hovedet derind, laa Kludeposen som en vældig Glød ovenpaa alt det tørre Brændsel, da den i det snævre Rum ikke kunde komme i Lue. Med et varmsomt Tag greb han hele den glødende Masse og bar den ud paa Brostenene i Køkkenet, hvor en Spand Vand snart gjorde den uskadelig. Blot der var gaaet et Kvarter til, eller jeg ikke var kommen ud, inden vi lagde os, vilde hele Hytten i et Nu have været et Ildhav, og vi begge uden mindste Haab om Redning været indebrændte. Den af Stræk og Glæde bevægede Stemning friede mig for Hug; men den hele Nat turde vi ikke gaa til Sengs, og bragte efter fattig Evne Vorherre i Salmer og Bøn en Takfigelse for vor Redning.

At jeg flere Gange fik meget haard Straf, endog i Skolebørnenes Nærværelse, for en ulykkelig Tilbojeligbed til Smaarapsrier af Sukker og slige Sager, maa jeg derimod nu takke ham for i hans Grav.

Ligesom vi hver Morgen og Aften holdt Husandagt ved Bøn og Sang, saaledes blev hver Søndag oplæst en af Bastholms Prædikener, som naturligvis laa langt over min Faaetevne. Jeg veed kun, at Langfredagsprædikenen var mig mest velkommen, fordi den paa Grund af Videlseshistoriens Oplæsning, der i den Tid brugtes paa Langfredag, var betydelig kortere end de andre.

I Skolen var han, især med Hensyn til Da-

tidens Fordringer, en særdeles dygtig Lærer; kun i een Henseende var han ikke at bevæge til at følge Strømmen, og det var ved Indførelsen af „Indbyrdes Undervisning“. Som bekjendt havde Frederik den Sjettes Adjutant, Abrahamson, seet denne Undervisningsmaade i de overfyldte Fabrikstoler i England, hvor den fik Navn efter Opfinderne, Bell og Lancaster. Ved sin Hjemkomst fik han gjort Kongen saa begejstret for denne nye Methode, at han og den bekjendte Amtsprovst Mønster i Ringsted udnævntes til et Slags Skolemandariner for hele Riget med saa at sige Hals og Haand over den hele Almueundervisning. Abrahamson fik Navnet „den røde Biskep“ og Mønster fik Kjendingsnavnet „den stærke Provst“. Han havde nemlig en Dag paa sin Mark ved Ringsted ganske alene rejst et væltet Høstlæs blot ved at sætte sin brede Kng under, medens alle Høstfolkene maaløse af Forbavselse stod ørkesløse og gabede. Man fortalte ogsaa, at en Gris skulde have bidt et Øre af ham, medens han laa i Buggen; men vi kunde dog ikke faa Øje paa denne Mangel hos ham, da han visiterede hos os.

Nutidens mest radikale Præster og Lærere bruge jo som bekjendt det Udtryk: „Kristendommen er ikke en Lære“, og ved Siden deraf et andet: „Skolen skal ikke bibringe Børnene Kundskaber“. Under uns gcsagt er jeg selv ganske af samme Mening, naar man kun vil være saa venlig at tilføje det lille Ord: „blot“. Hvis pludselig en af disse vor Tids

Idealister kunde sættes ind i en af Datidens ægte Mønsterkoler, vilde han sikkert tro sig hensat enten i en Sindsfygeanstalt eller i et Slags Maskinhal. Alle Pladser besatte med raabende og støjende Børnesflokte, hver under Ledelse af et Barn med en Begestok, — Læreren spaserende frem og tilbage bevæbnet med en Vaadsmandspipe. Han støder i den, og Larmen ophører, — endnu en Gang, og den begynder igjen med fordoblet Styrke. Efter en Stunds Forløb atter et Stød, igjen Stilhed, alle Børnene rette sig med Hænderne paa Ryggen, nok et, og alle marsjere til deres Siddepladser. Nu et Dpraab af Rumre efterfulgt af et nyt Stød, og der marsjeres til andre Øvelsespladser; nok et Stød, og Maskineriet støjer igjen, skjønt der nu er et andet Skolefag for. En saa mekanisk og aandsløvende Læremaade var i hine Dage den eneste Vej til Ros og Magt! Noget gavne den dog vist: den indførte en bedre Orden og vakte et Slags Liv i bort næsten indslumrede Skolevæsen, og den forshnede ved sit Magtsprog Skolerne med Apparater, der i enkelte Retninger vare gode, medens man forhen slet ingen havde. Vi modtog Elever fra saadanne Skoler med en ganske forbausende mekanisk Færdighed i Læsning, Skrivning og Regning, men med en saare tarvelig Aandsudvikling. Mærkelig nok kunde Farbroder stadig holde sin Dør lukket for den nye Læremaade; men hans Skole maa ogsaa have staaet godt, da endog den stærke Provst paa sin Visitats hos os vel nok brummede over Savnet af sin

Fløjte, fine fjære Tabeller og Begeftokke, men alligevel gav Skolen godt Vidnesbyrd. Skjøndt altsaa Farbroder paa en Maade flap godt derfra, var dog Vejen til Befordring stadig spærret for ham, saa at han aldrig opnaaede en bedre Ansættelse.

Høstferiens Begyndelse var hvert Aar Signalet til Aabningen af min Fængselsdør. Med en af Næstveds Fragtmænd drog vi da atter tilbage til „hine elskte Steder“, som det lød i min Dindlingsvisse — nemlig til Kbhavn og Lyngby. Efter at have tilbragt en 24 Timer paa Toppen af et taarnhøjt Fragtlæs, naaede vi i Reglen vore Længselsers Maal, og jeg nød nu nogle Uger igjen min første Barndoms paradisiske Glæder; men dobbelt tung var da Returen til den ensomme Hytte i F., og den første Tid efter Tilbagekomsten var især mørk og trist og afpressede mig mange Taarer.

Lidt efter lidt modnedes det Forsæt hos Farbroder at drage sig tilbage fra Lærergjerningen; Alderdommen nærmede sig, Helbredet blev svagere og Gjærningen mere besværlig. Hvorledes han kunde leve af sin Løn i F., havde al Tid været mig uforstaaeligt; men hvorledes han nu skulde kunne leve uden den, var det i Sandhed endnu mere. I Efteraaret 1828 opgav han sin Stilling i F., og da Eftermanden var ankommen, tog vi Afsted med den usle Hytte, der nu i 6 Aar havde været mig et mindre behageligt Hjem.

Jeg kan dog ikke undlade at berøre eet Savn,

der ved Bortrejfen gik mig nær til Hjærte. Jeg var — ja man maa nu ikke le altfor voldsomt — bleven lige frem forelsket i en lille Tøs paa 10 Aar. Hun var en Slegfreddatter af Herremandens Søn og et højst simpelt Fruentimmer i F.; men et yndigere Væsen syntes jeg aldrig at have seet. Mine Følelser for hende vare af den Art, at jeg vist aldrig har dovet at tiltale hende; men ad skriftlig Vej, f. Ex. ved smaa Billeder med Paaskrift til hende, ved at regne Stykker ud for hende i Forvejen paa hendes Table og lign. søgte jeg i al Betsedenhed at nærme mig mit Hjærtes Dronning og blev listeglad, naar blot et venligt Blif gav mig at forstaa, at min Opmærksomhed ikke var hende ligegyldig. Med Taarer i Øjnene saa jeg hende gaa til det sidste Marked med Moderen, medens jeg ikke en Gang kunde tilbyde hende en Plads paa vor Bogn, og med Taarer skiltes jeg fra hende, da vi rejste, uden at have Mod til at sige hende et eneste Afstedsord. Omtrent otte Aar efter gjorde jeg en 3 Miles Ridetur til F. for at gjense lille Karen; men af! — Forghyldningen var aldeles gaaet af Barnsdomsidealet, og jeg red tilbage grundig helbredet for min Hjærtesygdom.

Netop paa Grund af hendes Deltagelse deri mindes jeg fra den Tid et Par Børnelege, som jeg aldrig siden har truffet paa. I den ene blev der sunget: „Nu sætter vi Bonden paa Stolen; den Bonde skal ha' sig en Kone, Dreng, Pige osv.“ Bonden, sædvanlig lille Karen, sad alene

i Midten, og de udvalgte bleve fatte ved Siden af ham.

I en anden Leg stillede Børnene sig i en Kreds med hinanden i Hænderne, medens en stod inden i, en anden udenfor den. Den udenfor staaende lagde nu sine Hænder paa Skuldrene af hver enkelt, idet han raabte: „Stavre, gjen min Skov!“ medens den anden søgte at rive den paagjældende ud af Rækken, idet han raabte: „Jeg rydder op!“ Legens videre Gang mindes jeg ikke.

Saa rejste vi da og kom efter et Par Raftdage i Næstved velbeholdne til Kbhavn. I Bagergaarden var for et Par Aar siden sket den Forandring, at Tante i sit 40de Aar havde giftet sig med sin Mester-svend, en brav og driftig Tjener paa 26 Aar, saa Stedet gled lidt efter lidt helt ud af Familien. Vel kom vi der af og til og bleve al Tid vel modtagne; men om stadigt Ophold der var nu ikke mere Tale. Ogsaa „Thealyst“ smuttede fra os; thi da Obersten døde, flyttede Fruen fra Stedet, der saa blev solgt og kom i fremmede Hænder, og jeg fik endnu kun en Gang et Glimt at se af hendes kuriøse gule Enspænder-vogn, da den stod til Salg paa Halmtorvet i Kjøbenhavn.

Efter et Ophold i Bagergaarden tog Farbroder til Kbhavn og forsøgte der paa forskjellig Maade at faa sit Udkomme; endelig døde han et Par Aar efter i min Moders Arme, da hun i en lukket Vogn skulde bringe ham hjem til os, hvorfra han saa blev begravet.

At jeg mindedes ham med oprigtige Taarer, er en Sandhed. Hans Penge vare nok omtrent slupne op, og hele min Arv efter ham blev en Sparekassebog paa 38 Rdlr., der gik med under mit Ophold hjemme efter Konfirmationen, samt hans Ur og sølvbeslagne Bibe. Hans Skatol, som jeg har endnu, fik jeg først efter mine Forældres Død. Tante i Bagergaarden døde først hen i Fjrrerne over 80 Aar gl., og hendes Mand, der efter den Tid levede i Kbhavn som Rentier, døde først for nogle Aar siden i en lignende høj Alder. Bagergaarden afbrændte efter hans Bortflytning, hvorefter Bageriet blev nedlagt, og Stedet er nu ikke mere til at gjenkjende, hvorimod „Thealyst“ endnu for noget over en halv Snes Aar siden saa nogenlunde havde bevaret sin gamle Skikkelse.

Kort efter vor Ankomst til Kbhavn skete Foræmalingen mellem „den unge Prins“, siden Fr. 7. og Fr. 6's Datter Vilhelmine. Det var en Overraskelse for mig stakkels Landsbysdreng, der i min forpjuskede Dragt strax var til Spot for Gadedrengene, at komme ind til al den Stads og Herlighed, som nu i samfulde 3 Dage og Nætter opfyldte Hovedstaden. Fra Taarnene lød Hornmusik Morgens og Aften, og i hvert Hus var om Aftenen alle Vinduerne straalende oplyst, da Lyfene uddeltes gratis til alle uformuende. Hver Dag var der glimrende Optog af Militæret i Gala med fuld Musik, og alene Livvagtens Regimentstambur i sin martialste Festsdragt var et Syn for Guder. Offentlig Harmonimusik opførtes flere Steder til langt

ud paa Aftenen, og jeg mindes tydeligt, hvorledes jeg i Raad- og Domhusets store Sal, halvt indlullet i Søvn ved den herlige Musik af Borgervæbningens Musikkor, drømte mig lige ind i Himmerig. Ovenpaa Nikolaj Taarn var opført en firkantet Træbhugning, hvorfra et flere Aen højt F. W. med Krone over om Aftenen lyste helt ud i Landet.

Kristiansborg var netop sat saa meget i Stand, at Kongehusets Medlemmer kunde opholde sig der under Formælingshøjtidelighederne; og efter disses Ophør drog hele Hoffet i et pragtfuldt Optog, mellem en dobbelt Række paraderende baade af Land- og Søetaten, fra Kristiansborg til Amalienborg, hvor Brudeparret drog ind i deres smukt udstyrede Palæ og de øvrige af Kongefamilien til deres respektive Palæer. Den gamle Konge kjørte i Guldkareten med de 6 hvidfødte Hingste for, Seletøjet med Guldbeslag og Silketømmer, de øvrige i lige saa stadseligt Optog med galonerede Løbere og Tjenere baade for og bag. Aftenen i Forvejen stod jeg i Boldhusgaden og saa Studenternes prægtige Fakkeltog op til Slottet, hvorfra det løb højtideligt ud over Folkemasserne, da de istemte Dehlenschlägers Hymningsfang til Brudeparret:

„Elfv, som til Jordens Glæde
Smiler som en Engel skjøn.“

Andet Vers begyndte saa smukt:

„Hus og Gaard og Tabernakel —
Alt saa lyst i Aften staar;

Kun Studenten kom med Fakkell;
 Thi han har ej Hus, ej Gaard."

Midt i den Syndflod af Digte og Vers i Anledning af Formælingen, hvilke i hine Dage opfyldte alle Blade, var der især et, som vandt almindeligt Bifald, og hvoraf jeg endnu kan mindes adskillige Strofer:

"Den gamle Kongeborg steg af sit Grus,
 Bort Kristiansborg indvies Glæden atter;
 Udi et nyt og herligt Arelhus
 Kong Fred'rik holder Bryllup for sin Datter."

Et andet Sted:

"Se — Templer bygges op af Straaleglans,
 Den riges Guld udgyder sig i Flammer;
 Men se og til den simple Urtefrans,
 Der pryder Lysset hist i Entens Kammer!"

Et tredje Sted:

"Hør Lovsangstoner hist fra Taarnets Lind,
 Som om fra Himlens Svælving de gjensløde!"

Digtet var af Bogbinder Friis, en af Datidens mest bekendte og begavede Lejlighedsdigtere.

Ved min Hjemkomst forsøgedes mine Forældres huslige Sorger, og det var ikke til at undres over, at man atter saa' sig om efter en Udvej til min Forsørgelse. En saadan var Optagelsen paa det fgl. Opfostringshus for fattige Drengbørn, stiftet af Fr. 5. d. 29de Juni 1753 og beliggende i store Kongensgade 269, hvilken Stiftelse blev anseet for at staa noget

højere end de sædvanlige Fattigskoler. Vistnok var jeg nu over den Alder, der var den sædvanlige ved Optagelsen, nemlig 12 Aar; men paa Grund af mine Skolekundskaber og da Fader i Reglen var vel seet af Autoriteterne, blev Ansøgningen om min Optagelse bevilget, og saaledes indtraadte jeg nu atter i et helt nyt Afsnit af mit Liv i Slutningen af 1828.

Drengene paa Dpfostningshuset, den Gang vistnok 120, var inddelt i 3 saakaldte Skoler, hver med 2 Klasser og med hver sin Lærer. Den nederste Skole sthyredes af en pudsig halvgammel Fyr, der vist aldrig var uddannet til Lærer, men forestod et stort Drejeri og Legetøjsfabrik. Hvorledes han var bleven ansat som Lærer, kunde vi aldrig begribe; han fik da ogsaa snart sin Afsked, og siden var der stadig kun 2 Skoler. Jeg blev strax optaget i den øverste Skoles anden Klasse hos den ældre, skikkelige Lærer Mortensen, hvis Yndling jeg snart blev. Skolestuerne vare saa uheldigt beliggende, at den ene laa bagved den anden, og Undervisningen forsthyredes da ikke blot ved Gjennemgang af Eleverne, men ogsaa derved, at man i den ene Skolestue omtrent kunde høre alt, hvad der passerede i den anden. I den første Tid var der en Lærer Hansen i vor Naboskole, ret en Skoletyran, der pryglede Drengene fra Morgen til Aften, og det var en egen Ndhelse for os at høre hans Raaben og Støjen ledsaget af de stakkels Delinkventers Hylen og Samren. Han kom da bort, som vel var, og hans Efterfølger var en venlig Mand, der aldrig forsthyrede os paa

den Maade. Opfostringshuset var og er naturligvis endnu en Forsørgelses- og Opdragelsesanstalt for fattige Drengene, og bliver derfor ganske deres Hjem under Opholdet. Det var et stort Savn for os hele Ugen igjennem at være indespærret bag de høje, skumle Mure, og at kun om Søndagen Porten aabnedes, saa de indespærrede Fanger fik Lov at sværme ud, hvis man da ikke i Ugens Løb var kommen paa den sorte Table for et eller andet og derfor til Straf maatte blive hjemme, og dette var i Sandhed en sørgelig Skæbne! Medens alle de andre i Søndagspudden efter Middagsmaaltidet stormede ud til alle Hovedstadens og Fædrehjemmets Glæder, maatte den stakkels Synder i sine gamle Klæder og uden noget som helst Selskab tilbringe hele den lange Eftermiddag i den øde Baggaard eller i den tomme Spisestue, og det var en mageløs Vindring for Stakkelen, naar en eller anden barmhjærtig Samaritan blandt de lykkelige Kammerater tittede ind til ham et Øjeblik med en eller anden lille Styrkning. Jeg mindes her en brillant Drengvittighed i denne Anledning. Da en Kreds af ældre Drengene paa den sædvanlige besyttende Bis vilde sætte mig ind i de for mig saa uvante Forhold, htrede en af dem paa sin tørre Maade: „Og hvis nu en af de usle blaa Drengene — fra Fattigskolerne — skulde faa i Sinde at lade dig høre, at du i Grunden er en stakkels Fange undtagen om Søndagen, saa svar ham med samme Frimodighed som fordem

Paulus: „Jeg vilde ønske, at I alle vare som jeg, disse Tænker undtagne!“

Jeg selv maatte en Søndag døje denne Fængselsstraf; men blev paa Grund af, at min Lod blev anset som et Slags Marthrium for en god Sag, saa overøst med Gaver af besøgende Kammerater, at min Indespærring snarere lignede en Fest. Da det var den eneste Gang, jeg led nogen Straf under mit Ophold der i c. halvfjerde Aar, bør jeg vel fortælle Aarsagen. Det mest modbydelige for os Drengene var den uheldige Ordning, at vi hver halve Dag i 3 Timer maatte strikke grove islandste Strømper, hvortil nogle Drengene maatte karte og spinde Ulden paa store Skotrokke, alt under Opsigt af et almindelig forhadet, ældre Fruentimmer, der til Gjengjæld var Arrigheden selv. Jeg var især Gjenstand for hendes Ondskab, da hun nok havde mærket min dybe Foragt for hende. Hun havde en Dag paa Strikkestuen brugt høist fornærmelige Udtryk om Stiftelsens Oldfrue, en vakker, ældre Kone, der stod langt over hende i Dannelsen. Da vi gik ned, htrede jeg, at man egentlig i et Brev burde underrette Oldfruen om det passerede, og en lumst Dientjener havde strax anmeldt denne Ytring. Næste Dag modtog hun mig med det Spørgsmaal, om Brevet snart var færdigt, og da hun med det samme slog løs paa mig med en thj Lamp, retirerede jeg ned ved Farständerens Kontor, medens hun forgjæves kommanderede mig op igjen. Da han endelig kom til Stede, bød han mig strax at begive mig til den Plads,

hun havde anvist mig, nemlig „Sladrebænken“ henne ved Døren; men strax efter mødte han selv paa Strikkestuen, tillod mig at gaa paa min sædvanlige Plads og gav hende en ordentlig Kjøffel, hvad der gottede os alle af Hjærtet; men — faktisk 101 maatte kjønt blive hjemme næste Søndag, og da jeg beklagede mig for ham, svarede han kun: „Jeg er ikke vred paa dig; men — naar du bliver ældre, vil du selv kunne indse, at Lærernes Authoritet maa oprettholdes.“

Gamle Mortensen var en skikkelig og brav Lærer, men kunde i Dannelse og Digtighed ikke maale sig med Farbroder, hos hvem jeg efter Omstændighederne var bleven godt oplært. Foruden lidt Oversættelse fra tysk til dansk, hvad der siden gik rent i Glemmebogen, havde jeg lært Danmarks Historie efter E. Munthe, Geografi efter en ganske lille Bjece af Stoud-Platou; min Haandskrift var hverken fast eller smuk; dog kunde jeg paa egen Haand skrive et lille Brev eller slikt, medens jeg i Regning næppe var kommen til Brof. Religionsundervisningen knyttedes til Balles Lærebog og Birchs Bibelhistorie „for Børn med ringe Evner og liden Skolegang“, en ganske fortrinlig lille Bog, hvis barnlig=fromme Smaavers efter hver Fortælling gamle Folk endnu mindes og gjentage med Glæde. Desværre blev jeg formelig proppet med flere Hundreder af til Dels aandløse Salmeverk, hvorpaa evang.=kristel. Salmebog jo var saa rig. Jeg har siden al Tid været en Blodstænder

af det endnu saa udbredte Salmeramseri og har kun ladet Børnene lære saadanne Kjernevers, der paa en flaaende og hjærtelig Maade bringe Lys og Liv ind i Læresætningerne. Hos Mortensen brugtes omtrent de samme Bøger; men Birchs lille Børnebog var desværre fortrængt af den usle Bibelhistorie af Thonboe, en væmmelig rationalistisk Ramsesbog, hvori Lærdommen aldeles gik til Grunde i Vantro og farisæisk Selvflogskab. Naar hertil kommer, at Provst A. S. Holms større Religionslærebog, hvori der saa at sige ikke fandtes Spor af sand kristelig Lære, blev givet de flinkere Børn i Hænde som Kommentar til Valle, saa vil man kunne forstaa, hvor ussel vor Religionsundervisning var. Det hele gik op i en blot og bar Begrebsforklaring, hvori jeg havde opnaaet en ikke almindelig Færdighed, saa jeg al Tid var sikker paa mit ug. i Religionstimen, uagtet jeg, skjønt øverst i Skolen, ikke havde fjærneste Ide om en kristelig Troesbekjendelse. I Verdenshistorie læstes et kort Udtog af Bredom, i mathematisk Geografi og dansk Grammatik brugtes nogle skrevne Smaahæfter; men Hovedfejlen var, lige som til Dels hos Farbroder, at hele Undervisningen egentlig var planløs, saa at der lærtes nogle Stumper hist og her, uden at disse løskrevne Stykker kom i nogen Forbindelse. Saaledes læste vi i Funcks Naturhistorie nogle spredte Brudstykker af Dyreriget, men fik aldrig nogen sammenhængende Oversigt over det lærte. I den ugentlige Mathematiktide var Mortensen ogsaa Lærer, men ikke videre inde i Faget, saa

det hele egentlig kun var en Opffrivning efter Bogen, hvis Forfatter jeg ikke mindes. I Tegning havde vi gamle Bredahl fra Norge, der efter længere Tids Forløb afløstes af en meget dygtig yngre Lærer. Han gav os en fortrinlig Vejledning i Perspektivtegning, som jeg fik stor Interesse for, men desværre fik beghndt alt for sild paa. Hverken i Tegning, Gymnastik eller Svømning kom jeg synderlig frem; kun i Mortensens Skole var jeg i et Par Aar Dux. I Synge-skolen havde vi en Organist Møller, en original gammel Fyr, men en dygtig Lærer. Der blev sunget 3stemmig efter Noder baade Sange og Kor, ofte af det nyeste og bedste fra Theatret, t. Ex. af Elverhøj, Don Juan, Tryllesløjten, Oberon, Lulu, den stumme o. fl. Ogsaa Kantaterne paa Stiftelsesdagen udførtes 3stemmig under Ledelse af Musikere fra det kgl. Kapel. De 3 Stemmer benævntes Diskant, Alt og Kontraalt; naar Sangen var 2stemmig, blev de 2 sidste flaaet sammen. Ogsaa Wehfses herlige Kompositioner til den ambrosianske Lovsang, vistnok komponeret i Anledning af 1000 Aars Festen 1826, da den nye Frue Kirke blev indviet, lærte vi; men da jeg stedsse var i Mellemstemmen, kunde jeg ikke silden nøjagtigt erindre de forskjellige Melodier, og jeg har aldrig kunnet faa fat paa Noderne til dem. Højtideligheden paa Stiftelsesdagen, d. 29. Juni, afholdtes i Stiftelsens lille Kirke, indrettet i Mellembygningen til højre, hvor der intet Alter var, men kun Plads til 2 Rys og oven over

dem en Talerstol, da Kirken eller kun blev benyttet ved Vigfærd eller flige særegne Lejligheder. Der blev nu holdt en Festtale, hvor efter Forstanderen oplæste en Beretning om Stiftelsens Forhold og Virksomhed i det fidsste Aar, og de Drengene blev kaldt frem, der var tilkjendt Ros eller Præmie. Jeg fik 1830 „G. L. Ferrers Fortællinger af de europæiske Folkeslags Historie“, i smukt Læderbind og uden paa: „Belønning for Flid og god Opførsel“, trykt med forgyldte Bogstaver; næste Aar fik jeg i Præmie 10 Rdlr. af „Groth's Legat“. Præmiebøgerne vare al Tid valgte med en stor Skjønsonhed og for det meste af historisk Indhold. Jeg har lært mere Verdenshistorie af denne herlige Bog, end jeg kunde have lært af alle de historiske Foredrag, der nu holdes rundt omkring paa Landet i Danmark. Jeg har desværre for over 40 Aar siden mistet den, uden at det er blevet mig klart paa hvilken Maade. At strax efter Stiftelsesdagen en fuldstændig Beretning om Festsighederne var indrykket i Bladet „Dagen“, og at der mit fulde Navn var anført i Spidsen for de fremkaldte og belønnede Drengene, var naturligvis baade for mig og Familien en mageløs Triumf.

Når kunde det være sket, at jeg ved en tankeløs og faad Drengestreg var gaact glip af disse Udmærkelser. Jeg havde nemlig Anlæg til at skrive Smaavers, saa at man endog havde givet mig Dgenavnet „Digtemesteren“, og fik da det faade Indfald

at lave et Spottevers om vor gamle, stikkelige „Synnemøller“, da han en Aften havde givet en stor Scene over en itureven Salmebog. En tjenstvillig Mand anmeldte Sagen for ham, jeg blev strax beordret frem og maatte paa Stedet deklamere corpus delicti, naturligtvis noget rent Vaas, der endog fik den gamle til at trække paa Smilebaandet. Jeg blev nu indtil videre kommanderet til at staa Skildvagt ved den store, fritstaaende Rodetable, medens Sangøvelserne fortsattes, da pludselig — Forstanderen traadte ind. Jeg krøb i yderste Forfrækkelse ind bag Tavlen, og den gamle var stikkelig nok til ikke at røbe mig. Efter en halv Times Forløb gif endelig Forstanderen, og jeg, dryppende af Angstens Sved, blev kaldt frem foran Tavlen for at examineres i Modelære. Da jeg var heldig med mine Svar, lod han mig slippe, idet han godmodig htrede, at jeg vist havde døjet nok bag Tavlen. Havde han den Aften røbet mig, var jeg rimeligvis bleven idømt en forporlig Straf og havde aldrig naaet at faa Præmie; men Angiveren fik om Aftenen paa Sovestuen en saadan Overhaling af de forbitrede Kammerater, at jeg virkelig hnkedes over ham. Vor Tegnestole er allerede omtalt; men tilføjes maa det, at de flinkeste af Drengene drev det til at kunne levere større Sortfridtstegninger, der i Glas og Ramme vilde være en Prydelse selv i bedre Huse. Gymnastikundervisningen var lige frem fortrinlig. Bore 2 Lærere, Nylius i Geværexercits og Staal af Søetaten i Hugning, vare

Overlærere i deres respektive Skoler, og vore Drenges i øverste Afdeling kunde levere Præstationer, der næppe bleve overgaaede i noget som helst gymnastisk Institut. Med Sikkerhed at gaa en længere Strækning paa Hænderne var for de flinkeste en ren Bagatel. Hvad vi derimod efter min Mening kunde have haft rigtig Brug for, var en Danselærer, da selv vore flinkeste Drenges vare fandte Stympere paa en Danseplads.

Om vore materielle Forhold i hin Tid bør jeg da ogsaa berette lidt. Vor Klædning bestod kun af Skjorte, Strømper og Sko samt Buxer og Trøje; andre Klædningsstykker var til dagligt Brug ikke tilladt. Det er mig næsten en Gaade, hvorledes vi, der i den haardeste Vinter kun havde Varme i Skolestuerne i Forhuset, kunde nære os i denne Paaklædning, naar vi flere Timer i Træk vare henviste alene til Baggaarden og Spisestuen. Ja, Zuleaften og Nytaarsaften, de sørgeligste Dage i det hele Aar, fik vi kun vor daglige Forplejning, men maatte uden nogen Bestjæftigelse være i Kulden fra Kl. 6 Morgen til Kl. 9 Aften. Vi var nemlig fri for Skolen, og det var da ogsaa de eneste Fridage for vore stakkels Klasselærere hele Aaret igjennem, naar undtages Kongeparrets Fødselsdage og Skovdagen. Det var ikke forbudt at supplere Stiftelsens Klæder med private, naar man skulde ud; kun Trøjen maatte ikke lægges. Huc, Vest og Kravetøj, Strømper og Sko, ja selv andre Venklæder var tilladt, og blankede Sko

i Stedet for de reglementerede transmurte var en Modefag. Kun Exercerdrengene fik hver Stiftelsesdag nye Huer. Paa Sovestuerne, hvor hver Dreng havde sin Seng med Madratser og 2 uldne Tæpper, maatte Vinduerne staa aabne lige til Sengetid selv i den stærkeste Frost, og vore Lagner og Skjorter vare om Vinteren ofte saa slet tørrede, at de vare stivfrosne og maatte tørres paa Kroppen. Naar hertil kommer det væmmeligste Svineri ved vore Latriner, der om Vinteren kunde være aldeles utilgængelige, maa det anses for et rent Vidunder, at Helbredstilstanden iblandt os var usædvanlig god. Kun 2 af Drengene døde i min Tid, den ene af et gammelt Hovedsaar, forarsaget ved en nedfaldende Tagsten, den anden af medbragt Sygelighed fra Hjemmet. Sygestuen, der var anbragt i Mellembygningens Kvistetage, stod derfor meget ofte ledig, skjønt den om Vinteren var et yderst tillokkende Asyl med sine dejlige lune Stuer, hvor den gamle Sygestuekone var en sand moderlig Sygeplejerste.

Vor daglige Levemaade var følgende: Om Morgenen Kl. 6 ringede Opshynsmanden med Klokken i Mellemporten, og hele Mandstabet tørnede da ud for at faa sig en Tvæt ved Posten. Omtrent Kl. 7 samlede vi i Spisestuen til Morgenandagt, hvor efter vi fik en ikke ret tyk „Kund“ med gennemsigtig Smør paa og Skillingsøl til. Da vi nu slet intet fik før Middag, var Formiddagen stedsse den værste Sultetid. Kl. 8 ringedes til Skole, saa Læs-

ningen om Vinteren begyndte ved Uds, og præcis Kl. 12 spistes til Middag, efter at hver Dreng havde i Mellemporten modtaget en Klat grønt Sæbe og der med vasket sig ved Posten. Maden serveredes i store Tinskaale med dito Skeer; til Eftermaden brugtes kun Træbakter. Var der Højvande i den store Drebalje, hvori Maden bragtes ind, skiftedes vi til bordvis at hente „Andengang“, som det kaldtes; kun med gule Urter fik dette aldrig, da Drengene havde en mærkværdig traditionel Væmmelse ved denne forøvrigt upaaklagelige Ret, saa at de ofte gik halvmætte fra Bords om Middagen. Maaſke har Søndagens Overmåttelse været noget Skyld i denne Kræsenhed. Blandt alle Retter var vor Lørdagsmad, den ſaa-kaldte „Kumfords Suppe“, lavet af Urter, store Grøn og ſmaa hakkede Flæstestumper, den mest lundede. Endnu i min Alderdom lunder jeg store Grøn i gule Urter, ellers ſmager de mig ikke. De øvrige Retter vare: Onsdag Vandgrød uden Smør og Mælk, Torsdag Grønkaal, Søndag og Tirsdag Kjødsuppe, om Sommeren med Majroer og Bankebhg, om Vinteren med Hvidkaal og Kartoffler. Til Urter og Kaal fik vi Flæst, til Suppen Drekjød, om Onsdagen og Lørdagen ſalt Al, der alt imellem var halvfordæret. Til Vespertøft vankede der kun et Sideslykke bart Rugbrød, der kaldtes en „Dobbelt“, rimeligvis fordi der i Fortiden ſkal være givet en overſkaaren dobbelt Hvedetvebak eller Sinke i Stedet. Aftensmaden serveredes Kl. 7 eller 8, alt efterſom

Aftentimerne vare besatte med Sang, Gymnastik eller andet. Den bestod ligesom Frokosten af „en Rund“ med Smør paa og Ol. En sjælden Gang kunde det ske om Vinteren, at vi om Torsdag Aften fik varme Kartofler med Salt til, en sand Herreret, naar de just ikke vare frogne eller paa anden Maade for-
dærvede og saaledes uspiselige. Efter Aftensmaden holdtes Bøn som om Morgenen, og Kl. 9 ringedes der til Sengs. Paa de særegne Højtidsdage, nemlig de egl. Fødselsdage, Stiftelsedagen og Examensdage, vare vi pyntede og fik „Traktering“: Risengrød, Flæsksteg og Godtøl til Middag, Smørrebrød til Vesperkost og et flækket Surbrød med Paa-
læg til Aftensmad samt kold Punsch. Ved en usæd-
vanlig Fest for de kongelige var der i Spisestuen an-
bragt et Transparent.

Skovdagen var sædvanlig 29. Juli. Hvorledes Traktementet var om Morgenen, inden vi gif hjemme fra, mindes jeg ikke længer; kun det husker jeg, at hele Sværmen under Opfyndsmændens Kommando marsjerede ud af Østerport langs Strandvejen til Charlottenlund, medens Stiftelsens øvrige Betjente kjørte der ud med Bagagevognene. Vejen tilbage-
lagdes med Lethed under livlig Sang, og den hele Eftermiddag havde vi nu fuldstændig Frihed til at tumle os i den dejlige Skov, naar vi blot mødte til Spisetiderne, da der vankede usædvanlig god Beværtning. Jeg benyttede gjerne Lejligheden til i Følge med en Kammerat at gjøre en Afstikker til Lyngby,

hvor der da hos Tante i Bagergaarden vankede en Portion frist Hvedebrød og endda et Par Mark til, hvad der under vore Forhold var en hel Rigdom. Om Aftenen gik det saa atter hjemad fra Skoven under munter Sang. En Gang blev det et voldsomt Tordenvejr, saa det ene knitrende Lyn efter det andet slog ned i Sundet, medens Tordenen bragede og Regnen strømmede ned. Den Aften var Hjemturen ikke videre lystelig, og den muntre Sang forstummede, medens vi dnygvaade sjokkede henad Bejen; men vi slap jo dog efter Omstændighederne nogenlunde vel hjem.

Foruden paa denne storartede Udflugt kom vi om Sommeren dog gjerne et Par Ugedage ud af Fængselsporten, nemlig en Formiddag til Svømning og en Eftermiddag til Badning. Svømmeøvelserne fandt Sted ved de store Flydebroer paa Gammelholm, 40 Alen lange, først i Sele, siden paa fri Haand. Jeg lærte med stor Anstrængelse at svømme 5 Broer = 200 Alen; men de flinkeste naaede til 600 Alen, foruden Færdighed i Vjærgning, Dykning, Vandtrædning osv. Til Badning benyttedes den aabne Strandbred ved Kalkbrænderiet. Det var en af vore største Fornøjelser, naar vi Lørdag Eftermiddag drog der ud i Stedet for at have vore Gymnastiktimer hjemme i Spisestuen. Vi gik gjerne ud gennem Kastellet, men hjem omkring ad Østerbro. Ved Kastelsporten stod to store Træer, som vi kaldte Adam og Eva; hvorfor veed jeg ikke.

Som Dux hos Mortensen var det særegne Eilidshverv betroet mig, en Gang eller to om Maa-
neden at hente Bøger til ham paa det kongelige Bi-
bliothek, hvorved erholdtes et Par Timers Frihed,
som naturligvis anvendtes til en fransk Visit i Hjemmet
for at proviantere. Jeg fik paa disse Ture god Lej-
lighed til at se den store Mindesten med Kong
Hans's og hans Dronnings Billeder. Den var an-
bragt i Muren ved Dypgangen til Bibliotheket og er
siden flere Gange omtalt i Bladene for sin Mærke-
ligheds Skyld.

En Dag om Aaret forundtes os Afgang til
Maleriudstillingen paa Charlottenborg udenfor den
sædvanlige Aabningstid. Der saa vi, vistnok 1830,
en vældig Kultegning, forestillende en Dfring til Thor,
som vi alle fandt stor Behag i. Omtrent 25 Aar
efter gjenkjendte jeg denne Skitse, nu udført i et stort
Maleri; Kunstnerens Navn mindes jeg ikke. Det
var nemlig i Aaret 1855, da jeg som Rigsdagsmand
var tilfagt at give Møde ved Frederik den 7. Taffel,
at jeg gjensaa den i et af Gemakkerne, hvor 4 store
Malerier, fremstillende de forskjellige Udviklingsstrin i
de nordiske Folks religiøse Liv: Soltilbedelsen, Asa-
dyrkelsen, katolsk Messe og lutherisk Gudstjeneste,
vare anbragte. I det andet Billede gjenkjendte jeg
strax den gamle Skitse fra Charlottenborg.

Ogsaa ved en anden Lejlighed var der Afgang
til at se mange Mærkeligheder. Jeg og 3 andre
Ofenge bleve nemlig udtagne til at assistere ved

Trækningerne af Klasselotteriet paa Rosenborg Slot, ligesom 1 eller 2 andre vare med at trække Tal-
 lotteriet et andet Sted i Byen. De 5 eller 6 Træk-
 ningsdage om Aaret var naturligvis for os store
 Festsdage. Allerede om Morgenen mødte vi plynkede
 ved Kongens Have, hvor igjennem vi spaserede til
 Rosenborg, hvis Skildevagt havde Ordre til at lade
 os passere. Efter at have indtaget en god Frokost,
 bleve vi iførte et stabseligt Livree af fint grønt Klæde
 med forgyldte Knapper, gul Vest samt smukt Lintøj
 og hvide Bomuldshandsker. Før Trækningen maatte
 vi assistere med at aabne de røde Saffians Kapsler,
 hvori baade Tallene og Gevinstsedlerne bleve lagte
 inden de kom i de forskjellige Hjul, og siden ud-
 førte de 3 af os selve Udtrækningen, medens den
 fjerde hjalp til med at lukke og henlægge de udtrukne
 Kapsler. Der var 3 saakaldte Hjul med tykke
 Glasruder for, saa man kunde se helt igjennem dem.
 I det ene henlagdes de saakaldte Fortal fra 1 til 99,
 i det andet Bagtallene fra 100 til 500 og i det tredie
 alle Gevinstsedlerne. Efter at Hjulene en Tid lang
 vare drejede rundt af de der til ansatte Betjente, og
 Kapslerne saaledes tumlet dygtig omkring, blev der
 først udtrukket et Fortal af det ene Hjul, derefter
 blev af det andet udtrukket et Bagtal og samtidig
 dermed af det tredie en Seddel, hvorpaa Gevinsten
 stod baade med Tal og Bogstaver, og saaledes blev
 der trukket 10 Bagtal med tilhørende Gevinster, inden
 et nyt Fortal igjen blev udtrukket. Den Lotteriseddel,

hvorpaa det udtrukne Fortal og Bagtal fandtes, fik da den Gevinst, der samtidig var udtrukket. Det var pudsigt at lægge Mærke til den Uro og Bevægelse i Forsamlingen, som Udtrækningen af en større Gevinst bevirkede; ved Dpraabet af de 50,000 Rdlr. var den aldeles bedøvende. En Kunstner vilde have kunnet gjøre udmærkede Studier iblandt de mange hyderlig spændte Fysiognomier. Naar vort Arbejde var til Ende, afførtes vi den laante Stads og traf atter i „Husens Tøj“, som vi kaldte det; derefter fik vi Smørrebrød og hver 12 St. i Dufør, en storflaet Dagløn for os. Desuden havde vi en Gang den mageløse Lykke, at en heldig Spiller, — hans Navn og Gevinstens Størrelse fik vi aldrig at vide — var saa venlig at skjænke os til lige Deling den bethdelige Gave af 200 Rdlr., saa at vi ved vor Afgang fra Stiftelsen modtog hver 50 Rdlr. Den venlige ubekjendte Belgjører vil stedse være mindet af os med hjærtelig Tak. Baade før og efter Trækningsarbejdet fik vi Lov til at se os om i de nærmeste Lokaler paa Slottet, hvorved vi fik Vejlighed til at se mange Sjældenheder, kongelige Portrætter og andre store Malerier, udstaarne Skabe, Kister og andre mærkelige Møbler, hvilke gamle Sager vare ophængte eller opstillede omkring i Slottet, endog paa Gangene, hvor mange Malerier viste tydelige Spor af de besøgendes Naahed og Odelæggelseslyst. Paa flere Portrætter vare t. Ex. Djinene udstukne og andre forsættelige Beskadigelser anrettede. Ved Klasselotteriets Trækninger

mødte hver Gang en Stab af høje Dyrighedspersoner; iblandt disse saa jeg for første Gang vor berømte Anders Sandø Ørsted, en kjon, venlig Mand at se til.

Hver Helligdag maatte 2 af vore flinkeste Sangere assistere ved Gudstjenesten paa Frederiks Hospital, der var oprettet omtrent samtidig med Opfostringshuset, medens en større Flok „Kirke drenge“ mødte paa almindeligt Hospital og i „Abel Cathrines Stiftelse“ for at udføre Sangen ved Gudstjenesten der. Paa Hospitalet var der kun en simpel Vedesal med lavt Bræddeloft; men Stiftelsen havde sin lille kjønne Kirke med Pulpiturer og høje Kirkevinduer. Gudstjenesten holdtes skiftevis først eller sidst begge Steder hver Helligdag, alene paa Konfirmationsdagen mødte vi kun i den Kirke, hvor Handlingen foregik. Jeg mindes endnu fra denne min første Tvangskirkegang, — siden har jeg jo i et halvt Aarhundrede prøvet en endnu, — mange højst simple og aandløse Prædikener, da de Kandidater, der trængte til særlig Øvelse i at prædike, gjerne søgte hen til disse Kirker for at øve sig, eftersom Tilhørerne her ikke ansaaes for at være særlig kritisk anlagte; dog, de smaa Grhder havde jo ogsaa Øren, og mangen Gang blev den holdte Prædiken ubarmhjærtig gennemheglet af os Drenge efter endt Kirketid.

Jeg var allerede i den Alder, at jeg kunde blive antaget til Konfirmationsforberedelse; men gamle Mortensen forestillede mig, at jeg dog endnu var altfor spinkel og lille til at komme i Haandværkslære, og at jeg derfor hellere maatte blive et Aars Tid endnu,

da jeg desuden var øverst i hans Skole og mulig kunde opnaa en eller anden Fordel ved at blive. Min gamle Lærer og Ven fik fuldstændig Ret; thi det var ganske sikkert i dette Aar, at jeg fik de 10 Rdlr. i Præmie og de 50 Rdlr. fra Klasselotteriet. Jeg var da endelig naaet i mit sextende Aar, og maatte derfor begynde at gaa til Konfirmationsforberedelse. Alle Begne bleve vi Drengene kun benævnedes med vort faste Nummer i Stiftelsen, mit Navn var derfor stadig 101; men naar vi havde begyndt at gaa til Præsten, var det en gammel Skik, at man da kaldte hinanden ved Familienavnet, og vi forlangte i Reglen den samme Etikette iagttagen af de andre Drengene, der ikke vare komne paa Højde med os og derfor kun som en Raadesfag fik Afgang til vor snævrere Omgangskreds. Strikkemadamen titulerede os i denne Periode stadig: „Konfirmandskabet“. Om Endelsen i denne Benævnelse kun havde sin almindelige Betydning, eller den maaske pegede paa noget særligt slemt, var jo ikke saa ganske klart; dog stemmede den sidste Opfattelse mest med hendes hele Udfærd imod os. Endnu i Begyndelsen af denne Periode havde jeg fast Ansættelse paa „Sladrebænken“, og det var maaske nærmest ved den Indflydelse, gamle Mortensen havde hos Forstanderen, at jeg i det sidste Fjerdingaar aldeles blev fritaget for Strikgearbejdet og den nævnte Hædersplads, idet jeg blev beskikket til hver Dag at læse højt for de arbejdende Drengene. Foruden Strikkestuens eget Bibliothek, mest bestaaende

af Datidens filantropiske Forfattere, Campe og lign., kunde vi faa Lov til at oplæse Noveller, Romaner og desl., naar de først havde passeret Censurens Stjærtsild. Da hverken Ingemanns hist. Romaner, Anderfens Eventyr eller Blichers Noveller den Gang endnu havde set Lyset, var Johannes Wildts Retter og Elmkrists „Læsefrugter“, en vildledende Oversættelse af det tydske Ord: „Lesefrüchte“ — af „lesen“ = opsamle — vor Yndlingslektüre. Denne Oplæsning i 2 a 3 Timer hver Dag var anstrængende nok, men da ingen af Drengene havde Lyset dertil, og denne Bestjæftigelse dog altid var behageligere end Strikkarbejdet, vedblev jeg dermed, indtil jeg for bestandig tog Afsted med Strikkestuen og dens Kantippe, hvem jeg siden aldrig har truffet paa, men al Tid hørt ens omtale.

Bed den ene Side af vor 133 Alen lange Baggaard, baade Sommer og Vinter vor Lege- og Tumlplads, var en stor Bygning, hvori Bredgadens Fattiganstalt, ogsaa kaldet „Holmens Arbejdshus“, havde sine Skolelokaler, medens Fattiglemmerne havde Plads i en anden Bygning længere nede paa den anden Side af Baggaarden, men begge uden Døre ind til os. Ovenfor denne laa saa en af vore egne Bygninger med Spisestuen forneden og Sovestuerne foroven; det store Kjælderrum brugtes til Brændeoplag og afgav i tom Tilstand et ligefrem mageløst Lokale til at lege Skjul i. Kvistetagen havde flere store aflukkede Rum, hvis Indretning og oprindelige

Bestemmelse var og blev et Mysterium for os. Overst oppe var et Sted, som vi kaldte „det mørke“, hvor man ad en Bjælke kunde balancere hen til et enkelt Vindue, der dog for mulige Tilfældes Skyld var tilspigret med nogle Tremmer; men hvorfra man dog havde Udsigt over en Have helt ud ad Toldboden til. I denne Have forevistes en Gang i et Træstur med Glasstag over en amerikansk Agave med en over 10 Fod høj Blomsterstængel, hvis Top vi fra det omtalte Vindue kunde se. Længs hen under Taget var store dunkle Rum, i hvilke man kun fik Indblik gennem tilfældige Abninger, og som derfor havde noget mystisk tillokkende for os. Skjønt baade „det mørke“ og hele den øvrige Strækning var fuldstændig „tabu“ for os, kunde vi dog ikke lade være at lufte omkring deroppe og titte ind ad enhver Sprække. Et Parti deraf gik under Navnet „de afbrændte Stolper“, hvorom gik det Sagn, at Drengene i gamle Dage havde forarsaget en Ildbrand der ved et Forsøg paa at fuge Urter, som altsaa i de Tider maa have været hndede. Da der slet ingen Skorsten var i Bygningen, har der maaste før været Pakhus eller lign. Spisestuen, med sine smaa Vinduer meget højt oppe, havde Udseende af at have været Hestestald. Til de nævnte mystiske Rum knytter sig Mindet om en Drøm, der ved sit pudsig Udvalg nok kan fortjene at nævnes her. Kort efter at den omtalte kristne Dreng var død og begravet, laa jeg som Rekonvalescent paa Sygestuen. Der drømte jeg en Nat, at den afdøde i for-

klaret Stiftelse svævede ind ad Vinduct hen til min Seng og bød mig strax følge med, saa skulde jeg faa en stor Skat. Vi svævede nu hen over Baggaarden til et af de omtalte Rum, hvor han lod mig stikke Haanden ind ad en Abning, og jeg drog den tilbage fyldt med skinnende Guldpenge. Om Morgenen fik gamle Sngemo'r ikke Fred, før hun havde givet mig Lov til at gaa ned i Gaarden. Drengene var alle paa Skolen og Djebliffet gunstigt. Glad ilede jeg til Stedet, som jeg strax gjenkjendte, og fik i største Hast min Haand ind igjennem Abningen, men — trak den ligesaa hurtig tilbage og det endda i en mindre ren Tilstand; thi den var desværre kommen i en ubehagelig Berørelse med en Kat, der just var i Færd med at benytte sin sædvanlige Retirade. Jeg fik saaledes haandgribelig Visshed om, at Drømmen er kun Tant.

Ogsaa i Forhuset til Gaden, der foruden Forstanderens Lejlighed og de fire Skolestuer tillige var Oplagssted for Beklædningsgjenstande tilhørende Fattigvæsenet, var der nogle stadig aflukkede Kvistlokaler, der kaldtes „Proppeklæreriet“ og „Æskemageriet“, fordi Drengene forhen der havde nydt Undervisning i disse Færdigheder, der mærkeligt nok vare blevene afløste af det væmmelige Strikkeri. I Mellembygningen boede Stiftelsens øvrige Funktionærer: Opsynsmanden, den ikke videre afholdte „Hr. Gymnastiklærer Thomsen“, som Mylius spotvis kaldte ham, fordi han næsten aldrig viste sig uden med

Stoffen under Armen, desuden Oldfruen og Strikke-
madamen; Økonomens Familie boede i nogle Værelser
oven over det store Køkken i Sidebygningen. I Stræ-
derstuen, ogsaa i Forhuset, maatte vi 1 Time om Ugen
under den stikkelige gamle Mester Horns Vejledning
lære at sy Knapper i og lappe Klæder.

De af Drengene, som havde Slægtninge eller
Belyndere i Byen, fik al Tid efter Jul meget travlt
med at faa lavet Nytaarsvers. Den traditionelle Form
for disse var en dobbelt Rosenkrans, bunden sammen
forneben med en bred rød eller blaa Sløife, en Til-
tale til vedkommende foroven og i Midten et Vers af
de mange, man havde at vælge imellem; til selv at
digte et dristede man sig sjælden. Naar nu et saa-
dant Kunstprodukt blev overrakt paa rette Maade hos
velstaaende Slægtninge eller Patroner, indbragte det
jo gjerne Overbringeren en passende Erkjendtligheds-
gave, hvorfor ogsaa Forstanderen kaldte dem Tigger-
breve og slet ikke kunde lide denne Trafik, sjønt han
dog heller ikke rent ud forbød den. Nogle af de flinkeste
Tegnere fortjente i den Tid adskillige Firskillinger ved
Fabrikationen af disse straalende Sager. At der ogsaa
brugtes flere Slags Spil imellem os, er en Selvfølge.
Foruden Drenges almindelige Spil med og om Knapper
samt Topspil, Snurrespil med en Trætningest, paa hvis
4 Sider var anbragt A, H, N og P, hver med sin
Betydning, var det en ikke ualmindelig Sport at ud-
stære af Træ alle Slags ganske smaa Ting, Værktøj
o. lign., hvert enkelt Stykke betegnedes med et Tal,

og hele dette „Skrabnæfespil“, som det kaldtes, lagdes nu sammen i en tæt Bunke, hvoraf man saa skulde udpille det ene Stykke efter det andet uden at bringe de andre ud af deres Stilling. Et andet ægte kjøbenhavnsk Spil, som man i affides Gader kunde træffe Drengene i Færd med paa Fortogets Fliser, var „Tærre“ eller vel rettere „Tærning“, da det spillede med 5 Tærninger af Rødsten, som man strøede ud paa en Flade og derpaa efter visse Regler kastede i Bejret og greb igjen enten bag paa Haanden eller inden i den. Bort almindelige Betalingssemne var „Kjender“, Gænder af fulørt Uldgarn, der brugtes til at udfly Boldte med, men som havde deres Navn deraf, at en saadan Uldtraad brugtes til Kjende i vor Strikkestrømpe for at vise, hvor den Dags Strikning var begyndt. I den lange Baggaard var der god Plads til Langboldspil, hvori jeg havde erhvervet mig Færdighed i at give gode lange „Taver“, o: ramme Boldten godt med det runde Boldtetra, medens andre havde deres Styrke i at „stikke“ med den endog paa lang Afstand. En af Drengene, der var en sand Mester heri, saa en Dag Hr. Thomsen staaende i foroverbøjet Stilling med den for Skjoder blottede Revers vendt mod os Boldtspillere. I en Fart fik Skjælmen dyppet Boldten i Rødestenen og sendte den nu med den sædvanlige Sikkerhed, trods den betydelige Afstand, lige midt i Maalet. Med de ynkeligste Fagter kunde han nu bede om Forladelse, idet han lod, som om det hele var et rædsomt Uheld, der gjorde

ham inderlig ondt. At lave Boldte med Bistælæders Kjerne og Uldgarn uden om, stundom ogsaa overtrukne med Skind, var en almindelig Industri, og de kunde gjøres saa elastiske, at de med Lethed kunde springe fra Gulvet op til Spisestuens høje Loft.

Et Par Aar efter min Optagelse paa Opfostringshuset døde paa det gamle Bakkehus Digteren Rahbek, hvis Navn den Gang var paa alles Læber. Jeg mindes saa godt Studenternes Mindesang om ham:

„Han var en brav Student,
det er hans Monument“,

som vi kort efter lærte at synge. Da „Elverhøjs“ berømte Komponist, Kuhlau, døde mod Slutningen af mit Ophold der, fik jeg ogsaa Lejlighed til at blive bekendt med de herlige Kompositioner i Anledning af hans Død og Begravelse: Sørgemarsjen:

„Smelt, o, smelt kun i Taarer hen;
Polymnias Ven er død!“

hvilken gribende Melodi jeg flere Gange hørte ved militære Ligfærd, og det smukke Farvel ved hans Grav:

„Vi bringe dig, o kolde Jord, det varme,
Det rige Hjerte af vor tabte Ven!
Modtag det trætte Støv i dine Arme
og lad det hvile ved dit Bryst igjen!“

Forstanderens udprægede varme Kunstfæls kunde vi takke for, at flige Sager, der aldrig hørttes i andre Skoler, bleve indøvede hos os, saa at vi fattige Drengelige som hævedes til Deltagelse i den almindelige Sorg ved flige hædrede Mænds Død. Paa Forstanderens

Rontor var den Gang en af de forrige Drengene ved Ravn Plac e, der havde en ikke saa gaunste ringe digterist Begavelse. Han skrev i Reglen Texten til vore Festsantater paa Stiftelsesdagene, hvortil al Tid bekjendte smukke Melodier anvendtes, ofte af den mest udmærkede Theatermusik. Ogsaa flere smaa Skuespil skrev han, nærmest et Slags Plagiat af ældre Stykker, der i særlig Grad havde paavirket ham. Disse hans smaa dramatiske Arbejder blev nogle Gange opførte af Drengene i Spisestuen, hvis øverste Ende paa en meget primitiv Maade forvandledes til en saare tarvelig Scene, medens der af Spisebordene og Bænkene indrettedes Tilskuersplads, og Drengenes Sangkor udgjorde Orkester i Mellemakterne. Af disse Stykker mindes jeg saaledes: „Fægeren og Skovmøen“, næsten lutter Reminiscenser af „Elverhøj“ baade i Indhold og Melodier. Et andet, hvis Titel jeg ikke mere erindrer, stod i et ligesaa intimt Forhold til Vaudevillen: „Kong Salomon og Sorgen Hattemager“. Han var iøvrigt et vakkert og begavet ungt Menneske, hvem jeg senere traf som anerkjendt dygtig Konservator ved det daværende zoologiske Museum paa Hjørnet af Ny Kongensgade og Frederiksholms Kanal.

Endelig kom den Tid, da Konfirmationsforberedelsen ikke længer kunde udsættes, efterdi jeg allerede var over 15 Aar. Præsten ved Almindeligt Hospital og Abel Katrines Stiftelse modtog al Tid Konfirmanderne fra os, og yderst sjælden kom der andre,

saa vi udgjorde kun en lille Flok gamle Skolekamme-
 rater. Det var især meget heldigt, at vi ikke ved
 denne Lejlighed kom sammen med Fattigskolernes Dreng,
 da dette vilde have givet Anledning til de voldsomste
 Rivninger. Saaledes havde der et Par Aar i For-
 vejen staaet en formelig Træfning mellem vore Dreng
 og Bredgadens de Ihsesblaa, der overfaldt os en Søn-
 dag Aften, da vi vare paa Hjemvejen. Vi bar dog
 Sejeren hjem, og Slaget paa Kaninlængen stod i
 længere Tid som et Ihsende Punkt i Husets Annaler.
 Vor gamle Præst var ikke af de ansete i Hovedstaden;
 man havde endog paa Grund af hans ufordelagtige
 Udvortes givet ham det stygge Dgenavn Rødkaals-
 hovedet; men vi Dreng syntes godt om hans venlige
 og hjærtelige Maade at tage os paa, og han har ikke
 saa sjælden loffet Taarerne frem selv hos saadanne
 Dreng, der ellers regnedes for raa og haardhjærtede.
 Han brugte ingen Salmeramserier, men kun enkelte
 Rjærnevers, der paa naturlig Maade sluttede sig til
 Læresætningerne eller Skriftstederne; dog var der og-
 saa hos ham den besynderlige Mangel, at Daab og
 Kristentro ligejom skjulte sig bag hele Værdommen,
 hvad der jo næsten overalt var Datidens Brøst. Jeg
 er saaledes ganske vis paa, at ikke en eneste af os
 var i Stand til at fremfige sin kristelige Troesbe-
 kjendelse, da vi bleve konfirmerede. Medens vi gif
 til Præsten, traf det i Begyndelsen et Par Gange,
 at en enkelt af os blev tiltalt, ja endog straffet, fordi
 han, uagtet det var forbudt, havde tilladt sig paa

Hjemvejen at kjøbe og medtage Madvarer, især kogte Kartofler, der bestandig var vor Indlingsret. Jeg foreholdt derfor de andre Dreng, at vi Konfirmander dog maatte kunne gives saa megen Frihed, at vi, naar vi tilfældigvis var i Besiddelse af et Par Skillinger, ogsaa maatte have Lov til at kjøbe lidt for dem, naar det just ikke var Slifferi, og at det jo ikke maatte være mere strafbart at tage det med hjem end at spise det paa Vejen. Det blev da vedtaget, at Forstanderen skulde spørges om Tilladelse; men nu gjentog Historien sig om Musene, der skulde hænges paa Ratten: ingen dristede sig til at fremføre Andragendet. Som øverste Dreng (og tillige Forslagsstiller maatte jeg da gaa i Vlden for Kammeraterne, og det lykkedes. Da jeg traadte frem for Forstanderen med min beshynderlige Ansøgning, studsede han og spurgte, hvorledes jeg var kommen ind paa denne mærkelige Ide; men da jeg ganske aabent forelagde ham Sagen, gav han den ønskede Tilladelse, dog med den Indskrænkning, at den kun skulde gjælde for kogte Kartofler. Da det jo laa nær at benytte Konfirmanderne som Kommissionærer, blev den saae meget yndede Vare for Eftertiden en stadig Indførselsartikel, hvad vore Efterkommere ene kunne takke os Banerhjdere for.

Konfirmationen afholdtes stiftetvis paa de to Steder, hvor vi ellers gif i Kirke, og hvor gamle Mortensen i de sidste Aar var ansat som Degn. Vi blev konfirmeret paa Almindelig Hospital, hvis lave,

simple Bedesjal ikke kunde vække nogen videre opløstet Stemning, hvorfor vi ogsaa hellere havde valgt den kjønne lille Kirke i „Abel Katrines Stiftelse“, om det havde staaet til os. Slægtninge og Venner vare som sædvanlig til Stede; dog var Forsamlingen kun lille, da Konfirmanderne ikke vare mange, og vi, Gud ste Lov! vare fritagne for al den Renden til og fra af nysgjerrige, der saa skammelig forsthyrre Konfirmationen i de andre Kirker. Handlingen selv ligesom og Altergangen næste Søndag foregik med al Sømmelighed og god Orden, men, desværre! vel næppe med den rette kristelige Andagt. Jeg, som ellers husker alt fra hine Dage saa klart og tydeligt, mindes slet intet andet fra Konfirmationen, end at jeg, skjønt den mindste, var øverst, og at vi til Højmesesfjalme havde 170. Af samtlige Konfirmander mindes jeg kun tydeligt min Sidemand, en kjon, opvaft Dreng ved Navn Svend Erik Rhyborg, og han er død for over 20 Aar siden.

Efter Konfirmationen fulgte et lille Mellemrum, i hvilket vi vel endnu stod under Stiftelsens Reglement, men dog i mange Henseender havde større Frihed. Udgangslov erholdtes uden Banstselighed endog i Flok og for hele eller halve Dage, saa at vi ogsaa kunde figurere med i de traditionelle kjøbenhavnske Konfirmantpromenader til Frederiksberg, hvor man mødte i sin bedste Stads med et laant Ur i Kommen samt et Par Appelfiner, og de mere udviklede Individier rygende en ægte Radekop, en Afart af Slægten

stincadores. I vore Promenader manglede dog Blomsten, der gav de andre den rette Aroma; vi havde jo ingen kvindelige Konfirmander at møde frem med og modtoges begribeligvis aldrig i de andres Kredse. Da Stiftelsen efter hver Konfirmation optog nye Drengene, maatte den naturligtvis snarest muligt se at blive af med de gamle, og det varede heller ikke mange Dage før den ene efter den anden drog af Sted til deres forskellige Principaler eller Mestere. Jeg var omsider ene tilbage, og da flere Forsøg paa at faa mig anbragt i en eller anden Være mislykkedes, blev jeg, for at bringe de officielle Udtryk, udleveret til min Fader efter hans eget Ønske, da jeg i henved 3½ Aar havde været indlagt paa Stiftelsen. Den eneste Person, jeg nødigt skiltes fra, var den gamle Mortensen, der stedse havde været som en Fader for mig.

Han døde for mange Aar siden som Inspektør ved Frue Arbejdshus, hvor han da endelig havde opnaaet en mindre besværlig og mere indbringende Stilling end den, han i saa mange Aar trolig havde virket i.

I mit Fædrenehjem var Stillingen nu noget gunstigere. Søster Anna, der havde frigjort sig fra Tvangsanstalten i F., var kommen til den elskelige gamle Fru B., der blev over 90 Aar gl., og hvor

min Søster vedblev at være lige til hendes Død. Søster Rikke, hvis velstaaende Plejeforældre, som før er sagt, lidt efter lidt nedfank i Armod, maatte vistnok drage hjem, men kom dog snart efter med en Embedsmands Familie af vort Bekjendtskab til Vestindien, hvor hun forblev i nogle Aar. Vor ældste Søster, Dorthea, hvis Mand var i Toldfoget, havde allerede været gift siden min første Barndom, og deres Søn er nu en af Landets mest høitstaaende og ansete Embedsmænd. Da nu ogsaa de to andre ældre Søstre, Louise og Christiane, kunde ernære sig selv, var der kun mig og den yngste Søster, Karen, tilbage. Søster Louise havde ved at oprette en Privatskole og leje fælles Bolig med de gamle støttet dem en Del, og da senere vor forhen nævnte Fæster fra Theatret, Oberstinde B., som nu var en apoplektisk, svag Stakkel, ogsaa blev anbragt hos os, hvor hendes Pension var til stor Hjælp, saa fik Hjemmet lidt efter lidt et ret hyggeligt og solidt Udseende. Vi havde en usædvanlig stor og lys Lejlighed paa anden Sal i det gamle Sted paa Hjørnet af Ny Kongensgade og Filsofsgangen, og da Søster Louise noget senere fik Ansættelse som Lærerinde ved en fast Skole, og som følge deraf ikke længer havde Brug for Lokale til en privat, bleve 2 møblerede Værelser udlejede til logerende, medens hun alligevel boede hos os.

Søster Karen kom strax efter sin Konfirmation i Huset ogsaa en god Bekjendt af os, Sekretær S., og jaaledes var jeg Stjumper nu ene uforførgt tilbage.

Bed min Afgang fra Opfostringshuset var jeg endnu i Besiddelse af de før nævnte nogle og 90 Rdlr., der indtil videre anbragtes i Sparekassen. Saa gik jeg da en Stund og drev, medens forskjellige Forsøg anstilledes med at faa mig anbragt ved et eller andet. Vel var jeg ikke ganske ledig, jeg hjalp Fader en Del med Besørgelsen af hans Forretninger, og jeg assisterede som Bihjælper hos de mindre Børn i min Søsters Skole; men det hele var dog i Grunden et Driverliv. Endelig fik jeg ved Hjælp af Sekretær J. en Plads hos en fra Thykland ankommen Fabrikant, der anlagde et Skriftstøberi paa Christianshavn, og da her kun fandtes et eneste Etablissement af den Art, var der jo al Udsigt til, at denne Forretning maatte have en stor Fremtid for sig. Jeg tiltraadte da min nye Plads, men indsaa snart, at jeg næppe kunde have truffet nogen Bestjæftigelse, der mindre passede for mig. Efter at have slyret op om Morgenen tidligt maatte jeg den hele Dag staa ved Smeltediglen med den giftige Metalblanding, hvoraf Typerne eller Skrifterne, som de i det tekniske Sprog kaldes, en for en bleve støbte i smaa forunderlige Haandforme, og dette var et saa usundt og svækkende Arbejde, at jeg kun i 3 Maaneder kunde udholde det, da jeg tilmed nød en ussel Forplejning. Jeg blev i den Grad svækket, at jeg hvert Døgn maatte standse for at faa Luft, naar jeg gik op eller ned ad Trapperne, og jeg var bleven saa bleg og afmagret, at mine bekendte næppe kunde kjende mig, naar jeg

mødte dem paa Gaden. Jeg er temmelig sikker paa, at denne Svækkelse i min Opvæxt i høj Grad har været Grunden til den Kortaaendethed og Asthma, der siden har fulgt mig hele Livet igjennem. Jeg maatte da atter søge Hjemmet for at komme lidt til Kræfter igjen efter dette første mislykkede Forsøg paa at komme i Vej.

Atter begyndte det sørgelige Dagdriverliv, og mit Humør paavirkedes i saa høj Grad deraf, at jeg aldrig var glad og undsaa mig for at være til Stede, naar nogen besøgte os. Efter nogle Maanedes Forløb kom Fader endelig en Dag hjem med den Efterretning, at den gamle, velrenomerede Bogbinder B. paa Østergade havde en Værling, der var bleven indlagt paa Hospitalet uden synderlig Haab om Helbredelse, og at B. maaste var villig til at lade mig indtage hans Plads. Vi gik derhen, og jeg blev øjeblikkelig antaget. Hvilken Forandring mellem min Stilling her hos en af de ægte gammeldags solide Haandværksfamilier og den forrige hos en Principal uden Familie og Husholdning! Der maatte jeg hver Morgen og Aften trave en lang Vej til og fra Værkstedet, hvor der kun anvendtes Dreng og lejede Arbejdsmand under en Værkmesters Opsyn, og hos en af disse Arbejdere fik jeg saa min usle Kost, der mangen Middag kun bestod i Tykmælk og et Stykke daarlig Spegefild, endstjøndt Principalen vist gav en anstændig Betaling derfor. Et Stykke Fedtebrød til en Spølkum lunken The udgjorde i Reglen Frokost

og Aftensmad. Jeg har Grund til at frygte for, at den største Del af vor Tids Læredrenge staa i et lige saa uheldigt, løst Forhold til deres respektive Principalers Familie. Hos gamle B. gik det anderledes til. Der arbejdede 4 Svende foruden Mester selv, og Lønnen paa Værkstedet var i enhver Henseende mønsterværdig. Hver Middag spiste Svendene ved Familiens Bord, medens jeg havde min Plads ved et mindre, men hvor jeg i rigeligt Maal nød min Andel af de gode Retter. De andre Maaltider indtoges paa Værkstedet, til enhver Tid solidt og godt. Hver Helligaften var der efter gammel Skik Festsmaaltid, lige som der ogsaa trakteredes, naar der indtraf Extraarbejde, t. Ex. naar en ny større Lov eller Forordning i en Hast skulde indhæftes i et Antal af ca. 1000 Exemplarer, da han ikke havde saa lidt af det saa kaldte Rancelliarbejde. Saa maatte alle andre Bestillinger lægges til Side, og alle Mand tog fat paa Regeringsarbejdet, og da dette gjerne overstred den sædvanlige Arbejdstid, beværtedes der om Dagen med Kaffe og Hvedebrød mellem Maaltiderne og om Aftenen med Steg, Rager, Punsch osv. Min Stilling her var i det hele usædvanlig heldig. Det forlangtes ikke en Gang af mig, at jeg skulde besørge Indfyrringen af Værkstedets store Ovn om Morgenen eller skaffe Brændselet baaret op, og blev jeg af Svendene sendt i et eller andet Grinde, kom Ordren aldrig i en uvenlig eller bydende Tone. Her kunde man rigtig sande Udtrykket: „Som Herren er, saa

følge ham Svende". Bygang udgjorde maasse en alt for stor Del af min daglige Gjærning; men da jeg aldrig blev overilet eller overlæstet, faldt den mig meget let. Som oftest var det de smukke, ny indbundne Bøger, jeg bragte til Kunderne, og da Størsteparten af disse vare af de bedst stillede Klasser, betænkte man mig ikke saa sjældent med en Dufør, saa at jeg i en enkelt Uge kunde samle mig over en Daler paa denne Maade. En af mine bedste Behynderere var en af vore Naboer, S. Jetsmark, oprindelig ihst Seminarist, senere i mange Aar Udgiver af „Kjøbenhavns Adresseavis“ og, saa vidt jeg mindes, hædret med Titel af Justits- eller Etatsraad, inden han døde. Ikke alene for hans mageløs humane Optræden saa vel imod mig som mod enhver, der havde Forretninger med ham; men ogsaa af en anden Grund mindes jeg ham. Han var nemlig Forfatter til den yndige Fædrelandsfang: „Duftende Enge og kornrige Bange“, der endnu over 60 Aar efter shuges med Liv og Lyst i vore Skoler. Den blev til i Tyverne eller maasse et Par Aar før, da den store Præmie blev udsat for den bedste danske Nationalsang, ved hvilken Lejlighed alle Rilder strømmede over med patriotiske Digte. Prisen blev dog ikke tilkjendt Jetsmark, skjønt han efter den almindelige Mening bedst havde fortjent den, hvorimod et vammelt, opsthylt Produkt: „Danemark, Danmark, hellige Lyd! Himmelske Fryd“!!! fik Prisen og udkom med Titlen: „Den kronede

danste Nationalfang!" Trods den stolte Titel og uagtet Wehse komponerede en herlig Melodi til den blev den aldrig en dansk Folkefang, og den har nu i mangfoldige Aar været baade gjemt og glemt.

Om Helligdagene gjorde vi os færdige paa Bærkstedet til Middag, saa der kunde været oprømmet og rengjort, inden vi gik til Middagsbordet, ogsaa var der Frihed om Eftermiddagen, med mindre en Lov eller Forordning var under Arbejde; thi i Kongens Tjeneste gjældte jo ingen Pauser, som den inspicerende General ved Bagtparaden sagde til Hoboisten, der skulde pausere. Naar jeg nu fik sagt „Tak for Mad!“ greb gamle B. i Lommen og sagde: „der har Du lidt at more Dig for, min Dreng!“ saa fik jeg en Mark og Orlov med det samme. I den Tid var Møllers store Boxkabinet med en Mængde automatiske Figurer nylig opstillet i Kjøbenhavn, hvor det forevistes først i Adressseavisens store Gaard, „Bildmanden“, Nr. 63 paa Østergade, siden i de store Lokaler i „Hotel du Nord“ ud mod Vingaaerdstræde. Her havde Fader sædvanlig Post for at kontrollere Beløbet af Billetsalget, da der af Indtægten tilkom Fattigvæsenet visse Procent. Han skaffede mig nu fri Entree hver Søndag Aften, og det var en sand Nydelse for mig at spafere omkring i de brillant oplyste Sale mellem den store Mængde besøgende, og uden Bekostning være Tilskuer og Tilhører den hele Aften. En pudsig Tildragelse der mindes jeg endnu. Mange af de automatiske Figurer, der i Reglen sattes

i Bevægelse ved Urbærker, vare saa naturligt udførte, at man, lige som nu i „Panoptikon“, let kunde antage Figurer for sovende Personer og ombendt. Foran i den første Sal var Møllers egen Portrætfigur anbragt siddende ved et Bord, og ikke saa sjældnen modtog denne en høflig Hilsen af de besøgende. Længere inde stod et stort Fortepiano med en automatist Bækken- og Paukeflager ved hver Ende, og naar nu en Musiker ved Navn Lange spillede Instrumentet, satte han med Fødderne de to Automater i Bevægelse, saa de sloge Takt til Musikken. En Aften stod en af Tilstuerne hensunken i Beundring over alt dette; pludselig lagde han sin Haand paa Langes Skulder og udbrød: „Det er dog mageløst godt gjort!“ „Saa det synes De!“ svarede Lange til største Forbauselse for Manden, der troede at have en Automat for sig.

Et stort Held var det for mig, der i dette Tidsrum al Tid var forsynet med Penge, at jeg aldrig kom i Selstab med andre Læredrenge eller unge Labaner, som kunde have ført mig ind i Hovedstadens fordærvelige Udspreddelser, der, Gud ske Lov! blev mig aldeles fremmede. Hver Søndag Aften fulgtes jeg med Fader, og han sørgede al Tid for, at jeg ikke skulde savne anstændig Fornøjelse. Saaledes gik jo al Ting hyppeligt, og jeg ønskede blot stedsse at kunne blive i denne gode Stilling; men Vorherre vidste bedre Bæstend og lod denne sybaritiske Tilværelse faa en brat Ende, da Patienten blev udstreven fra Hospitalet som helbredet og atter meldte sig til Tjeneste

hos B. En væsentlig Mangel ved Opholdet der har jeg endnu ikke anført, da jeg selv ikke mærkede stort til den; men den viste i Tidens Længde sin uheldige Indflydelse. Jeg lærte nemlig meget lidt af Professionen, og da jeg af Naturen, lige som Fader før mig, var yderst slet anlagt for alt Slags Haandarbejde, saa at jeg som Dreng aldrig viste Lyst til at snitte med en Kniv, hvad dog ellers er Drenges største Fryd, var jeg naturligvis bleven en ussel Haandværker, der aldrig vilde have kunnet hæve mig over det rent middelmaadige. Vorherre havde derfor bestemt mig for en anden Virksomhed; men som jeg først efter en længere Prøvelsestid skulde naa. Gamle B. tog en højst venlig Afsted med mig, idet han erklærede, at han langt hellere vilde have beholdt mig; men dette var aldeles umuligt, da den anden var hans kontraktmæssige Lærling, og han slet ikke havde Plads for os begge. Nu gik jeg i mit 18. Aar, og endda var der ingen som helst Udsigt til at faa mig anbragt.

En Dag læste jeg i Adresseavisen, at en Bogbinder G. ønskede en Lærling, der havde været ved Faget før. Jeg gik strax derhen og blev ogsaa antaget, men fik snart at føle, hvad det her gjaldt om, da det viste sig, at min Øvelse i Haandværket havde lidet eller intet at bethde. Denne Forretning var i alle Henseender en fuldstændig Modsatning til den hos gamle B. Her arbejdedes kun med Dreng, og vore fleste Bestillinger var almindeligt Boghandler=

arbejde, der krævede voldsomt Slid, men gav en meget ringe Fortjeneste. Her gjaldt det altsaa blot om at hænge i, og Omgangstonen var ikke heller den blideste, især naar et eller andet kom i Vejen, hvad naturligvis oftest skete med mig, som var den mest udhygtige. Efter nogle Måaneders Forløb blev der Tale om at faa mig indskreven som fast Lærling og altsaa for Livstid bundet til et Fag, der efter min fuldeste Overbevisning aldrig vilde have kunnet ernære mig. Jeg talte derom med mine Forældre og øvrige Slægtninge, og i Familieraadet blev man enig om, at Stillingen som Haandværker slet ikke egnede sig for en saadan lille fejtet Stymper, men at man ad anden Vej maatte se at faa mig forføret, og saa var jeg da atter hjemme.

Nu skulde man da se at faa fat paa noget. Jeg havde en Smule Skrivearbejde hist og her, laante tykke Bøger hos Kopist B. i det tykke Toldkammer, med hvem Søster Rikke efter sin Hjemkomst fra Vestindien var bleven forlovet, og danske dito hos Søster Louises Forlovede, Kandidat M. Jeg skrev Fødselsdagsfange og andet slegt, ja var endog saa heldig at faa et Digt: „Paaskemorgen“, indrykket i Bladet „Døsfian“, udgivet af den bekjendte Forfatter D. F. Bræmer. Jeg mindes saa tydeligt den kildrende Fornemmelse ved første Gang at se et af mine Landsfostre paa Tryk med mit Navn under. At Produktet ikke havde stort Værd, er rimeligt nok, da jeg selv ikke mere kan erindre Ordlyden.

I vort Hjem kom nu ikke saa fjældent, hvad man plejer at kalde godt Selskab. Her saa jeg Billedhuggeren, Prof. Freund, der en Dag med stor Venlighed førte mig om i sit Atelier og sin nydelige Bolig ved Frederiksholms Kanal, udstyret med Dekorationer i ren pompejansk Stil; der kom foruden flere studerende, Kand. Ferd. M., Prof. Wehfses Protegé, siden Præst i Stevnø, hans Broder, Kand. Chr. M., Skuespiller Sahlerg, hvis Debut som „Charill“ i „De to Nætter“ vi alle overværede, stuede sammen i en Høkerloge „som Sild i en Tønde“, hvad Prof. Freund vittigt bemærkede, og flere andre dannede Mænd. Jeg holdt mig naturligvis stedse i Baggrunden, men fik dog Ide om mangt og meget ved at lytte til Underholdningen, der var interessant, baade som musikalsk og literær. Jeg erindrer saaledes en ivrig Debat om H. C. Andersens: „Fodrejse til Østpynten af Amager“, som just i den Tid var udkommet og blev højt forskjelligt bedømt.

I det længst forsvundne Morstabstheater lige over for Skydebanen paa Vesterbro, hvor de berømte casortiske Pantomimer først opførtes af Casortis og siden af Prices Selskab, var jeg ved Faders Hjælp en temmelig stadig Gæst. Paa Grund af disse gamle Minder er Pantomimen i Tivoli mig al Tid en aldeles uundværlig Nydelse, og jeg kan endnu af fuldt Hjærte istemme Børnens Jubel over min Barndomsven Pierrot. Og saa det store nye Theater paa Nørrebro, der brændte i Trediveerne og aldrig mere blev

gjenopført, mindes jeg godt fra den Tid, da Søstrene Levin, siden mere bekendte som Fruerne Rosa og Flora Price, der første Gang optraadte. Den i sin Tid saa omtalte store Circus paa Nørrebro, hvor „Four aux“ med sit elegante Veriderselskab gav storartede Forestillinger, kjendte jeg ogsaa fra flere Besøg. Selv i det kongelige Theater lykkedes det mig at komme enkelte Gange, dels i Selskab med Slægtninge og bekendte, dels ved Hjælp af Fader, der var godt bekendt med Kontrollørerne ved Parterret og Galleriet, til hvilke simplere Pladser jeg alt imellem kunde faa Udgang for halv Pris eller og gratis, lige som det kunde træffe sig. Og det var i Theatrets Glansperiode, som man endnu med Beundring og Ærefrygt mindes! Jeg har set Fru Heiberg som „Fennella“ i „den stumme“, som „Agnete“ og siden „Elisabeth Munk“ i „Elverhøj“, som „Magnhild“ i „Svend Dyrings Hus“ og som „Trine Kar“ i „Aprilsnarrene“, al Tid lige fuldendt. Jeg mindes Dr. Ryge som „Hakon Carl“ og vistnok ogsaa som „Goldkalb“ i „Kong Salomon og Sorgen Hattemager“, lige som og det sjældne Kunstnerpar „Nielsen“ og den evig-unge „Phister“, der som en sand Proteus forstod at forandre Skikkelse efter de aller forstjelligste Roller. Jeg har været rørt til Taarer ved Dehlenschlägers stemningsfulde Tragedier, og jeg har deltaget i den stormende Latter ved Heibergs af Vid og Lune sprudlende Vaudeviller. Forskjellen mellem sand Kunst og falsk Pathos blev

mig især tydelig, da jeg, et Par Uger efter at have overbæret „den stumme“ i det kongelige Theater, kom ud i det store Fjælletheater bag ved Tivoli, hvor det samme Stykke blev givet af et thst Selskab, endda et af de bedst renommereede. Her var „Fenella“ ikke blot stum, men formelig vanvittig, ja rent splittergal; saaledes havde den thste Fremstillende opfattet Rollen.

Alt dette var nu meget godt, og jeg kunde maaske nok have anvendt min Tid værre; men den ene Maaned gik efter den anden, uden at der egentlig blev gjort noget, og uden at noget vilde vise sig. Mere og mere fremstod nu det Ønske hos mig, at træde i salig Farbroders Spor og blive Lærer, hvad jeg desuden ved at assistere i Søster Louises Skoler havde faaet lidt Øvelse i. Først paa Aaret 1835 indgav jeg Ansøgning om Friplads paa Jonstrup Seminarium, fremstillede mig kort efter til den befalede Optagelsesprøve og bestod denne godt. Under Opholdet der blev jeg bekendt med den unge N., der ogsaa havde indstillet sig til Prøven, og denne unge Mand blev ved Guds Styrkelse det Redskab, der bragte mig ind paa min rette Livsbane. Han var af en velstaaende Familie, havde eget Værelse, hvor han tog imod i Slobrok og med lang Pipe, og da han imødefom min bestedne Tilnærmelse med forekommende Venlighed, kom jeg ofte sammen med ham.

En Dag mødte han mig med den glade Tidende, at nu havde han erholdt Afgangstilladelsen, og at

han var vis paa, at ogsaa mit Navn stod paa Listen, der var til Eftersyn i Rancelliet. Jeg skyndte mig nu hjem med denne Efterretning, og da Fader strax søgte Oplysning hos vedkommende, stod jeg ganske rigtigt paa Listen over de antagne. Nu blev der da en Glæde over al Maade, og Fader gik op for at takke Konferentsraad Collin, der havde lovet ham at interessere sig for Sagen. Desværre brast ved dette Besøg hele den skønne Udsigt som en Sæbeboble. Jeg var ganske vist antaget, da jeg havde staaet mig godt ved Prøven, men — kun mod Erlæggelsen af det anordnede Kontingent, 120 Rdlr. aarlig i 3 Aar, da efter Reglementet kun bondefødte Ansøgere eller Sønner af Lærere kunde erholde Friplads, vist nok en mærkelig Bestemmelse, men ganske i den Tidens Aand.

Hvilken sørgelig Obergang for mig fra den mest jublende Glæde til den mest knugende Forstemthed! Jeg gik et Par Dage omkring som i en Døs og gad ikke se eller tale med nogen, da jeg heldigvis paa Gaden atter traf paa min Skytsengel, den unge N., hvem jeg i min nedtrykte Stemning ikke havde villet besøge i Hjemmet. Med venlig Deltagelse hørte han Meddelelsen om mine stufede Forhaabninger, men udbrød strax: „Tag saa Examen som Privatist; det kan da ingen formene Dem!“ Han forklarede mig nu nærmere, hvorledes dette lod sig gjøre, nemlig ved Manuduktion at blive forberedet til Seminaristexamen og derpaa tage denne som Privatist. Forslaget var

jo i højeſte Maade velkomment; men hvor fra ſkulde Pengene komme til en Manufaktur? Jeg havde for kort ſiden blot for 2 Maaneder hos Frølund maattet give 14 Rdlr., og var endda ikke naact ret langt. Han foreſlog mig nu at følge med til Inſtitutbeſtyrer C., hos hvem han uden Betaling var bleven forberedt til Seminarift imod at undervife hver Formiddag i Skolens yngſte Klaffe; maafte Hr. C. da, naar han hørte Sammenhængen, vilde være villig til at forberede mig til ſelve Dimiſſionsexamen paa lignende Bilkkaar. Jeg fulgte naturligviſ ſtrax med, og Præſentationen lykkedes over al Forventning. Hr. C. erklærede efter en kort Prøve, at han gjerne vilde paaſtage ſig min fuldſtændige Forberedelse til Examen, naar jeg vilde møde i hans Skole efter Sommerferien, altsaa ved September Maanedſ Begyndelse, og lige ſom R. undervife yngſte Klaffe hver Formiddag. Min Ytring, at min hele Perſonlighed vel egentlig var noget drengagtig for en Lærer, ſlog han hen i Spøg med den Bemærkning, at han nok ſelv ſkulde være Inſpektør. Kort efter kom R. paa Seminariet, og jeg har aldrig truffet ham ſiden; men aldrig ſkal jeg glemme, hvorledes det lykkedes ham ved ſin venlige Mellemkomſt paa en ſaa mærkelig Maade at lægge hele min Fremtidſbane til rette for mig.

Opfyldt af de gladeſte Forhaabninger ilede jeg hjem hin lykkelige Eftermiddag, nu da Udſigten pludſelig var bleven ſaa lys ſom aldrig før, da et godt

Udfald jo nærmest vilde bero paa min egen Flid og Dhygtighed. Efter at Familien med venlig Imødekommenehed var gaaet ind paa at sørge for hele min materielle Underholdning i Forberedelsestiden, tilbød man mig ogsaa at anskaffe de fornødne Bøger, da min hidtidige Lektüre ikke længer kunde anses som tidsfvarende.

Da det muligvis kunde have Interesse for en og anden æret Læser at vide, hvilke Bøger der i hin Tid brugtes ved den seminaristiske Uddannelse, vil jeg her nævne dem, for saa vidt jeg tilfældigvis ikke skulde have glemt Titlen tillige med Indholdet. I Religion brugtes J. Jenseus og Frølund's Udvikling af Valles Lærebog, Fogtmann's Lærebog og Herslebs større Bibelhistorie samt Wegener's Kateketik; desuden laante Hr. C. mig samme Forfatter's kateketiske Magazin, en Vejledning af stor Værdi, da W. var en af Datidens største Kateketer. Ogsaa Brammers: „Det hellige Land paa Herrens Tid“ var til stor Nytte. De øvrige vare: J. Jenseus danske Sproglære, der vist af de fleste Seminarister mindedes med en hemmelig Gysen, desuden Zerrenners Methodelære, Riises store Geografi, Munthes Danmarkshistorie, — Verdenshistorie forlangtes ikke — og endelig Bjørns Arithmetik, saa tror jeg nok at have nævnet hele Arsenalet, der anvendtes ved min Uddannelse; jeg erindrer i alt Fald ikke at have benyttet flere Bøger. Saa beghyndte da min Forberedelsestid først i September 1835 hen ved Slutningen af mit 19de Aar.

I enhver Henseende havde jeg Grund til at være glad ved min Stilling som Lærer hos Hr. C. Jeg var jo ikke ganske ubekjendt med Lærergjerningen og fandt mig snart til rette der i. Ved min Dimission kom det mig senere til stor Nytte, at jeg havde en Del Ovelse i at omgaaes Skolebørn og samtale med dem, medens flere af Dimittenderne vist aldrig havde prøvet paa at undervise.

Hr. C.'s Skole var i det hele et Mønster paa Properhed og god Orden, alt Skolemateriel godt og hensigtsrigtigt. Man fik et vist hyggeligt Indtryk af de lyse, nette Klasseværelser, og blandt Drengene selv, der i Reglen tilhørte ret velstaaende Familier, herskede en smuk, sømmelig Tone, saa Opholdet mellem dem al Tid var behageligt. At jeg selv der ved fik Sans for Orden og Properhed i Skolen, anser jeg som meget heldigt. Mine Smaadrenge vare i det hele taget baade flittige og artige, og kun en Gang tegnede det til, at der kunde blive Brug for den strænge Hr. Inspektør, hvad vi dog heldigvis undgik. En Morgen kom nemlig en af Smaadrengene hen for at sige mig, at „den store Hansen“, den i legemlig Henseende mest udviklede Elev i Klassen, havde udstjældt mig for en Dreng. Da han ellers aldrig havde vist nogen usømmelig Opførsel, spurgte jeg ham lidt forundret, om han virkelig havde brugt et saadant haanligt Udtryk om mig, og han svarede strax ganske aabenhjærtig, at han kun havde sagt, at jeg lignede en Dreng, og at det forekom ham underligt, at Hr. C.

havde givet dem saa ung en Lærer. Da jeg nu foreholdt ham, at han vist næppe havde Grund til at falde min Opførsel i Skolen drengagtig, svarede han, at det havde han heller aldrig tænkt paa, hvorpaa han meget smukt bad mig om Forladelse, hvis hans Udtryk havde fornærmet mig. I det samme traadte Inspektøren selv ind i Klassen, da han rimeligvis havde mærket, at der var noget usædvanligt paa Færde; men der blev da heldigvis ikke Brug for hans straffende Mellemkomst, da „den store Hanssen“ og jeg var bleven enige om at være lige gode Venner, og det vedblev vi at være under hele vort Samliv der. Forholdet mellem Børnene og mig blev da ogsaa ved at være saa heldigt, at de endog af og til bragte mig smaa Foræringer.

Dette var nu Reversen af Medaljen; Aversen, der jo burde have været den mest glimrende, lod des værre meget tilbage at ønske. Hr. E. var nemlig, trods sin Properhed og Orden i Skolen, ingen dygtig Manuduktør. Han var for flere Aar siden dimitteret fra Sonstrup med Karakteren „bekvem“, og endstjænt han vist nok maa have benyttet sin Stilling i Hovedstaden til at udvide sine Kundskaber, saa var hans Forraad af disse vist ikke synderlig rigt, hvor for han jo ogsaa maatte holde flere Lærere til Skolen. Naar jeg nu 4 Timer ugentlig skulde modtage hans Vejledning i alle de Fag, som indeholdtes i de før nævnte Bøger, blev der naturligvis kun en saare lille Brøddel til overs til hvert, saa hele Forberedelsen lidt

efter lidt kun kom til at bestaa i, at jeg blev hørt i de forskjellige Lektier og leverede en Stil og nogle Regnestykker hver Uge, for Resten kunde jeg faa selv sørge.

Jeg mindes en Stilopgave, som han en Dag gav mig: „Regler for Subjektødelenes Følge i den uafhængige Sætning i Dansken“, en Gjenganger fra hans Seminarietid. Da jeg for-gjæves havde brudt mit Hoved med Løsningen af denne ffingrste Gaade og bad om hans Hjælp, tilstod han ganske aabenhjærtig, at han aldrig selv havde forstaaet den og heller ikke havde truffet nogen anden, som til Gavn havde kunnet løse den. Den blev altsaa lagt ad acta og venter rimeligvis endnu paa sin Odipus.

Forberedelsen gik sin jævne Gang, uden at jeg var i Stand til at spore noget videre Fremskridt i Kundskab; de forskjellige Bøger vare omtrent halvt gennemgaaede, og nu laakkede det allerede hen ad Jul. Man beghudte i Hjemmet at blive lidt betænkelig ved at huske paa, at denne Manuduktion, der skulde være gratis, alligevel kunde blive kostbar nok, hvis den skulde være et Aar eller to, baade naar man beregnede den pekuniære Fordel, Hr. C. havde ved mig som Lærer i hans Skole, og at jeg for Størsteparten omtrent maatte være min egen Manuduktør.

Efter Julen sagde jeg derfor en Dag til ham, at jeg nødvendigvis maatte se at blive færdig til den første Examen i Maj Maaned, da min Familie ikke

havde Raad til at føde og klæde mig i saa lang Tid, uden at jeg selv kunde hde det mindste Bederlag. Han erklærede det strax for en komplet Umulighed at faa Examen efter kun nogle Maaneders Forberedelse, naar Seminariets egne Elever i Reglen brugte 3 Aar; han syntes, at al Ting gik fortræffeligt; jeg læste jo flink og fik en højst gavnlig Øvelse i at undervise, saa naar jeg ventede til næste Aar, maatte jeg kunne gjøre en rigtig god Examen. Jeg indfaa godt, at hele Fordeelen ved at trække Tiden ud var paa hans Side, og jeg fastholdt altsaa bestemt min Paastand. Da han mærkede, at det var fuldt Alvor, gik han endelig ind derpaa med den Ytring, at saa maatte der hænges i af alle Kræfter, hvortil jeg kun bemærkede, at det burde vi jo egentlig have gjort hele Tiden. Jeg maa nu ganske oprigtig tilstaa, at han fra den Dag greb Sagen an baade med fuld Kraft og god Vilje. Han gjorde Aftale med et Par af de Kandidater, der vare Lærere i hans Skole, om at give mig nogle private Timer i de Fag, hvori han følte sig mindst hjemme, og saaledes kom der i det nye Aar paa en Gang en hidtil ukjendt Luftning i Sejlene, der skulde føre mig fremad mod Skolens trygge Havn.

Jeg kom meget snart til den Erkjendelse, at det var paa den høje Tid, vi havde taget Karret ved den rette Hank. Den første Time, jeg havde i Dansk hos den ene af mine nye Lærere, Kandidat B., gjorde det aldeles klart for mig, at jeg egentlig ingen Ting havde lært. Efter at have hørt, at jeg havde gjennempløjet

Zensens hele vældige Grammatik, tog han en Salmebog og bad mig analysere et meget let Vers. Jeg stirrede forvirret paa ham uden at have Begreb om hans Mening, og da han forklarede mig, hvad han ønskede, maatte jeg erklære mig ude af Stand til at efterkomme hans Opfordring. Han smilte ganske svagt og sagde, at det slet ikke var sværere, end at jeg efter nogle Timers Øvelse med Væthed vilde kunne gjøre det, og nu lagde han med stor Dygtighed Sagen saaledes til rette for mig, at den snart blev mig ganske klar, og et Par Uger efter kunde jeg allerede analysere et Salmevers til hans fuldkomne Tilfredshed. Vejledningen i de højere Regningsarter samt Fladers og Regemers Beregning havde en anden Kandidat paa taget sig — egentlig Geometri og Algebra blev i hine Tider ikke bestemt fordret, mindst af Privatister —, og saaledes blev der jo nu sørget ganske godt for min Uddannelse.

Ogsaa andre Færdigheder uden for den egentlige Manuduktion maatte man se at erhverve sig. Grosserer N., for hvem min Søster Christiane i en lang Række af Aar styrede Huset, forærede mig med sædvanlig Venlighed en Violin, der i flere Aar havde henligget i et Pulsterkammer paa Loftet. Ved nærmere Undersøgelse viste det sig, at den var af en sjælden Godhed, saa at Fader fik gjort den Afford med en bekjendt Spillelærer, at han til Bytte leverede mig et almindeligt godt Instrument, og desuden gratis underviste mig i Violinspil et helt Aar, 2 Timer hver

Uge. Da imidlertid dette Arrangement først kom i Stand en Tid efter Tjytaar, og Examen allerede var i Maj, fik jeg et saa ringe Udbytte af denne Undervisning, at jeg kun opnaaede Karakteren g? for Violinspil, og det tilbyttede Instrument var endda meget lidt værd. For at erholde den befalede Attest for Dygtighed som Gymnastiklærer maatte man besøge Normalstolen i Sølgadens Kaserne. Der kom jeg atter til at staa under min gamle foresatte, Overlærer Mylius, men blev dog nu ikke som forhen regaleret med Skjældsord og Rap af den i hin Tid aldeles uundværlige Stof; tvært imod behandlede man os Privatister ganste som unge Gentlemen, der af egen Drift søgte hans Vejledning. Drengene vare lige udmærkede i Gymnastik og Exercits; men Tonen og hele Undervisningsmaaden i selve Kasernestolen var i den Grad raa og brutal, at man maatte ghyse ved Tanken om, hvorledes de Underbefalingsmænd fiden vilde optræde, der vare uddannede paa denne Maade.

Et morsomt Optrin foregik ved min Dimission der fra. Efter at jeg med Glans havde bestaaet den mundtlige Prøve angaaende samtlige Døvelser og de der til hørende forskjellige Kommandoord, leverede man mig et Gevær og lod mig kommandere en Deling i de reglementerede Geværgreb, hvilket jeg ogsaa slap særdeles godt fra; men da den fungerende Officer nu forlangte, at jeg selv skulde gjøre Geværgrebene efter hans Kommando, maatte jeg beklage, at

man aldrig havde øvet mig deri. Han kaldte da en Underlærer frem, bød ham tage Geværet og udføre Grebene; men da han, som var ved Artilleriet, ligeledes erklærede sig udhygtig dertil, lod Officeren mig træde af, idet han bemærkede, at det var Synd at fordre af mig, hvad en af deres egne ikke kunde.

Normalskolen for indbyrdes Undervisning, hvor for man ogsaa skulde skaffe Attest, var i den Tid henlagt til Bajsenshuset, hvor den næsten alt formaaende Krigsraad B. fungerede som Overdommer. Endog Kandidater og ordinerede Præster maatte finde sig i at gaa i hans Gangkurv en Stund for at faa et Vidnesbyrd, der ogsaa for dem kunde have Betydning ved fremtidig Ansættelse. Jeg var saa heldig at vinde hans fulde Bevaagenhed, og dog maa jeg med Blufsel tilstaa, at, da han en Dag i overstrømmende Venlighed kaldte mig en flink Lille Fyr og faderlig tog mig under Hagen, jeg da var snærpst nok til at blive stødt over dette Kjærtegn, der efter min Mening ikke længer var passende over for en Størrelse som jeg.

En Dag spurgte Kandidat B. mig, hvorledes det gik med min Øvelse i at katekisere, der var et af de aller vigtigste Fag ved Examen. Da jeg fortalte ham, at jeg egentlig slet ingen Vejledning havde faaet, Hr. C. hørte jo aldrig paa mig og jeg aldrig ham, blev han meget betænkelig og sagde, at vi ufortøvet maatte raade Bod paa denne Mangel. Han bestemte nu en Aften, da min Klasse skulde møde, og jeg i hans og Inspektørens Overværelse samtale med

Børnene over et opgivet religiøst Emne. Aftenen kom, og jeg katekiserede paa min egen simple Maade over en § i Valles Lærebog, jeg erindrer ikke hvilken. Efter at have hørt paa os en halv Times Tid, lod han mig slutte, og Børnene gik. Han spurgte nu Hr. C., om han virkelig aldrig havde hørt mig katekisere eller givet mig nogen som helst Vejledning dertil, og han svarede strax, at dertil havde der ikke været Lejlighed, da vi jo samtidig læste hver i sin Klasse; men han havde laant og anbefalet mig Wegeners kateketiske Magazin, hvori jeg sikkert vilde finde den bedste Vejledning. Kandidat B. rystede paa Hovedet, men erklærede tillige, at jeg paa egen Haand havde forberedt mig saa godt i dette Fag, at jeg efter hans Mening nok kunde have godt Haab om at bestaa ved Examen, hvilket C. fremdeles fandt at være mindre sandsynligt paa Grund af den urimelig korte Læsetid.

Examenstiden nærmede sig med stærke Skridt, og jeg maatte gjøre de sidste Forberedelser. Ansøgning blev indgivet og bevilget, og de lobbestemte 20 Rdlr. indbetalte til Seminariefonden. Jeg havde faaet opspurgt, at der lige tæt ved Konstrup boede en gammel Smed, der for billig Betaling tog Privatister i Kost under Examenstiden, og jeg fikrede mig i Tide denne heldige Plads til en Pris af kun 2 Rdlr. om Ugen. Saa vidt jeg erindrer, havde der meldt sig i alt 7 Privatister, de 5 fra den sædvanlige Manufaktur, Frølund. De lejede en Vogn ud til Vallerup Kro,

hvor de agtede at bo i Examenstiden, og jeg fik med nogen Banffelighed Lov at være Medpassager. Da vi over den sidste Bakke nærmede os Konstrup, htrede en usædvanlig flot Herre i Selskabet: „Blot dette usle Brøvl snart var overstaaet!“ Jeg tænkte: „Ja, Du kan sagtens; Du maa da være sikker nok!“ Men da Herren kom paa den rigtige Vægt, blev han fundet meget for let.

Min Modtagelse hos Forstanderen, Konsistorialraad Wegener, var ikke meget lovende. Da han til sin store Forundring hørte, at jeg som Kjøbenhavner ikke havde læst hos Frølund, den sædvanlige Leverandør af Privatister, men derimod var forberedt af Hr. C, udbød han: „Hvad! der var det kun thyndt; kan han ogsaa gjøre Seminarister?“ „Naa,“ tænkte jeg, „siger man saaledes om det grønne Træ, hvorledes mon det saa vil gaa med det tørre?“

Jeg drog nu ind i min lille tarvelige Bolig hos Smedens; men, det varede kun kort, før jeg kunde synge med Kandidaten: „Nej! Denne Bolig syntes mig et Slot.“ Den gamle Smed var en rigtig jovial og tillige begavet Mand, der ved tænksom Læsning havde indsamlet et ikke ringe Forraad af Kundskaber, og jeg blev snart saa fortrolig med de gamle Folk, at jeg lige frem var som en kjær Søn i deres fattige Hjem.

Ved Examen havde Wegener selv Religion, Bibelfundskab og Katekisation samt Methodelærer; Jensen havde Grammatik, Skjønffrivning og Stil,

Geografi og Danmarkshistorie; Andersen foruden Musik og Sang tillige Regning. W. var ingen behagelig Examinator. Naar han kort og bestemt havde formuleret sin Kvæstion, tav han aldeles stille, medens han ufravendt betragtede vedkommende og stadig strøg sit Kommetørklæde med den flade Haand. Kom der efter en Pause intet Svar, gjentog han Spørgsmaalet, idet han tilføjede: „Det var det, der skulde svares paa!“ Indtraadte der atter Tavshed, hed det: „Naa, det ved man saa ikke noget om,“ og dermed var man i Regelen leveret, da alle hans Fag vare Hovedfag. De andre Lærere vare mere facile, især den milde, venlige Jensen; men han var ikke al Tid heldig som Examinator. Blandt Frølund's Elever var en fattig Bude, som det gjorde mig meget ondt for. Han var mageløs flittig og godt begavet, skrev ypperligt for sig, ja havde endog ikke ubetydeligt poetisk Anlæg; men — Staffelen var meget brystsvag og rimeligvis af den Grund noget pirrelig. Da han fik at vide, at han ikke kunde naa bedste Karakter, forlod han Examen og fik den vist ikke tiden, da han skal være død kort efter. Om to andre mindes jeg, at den ene ikke kjendte Signelsen om den barmhjærtige Samaritan, fordi den ikke var fortalt af Hersleb; den anden vidste ikke andet om Tegnet Kolon, end at det paa Latin vist hed dua puncta. De dumpede da ogsaa begge. Foruden de nævnte Kjøbenhavnere var der en Skolelærersøn, Olsen fra Sigersted, udmærket Violin-spiller og omhyggelig forberedt, men lidt blø og for-

virret under Examinationen. I øvrigt var det de andres største Fejl, at de næsten slet ikke havde Øvelse i at samtale med Børn, hvorfor deres Katekisation i Regelen var under al Kritik. Seminariebørnene vare for Resten store Skjalmer. Havde de en Stymper for sig, kunde de med Forsæt give saa ravgale Svar, at han næsten var nødsaget til at gaa fra Koncepterne; havde de derimod med Thyden, Olsen eller mig at gjøre, var deres Svar aldrig vildledende. Vist nok var W. ubehagelig, naar han intet Svar fik; men han kunde ogsaa være i høj Grad velvillig, naar han mærkede, at man selv kunde tage godt fat; thi saa hjalp han til med opmuntrende Ord og vejledende Bemærkninger, til der kom Fart paa Studen. Jeg var heldig i denne Henseende; saa jeg snart stod mig godt med ham, da jeg til med slet ikke hørte til de flotte Kavalerer, hvis Væsen og Klædedragt var ham en Modbydelighed.

Examen bestod af to Dele. Først vare vi 7 Privatister ene oppe i de forskjellige Fag, og dette varede vist i omtrent en halv Snes Dage. Just i denne Tid indtraf Pintsen, saa vi havde fri begge Helligdagene. Da jeg kom tilbage fra min Pintse-udflugt anden Helligdag og havde indtaget en Styrkning oven paa den lange Fodtur paa flere Mil, vilde jeg til at læse, da jeg næste Dag skulde op i det vigtigste Fag, Religionen; men min gamle Smed lo og sagde, at det nu var bag efter med den Væsen; jeg vidste jo slet ikke, hvad den gamle vilde spørge

mig om. Saa tændte han sin Pibe og raabte: „Stil
 Reglerne op, Dreng!“ og saa spillede vi Regler lige
 til Sengetid. Jeg mindes saa godt, at det netop i
 Religion gif mig særdeles heldigt. Spørgsmaalet
 var: „Hvorledes bringes 3. og 4. Kap. af Valles
 Lærebog i den rette Forbindelse med hinanden?“
 Dette var en Sag, der laa klar og tydelig for mig,
 saa jeg øjeblikkelig kunde komme ind paa den, og W.
 blev saa fornøjet, at han mod Slutningen næsten ene
 havde Ordet. Da jeg leverede ham min Disposition
 til den § i Lærebogen, jeg næste Dag skulde katetifere
 over, besaa han den paa alle Sider med en spydig
 Mine og sagde: „Naa, der er da nok, bare det duer
 noget!“ Da jeg fik mg. for den, maa den dog have
 tilfredsstillt ham. Særdeles heldigt for mig var det
 ogsaa, at jeg boede lige ved Seminariets Havegjærde,
 medens de andre Kjøbenhavnere havde en god halv
 Mil at gaa, Olsen omtrent en Fjerdingvej.

Den sidste Examensdag kom der Bud fra W.
 efter Olsen og mig, da han strax vilde tale med os.
 Jeg havde netop givet D. et Stambogsvers med disse
 Linier: „Hust, da vi sad paa Skolens sidste Bænk,
 Og Latteren forkortede os Tiden!“ Vi havde nemlig
 baaret os saa drengagtigt ad, naar vi alt imellem
 syntes, at en sølle Stymper dog brøvelede alt for galt,
 og den gamle havde vist lagt Mærke til os. Lidt
 forfnytte nærmede vi os Helligdommen og bankede
 paa, hvor efter der løb et barff: „Kom ind!“ Vi
 bleve staaende med Ryggen mod Døren, medens han

i Tavshed gjorde et Slag eller to over Gulvet. Bludselig standsede han og udbrod: „Naa, saa det er dog ikke det bare Snabs, man sender her ud!“ Han roste der efter mig for min frimodige Optraeden, der væsentlig havde været Aarsag til, at han, trods min unge Alder og den korte, vistnok meget mangelfulde Forberedelse, nu med temmelig Sikkerhed turde love mig Karakteren „meget duelig“, en sjælden Lykke, som han bad mig skjønne paa. Havde D. været lige saa frimodig, vilde han kunne have naaet det samme Resultat, da han var langt omhyggeligere forberedt; nu kunde han kun love ham en særdeles god anden Karakter, „duelig“, hvad der for en Privatist var meget hæderligt. Examens anden Del, der holdtes nogen Tid efter, var egentlig kun en Paradeforestilling for Seminariets høje Direktion, det kongelige danske Rancelli. Endstjønt de 17 Dimittender fra selve Seminariet fremstilledes tillige med os 4 til overs blevne Privatister, varede det hele næppe to hele Dage, og Karaktererne fra den første Del bleve i Regelen de gjældende. Af samtlige 21 Dimittender er nu, saa vidt jeg ved, kun 8 i Live. Olsen traf jeg mange Aar efter som Kordegn i Nykjøbing paa Falster, hvor han døde for nogle Aar siden.

Saa var da Maalet naaet, og Akenodiet, den med saa bange Forventninger i Møde sete Dimissionsattest, vundet. Nu var jeg dog endelig bleven til noget og behøvede ikke med Blufsel at slaa Djnene ned for det fatale Spørgsmaal: „Men hvad vil De

dog være?" Efter at have taget en kjærlig Afsted med mine venlige Smeddefolk, der i fuldeste Maal delte min Glæde over det heldige Udfald, spaserede jeg med mit Rejsegods i et Lommenørklæde baaret paa en tyk Stok hen ad Vejen, stolt og glad over det erhvervede kostbare Dokument, som jeg ikke vilde have byttet bort for Kongens Guldkæret med de 6 hvidsfødte for, skjøndt jeg med denne Befordring vist var kommen baade raske og mageligere af Sted. Men se! ogsaa i dette Stykke svigtede min forunderlige Lykke mig ikke; Mølleren fra Jonstrup, en højt venlig og vakker Mand, naaede mig et kort Stykke fra Seminariet, og da han hørte, at jeg skulde til Kjøbenhavn, tilbød han mig Plads paa sin fine Bogn, og saaledes drog jeg som en sand Triumfator ind i Hovedstaden.

Modtagelsen hjemme glemmer jeg aldrig. Mine gamle Forældre græd af Glæde, og de øvrige Medlemmer af Familien overvældede mig med hjærtelige Ynkønskninger i Anledning af det heldige Resultat, som deres fælles kjærlige Opofrelser for mig havde hidført. Min tilkommende Svoger vilde overtale mig til strax at læse til artium; men jeg betakkede mig for vedblivende at være Familien til Byrde, hurtigst muligt vilde jeg søge Ansættelse, hvor ved jeg selv kunde tjene mit Brød. Min Manufakturørs Overraskelse lader sig næppe beskrive. Strax kunde han paa min livlige Optræden se, at jeg dog ikke var dumpet; derpaa opstod en svag Formodning om, at jeg mulig havde været saa heldig at naa Privatisternes

fæddanlige Højdepunkt, Karakteren „duelig“; men da jeg præsenterede ham min Dimissionsattest med mine Specialkarakterer og Hovedkarakteren „meget duelig“, slog han Hænderne sammen og udbrød: „Det er i Sandhed mageløst, et rent Mirakel!“ Snart opstod Tanken om at oprette en Forberedelsesanstalt for vordende Seminarister, da det første Forsøg var faldet saa godt ud. Hvor mange Efterfølgere, jeg fik hos Hr. C., ved jeg ikke; men det ved jeg, at det ikke lykkedes at faa en eneste af dem færdig til Examen, hvilket han selv med stor Beklagelse fortalte mig et Par Aar efter.

Som et yderligere Bevis paa Forstanderens Bevaagenhed maa jeg nævne, at han med Forbigaaen af Seminariets egne Elever, medgav mig et Anbefalingsbrev til den bekjendte og almentyndede Pastor Ruplau, der havde bedet ham skaffe en dygtig Seminarist til at være Medhjælper hos den gamle Degn Schousbo i Dalby ved Rønnede. Efter et kort Ophold i Kjøbenhavn rejste jeg ned til Dalby med Anbefalingen, og jeg blev da ogsaa modtagen med megen Venlighed baade i Præstegaarden og i Degneboligen, hvor jeg uden nogen Vanskelighed blev antagen som Hjælpe-lærer fra 1. September. I Samtale med Vedkommende htrede jeg, overensstemmende med Sandheden, at mit Bryst ikke var stærkt og min Stemme maaske noget svag til at lede Kirkesangen. Under Henvisning til denne Ytring fik jeg faa Dage efter min Tilbagekomst fra Dalby et Brev fra Schousbo, hvori han

fort og godt lod mig vide, at han i mit Sted nu havde antaget den Seminarist Behrendorff, der havde søgt Tjenesten samtidigt med mig, da han var i Besiddelse af de to Fortrin, jeg efter eget Sigende manglede; nemlig et stærkt Bryst og en kraftig Sangstemme. Jeg skrev strax til Pastor Luplau og beklagede mig over denne ligefrem haanlige Behandling, at man saaledes uden nogen loblig Grund brød den med mig endog i Behrendorffs Nærværelse indgaaede Overenskomst. Pastor Luplau, Forfatter til den i samme Tid udkommende fortrinlige Reformationshistorie, bad mig i et meget venligt Brev om at tilgive, at han ikke godt kunde træde op mod sin gamle Ven, Schousbo, der vistnok ganske havde Uretten paa sin Side; men i Virkeligheden var bleven angstelig ved at overveje min før omtalte Ytring, og L. viste mig tillige paa sædvanlig venlig Maade, hvor uheldig min Stilling vilde blive, hvis jeg tvært imod den gamles Ønske blev ansat hos ham. Jeg var nu ufornuftig nok til i et uartigt Brev til S. at give min Harme Luft; thi jeg kunde ikke den Gang faa Djet op for Vorherres Styrrelse, i at netop denne saa ivrigt attraaede Ansættelse blev mig berøvet. Siden lærte jeg at forstaa det.

Nu var jeg da atter nødsaget til at blive i Kjøbenhavn, til en anden Lærersplads kunde opnaaes; men dette ufrivillige Ophold var langt fra til min Skade. Jeg overtog gratis nogle ugentlige Timer i Prinsesse Caroline Amalies Auhl for Pastor Markus

Konue under hans Fraværelse paa en længere Rejse, og var derved saa heldig at vinde Hendes Kongelige Højheds Bevaagenhed. Min første Optraeden i Prinsessens Nærværelse var lige frem komisk. Der kom næsten hver Dag en eller anden højtstaaende Dame i Afhlet, saa man vænnedes til ikke af den Grund at lade sig forstyrre i Undervisningen. En Dag var der ved min Ankomst en mig ubekjendt fremmed Dame, og jeg tog efter en ærbødig Hilsen strax fat paa min Gjerning. Paa en mageløs venlig og Tillid vækkende Maade blandede hun sig flere Gange i Undervisningen, og jeg svarede, naturligvis ærbødigt, men dog vist temmelig frimodigt, naar hun spurgte om et eller andet. Da Timen var endt, besvarede hun mildt og venligt min ærbødige Afstedshilsen, og jeg gik ud i Forværelset, hvor jeg netop stod i den aabnede Gangdør, da jeg hørte Afhlets Bestyrerinde spørge, om det behagede Hendes Kongelige Højhed at nyde en Kop Kaffe. At jeg i en Fart kom ud paa Gangen, kan man let begribe. Da jeg nu vidste, at Søster Louise skulde møde hos Prinsessen næste Dag, — hun kom der nemlig i Regelen en Gang hver Uge som hendes erklærede Yndling — bad jeg hende gjøre Undskyldning for min mindre passende Optraeden i Afhlet, og den elskelige Prinsesse lo naadigt og hjærteligt af det hele. Mærkeligt nok traf jeg hende aldrig oftere alene i Afhlet, men kun ved vor lille Søndagsgudstjeneste med andre Damer i sit Følge, en Gang endog med Frederik den Syvendes første

Gemalinde, Prinsesse Vilhelmine, hvem jeg saaledes ogsaa fik set paa nært Hold. Kunde kunde man i øvrigt lettere tage fejl af, da hun ikke nær besad den fuldenbt kongelige Holdning, der udmærkede Prinsesse Caroline Amalie. Ogsaa i Søster Louises Skole vikarierede jeg af og til for en og anden Kandidat, hvor ved jeg endog imellem fortjente lidt. Saavel i Afhlet som i Søsters Skole hørtes vel omtrent allerførst Ingemanns og Weyses dejlige Børnesalmer. Morgensangen: „Gud ske Tak og Lov, vi saa dejligt sov“, blev udtrykkelig baade digtet og komponeret til Afhlet, og til Grundtvigs Helligtrekongerssalme: „Dejlig er den Himmel blaa“, skrev gamle Kapt. Meidell, Søster L.s Svigerfader, den simple men stemningsfulde Melodi, der endnu mest bruges rundt om paa Landet.

Jeg indgav Ansøgning om Ansættelse som Lærer ved en af Fattigvæsenets Skoler; men, skjønt jeg blev varmt anbefalet baade af den ansete Forstander Borch ved Opfostringshuset, der endog kaldte mig en af Stiftelsens mest udmærkede Elever, og af den gamle Wegener, lykkedes det mig dog ikke at blive ansat, da man i Regelen foretrak theologiske Kandidater frem for Seminarister til disse Lærerposter. Kandidaterne var nemlig i hine Dage ikke saa heldigt stillede, at de lige fra Examenbordet kunde springe ind i et godt Præstekald. Da hørtes der aldrig om, at saadanne Embeder stod ledig i længere Tid, fordi ingen vilde søge dem; thi Kandidaterne maatte møjsommeligt

arbejde for Brødet i kjøbenhavnste Skoler, ja nøjedes med et Skolekald paa Landet, indtil de, ofte først hen i Tredivaarsalderen, kunde naa et lille Præstekald. Jeg har Grund til at tro, at der paa den Maade dannedes dygtigere Skoleinspektører end under de nuværende Forhold. Den Gang kunde et Blad gjøre Lykke med den Bittighed: „Gud ste Lov! nu er da min Datter forsørget,“ sagde Fruen, da hun fik hende forlovet med en theologisk Kandidat, og Heiberg kunde skrive: „En Kapellan kan gammel blive og holder sig ved Haab i Live,“ hvormed han, som bekjendt, vilde sværte Grundtvig. Min Stilling var i det hele behagelig, da jeg nu var vel set hos alle paarørende og bekjendte, og jeg ikke længer deltog i deres Sammenkomster som et blot taalt Individ. Hvorledes i øvrigt sande Ubethdeligheder kunne forfremme os i vore Omgivelsers gunstige Omdømme, naar man kun har Lykken med sig, skal jeg her anføre et Par Exempler paa. I et Selskab hos Grosferer J., hvor flere Personer af den studerende eller dog dannede Klasse var til Stede, kom Talen paa Døvstummeinstituttet, rimeligvis fordi en bekjendt døvstum Lærer, Ulrik Gram, var nærværende. Der blev nu fremsat det Spørgsmaal, om nogen vidste Navnet paa den Mand, der havde Vren af at have oprettet den første Undervisningsanstalt for Døvstumme; men ingen kunde i Djebblicket erindre det. Bludselig vendte Grosfereren sig til mig og sagde, han kunde se, at jeg vidste Navnet. Jeg nævnedes da den franske Pædagog,

Abbed de l'Épée, og den bekjendte Professor Rasmus Nielsen udbrod strax: „Rigtig, der har vi Manden!“ Hele denne min Klogskab skrev sig blot fra, at jeg ganske kort i Forvejen havde læst en Afhandling der om i Tidsskriftet „Egeria“.

En anden Gang kom jeg ganske uskyldig til bære Navn af en stor Kunstjender. Det var atter hos Grosserer F., der besad en kostbar Samling af ældre Malerier. Han havde netop vist os en Del af Samlingen og der ved markedet, at jeg ikke var ganske uvidende om de store Mesteres Navne og Værker. Pludselig standsede han foran et gammelt dunkelt Mandsportræt og sagde, at, hvis jeg nu paa staaende Fod kunde nævne ham Mesterens Navn, saa vilde han kalde mig en virkelig Kunstjender. Jeg svarede strax, at det nok kunde ligne en Rembrandt, og da han tog Billedet ned, stod virkelig Rembrandts Navn og Mærke paa Bagsiden. Jeg havde nemlig en Gang læst, at R.s Kolorit ofte var dunkel og ligesom tilrøget, og da det netop var Tilfældet med dette Portræt, havde jeg af Instinkt fundet det rigtige Navn. Grosserereren var baade før og efter den Tid min stadige Velhynder og viste mig ved flere Lejligheder en fand faderlig Godhed.

Under min Forberedelsestid traf jeg en Dag, da jeg gik igjennem Helliggeiststræde, en af mine Kammerater fra Opfostringshuset, F. W. Moor. Jeg mindedes ham godt som en usædvanlig proper og ordentlig Dreng, der blev konfirmeret Aaret før jeg,

men hvem jeg ellers aldrig havde staaet i nærmere Forhold til. Han var nu i Lære hos Instrumentmager Thiele i den gamle Gaard Nr. 249, hvor det bekjendte Joh. Rud. Thieles Bogtrykkeri havde været i mange Aar, og hvor ogsaa den forhen omtalte Digter, Bogbinder Friis, boede. Lige fra dette vort første Sammentræf opstod der et inderligt Venstabs mellem N. og mig, og flere vakre unge Mennesker fra de forskjellige Firmaer i Gaarden sluttede sig til os, saa Værkstedet hos Thiele, som den flinke N. snart blev Bestyrer for under Ejerens Svaghed, blev mig et saare kjært Opholdssted, hvor jeg i Selskab med vakre jævnaldrende Venner tilbragte mangen uforglemmelig Aftentime. Efter min Examen samlede vi næsten hver Søndag Eftermiddag til en Skovtur, der var lutter Munterhed og Glæde, om ogsaa Forretningen var lidt knap og i Regelen kun udgjorde en Kop Kaffe eller The, som den eller de betalte, der den Dag tilfældigvis vare ved Muffen, og der var aldrig Trætte eller Ufordragelighed imellem os. Den 18de Septbr. 1836 gjorde vi endog i Fællesskab en Fodtur til Roskilde; Kl. 5 om Morgenen stillede vi ved Vesterport, da den blev lukket op, og Kl. 10 om Aftenen drog vi trætte og mødige ind ad den igjen, men alle glade ved Mindet om en ret velstaaet Dag. Af disse vakre og uforglemmelige Ungdomsvenner er kun min gamle kjære Moor tilbage, der i mange Aar med Held har drevet en meget anset endog af Hoffet anerkjendt Forretning, og hvis venlige Hjem endnu er

mit kjæreste Tilflugtssted, naar jeg kommer til Byen. En af gamle Faders erklærede Yndlinge, P. W. C. Carstensen, blev ved mig indført i vor Vennekreds. Tilskyndet ved mit Examiensheld begyndte han, i en noget ældre Alder og vist nok under meget trange Aar, at læse og opnaaede et Par Aar efter alene ved sin Iærnsflid og Ihærdighed et uventet godt Resultat. Han har siden, ofte med stort Besvær, gjort lange Rejser blot for at besøge mig i mine forskjellige Hjem, og han har stadig glædet mig ved sine livlige og hjertelige Breve. Han er Udgiver af flere topografiske Smaaskrifter og dekoreret med Fortjenstmedaljen. Ogsaa han har nylig som pensioneret Lærer taget Bolig i Kjøbenhavn. Alle de øvrige kjære Venner fra hine Ungdommens sagne Dage ere forlængst gangne til Hvile.

Netop paa min 20de Fødselsdag, 30. Oktober 1836, indtraf 300 Aars Jubelfesten for Reformationen, der alt om Morgenen bebudedes ved Kanonerens Torden fra Boldene. Over alt i Kirker og Skoler var anordnet Festgudstjenester med Prædiken eller dog Oplæsning om Reformationens Indførelse; ogsaa i Aahlet og i Søster Louises Skole fandt en saadan Højtidelighed Sted. Festens Glanspunkt var dog Gudstjenesten i Frue Kirke, hvor til jeg med sædvanligt Held havde faaet Billet, saa jeg fra en af Kirkestolene var Vidne til det hele. Uden for Hovedportalen var opstillet en Tressvagt i Galla samt et Halvbatteri Kanoner. Langs ad Kirkegangen var

anbragt 2 Rækker Stole, paa hvilke samtlige tilfagte Rangs personer anvistes deres Pladser af to Festmarschaller, der med forgyldte Stave i Hænderne vandrede frem og tilbage for at holde Orden. Damerne af de højere Rangklasser anvistes deres Pladser paa Omgangen ved begge Sider af den kongelige Stol. Midt for Koret paraderede en Deling af Livgarden i fuld Gala med blinkende Partisaner i Hænderne. Da Frederik den Sjette ankom, løsnedes Kanonerne udenfor, saa hele Kirken rystede; fra Orgelet lød Weyses gribende Festmarsch, og Kirkens samtlige Præster med Biskoppen i Spidsen modtog og ledsagede Majestæten og hans Følge til den kongelige Stol. Festsantaten udførtes af Sangere fra det kongelige Theater og Musikken af Kapellet's Medlemmer, og Biskop Wihnstær, som prædikede, var iført det prægtige biskoppelige Ornat med den glimrende Ordenskjæde om Halsen, ligesom ogsaa Universtitetets og andre af Rigets Dignitarier mødte i festlige Dragter. Jeg har i det hele aldrig set en saa glimrende Forsamling eller overværret en saa høitidelig Fest. Ved Kongens Bortgang fulgtes han til Kirke-døren af samtlige geistlige under en brusende Festmarsch fra Orgelet, og Kanonerne dundrede atter løs til Afsted. Den sidste Festdag var jeg med mine Forældre og Sødsfende til Alters i Frue Kirke, hvilken Dag den i hin Tid saa bekjendte Stiftsprovst Henrik Georg Clausen for sidste Gang betraadte Prædikestolen, hvor fra han holdt en gribende Afsteds-

tale til Menigheden. Sønnen, Professor H. N. Clausen, havde i reformert Kirke før Festen afholdt en Række udmærkede Foredrag over Reformationshistorien, ved hvilke jeg ogsaa havde været en heldig og opmærksom Tilhører. Om Aftenen den 1. November sluttedes Festen med Løsning af Kanonerne hele Bolden rundt.

Endnu havde der ikke vist sig nogen Udsigt til en fast og lønnet Lærervirksomhed, som jeg mere og mere længtes efter; endelig skulde den komme paa en underlig Maade. Jeg havde et Par Gange talt med en nogle Aar ældre Seminarist, der formodentlig maa have haft nogen fast Bestjæftigelse i Kjøbenhavn, da han siden sin Dimission stadig havde opholdt sig der og desuden var ret dygtig, navnlig i Sprog. Ved et tilfældigt Møde paa Gaden en Dag, da jeg htrede min Længsel efter Ansættelse, fortalte han, at han netop i de samme Dage havde averteret om en Lærersplads paa Landet, men havde kun faaet et eneste Brev og det fra en Ravnekrog langt nede i Bordingborgegnen, hvor man var uforstammet nok til at forlange Attest af ham baade for Duellighed og Skikkelighed, saa at han i høj Grad følte sig fornærmet. Da jeg tillod mig at bemærke, at denne Fordring ikke forekom mig saa urimelig, og at jeg gjerne vilde have besvaret Brevet, greb han strax i Kommen og overgav mig det til fri Afbenyttelse, da hans Navn og Bolig heldigvis var vedkommende aldeles ubekjendt, eftersom der kun var forlangt en Billet indlagt paa et Avis-

kontor. I det modtagne Brev fandt jeg slet ikke noget stødende; jeg meddelte derfor strax vedkommende Sagens fande Sammenhæng og erklærede mig villig til at overtage Pladsen. Nogen Tid efter modtog jeg et venligt Svar fra Pastor Wøldike i Hammer, at den gamle Lærer Schou nok skulde have en Hjælpe lærer; men at Sagen endnu ikke var ordnet saa vidt, at en saadan strax kunde antages, hvor for han bad mig være parat til at komme, naar der blev sendt Bud efter mig, hvad der vist vilde ske om ikke lang Tid. Lønningsvilkårene vare de sædvanlige: 50 Rr. aarlig og alt frit undtagen Buss. Jeg maatte nu se at faa mine Sager i Orden til denne første alvorlige Udflugt fra Fædre hjemmet; ved mine kjæres Hjælp, men dog ikke uden at gjøre lidt Gjæld, fik jeg min Garderobe i en nogenlunde ordentlig Stand og ventede saaledes rustet paa Rejseordren. Denne lod dog vente længe paa sig, og der hengik vel over to Maaneder, indtil endelig en Dag først i December en Gaardmand indfandt sig med et Brev fra Pastor Wøldike, om jeg nu strax vilde rejse ud til Hammer med Overbringeren, hvem han havde medgivet en gammel thf Badmelskabøj, der vel nok kunde gjøre Nytte paa den lange Rejse. Allerede næste Dag skulde vi af Sted, da Manden ikke kunde ligge og vente i Kjøbenhavn, saa jeg fik travlt for Alvor, ikke just med at pakke ind, da hele min Bagage kunde være i den lille røde Kasse, jeg havde bragt med fra Dpfostningshuset, men med at sige Farvel til Slægt og Venner. Med

mine unge Venner i Helliggejststræde tog jeg især en vemodig Afsted; jeg havde lært at sætte Pris paa dette Vennefamfund og blev nu pludselig udreven der af. Den sidste Aften gjorde vi i Fællesskab en Tur ud til Rahbechs Mindestøtte ved Bakkehuset, hvor vi højtidelig gave hinanden Haanden paa ikke at glemme vort Vennefamfund med dets mange kjære Minder, men vedligeholde Forbindelsen efter bedste Evne navnlig ved flittig at skrive. Jeg tror nok, at ingen af os svigtede sit Løfte.

Næste Dag kom jeg da paa Gled i en blødende, iskold Regn, der fulgte os hele Tiden. Mon nogen i vore Dage egentlig kan forestille sig en saadan Rejse i December Maaned paa en knagende, stødende, træaxlet Vogn? Fod for Fod gik det i henved 30 Timer, og kun et eneste Sted var vi under Tag, da vi Søndag Morgen holdt i Tappernoje Kro $\frac{1}{2}$ Time for at faa en Kop Kaffe. Om uldent Undertøj var der i hine Tider næsten aldrig Tale, og, naar jeg undtager Præstens gamle Kavaj, der gjorde god Rytte, havde jeg vist ikke et eneste rigtig varmt Klædningsstykke paa og paa Fødderne kun et Par Blanklæders Støvler. Torsdag Formiddag, vistnok 3. December, forlod vi Kjøbenhavn, og Søndag Eftermiddag, da Folk just kom fra sidst Gudstjeneste, kl. lidt over 2, sneglede vi ind i Hammer By. Hele Vej længden, knap 12 Mil, kører man nu med Iltoget i — 2 Timer! Udeles forkommet af Rejsen meldte jeg mig først i Præstegaarden, hvor jeg blev modtaget med

hjørtekelig Venlighed, og et godt varmt Maaltid op-
tøede saa nogenlunde mine halvdøde Lemmer.

Indtrædelsen i min nye Virkekreds som Lærer var unægtelig mindre opmuntrende. Jeg fandt i Skolen en gammel, næsten uduelig og til Dels forfalden Lærer, hvis bornholmske Hustru, tillige Distriktets Fordemoder, vist nok ikke besad en eneste af de Fuldkommenheder, som Digterne pleje at tillægge den nordiske Kvinde. Boligen var saa indskrænket, at jeg blev anvist Natteleje henne i Byen, saa jeg hver Morgen og Aften maatte passere ad den rædsomme Gade, hvor man sank i Snæs til op over Fødderne, og det huslige Liv i Skolen var saa simpelt og usfelt, som vel tænkes kunde. I Skolestuen var Pergulb, hvori de plumpe Borde og Bænke vare nedrammede; Kaffelovnen var en lille Bilægger, der kun gav sparsom Varme og slet ingen frisk Luft; Lærers Plads var en lille Træbænk ved den øverste Bordende med Pigernes Dux paa højre Side og Drengenes paa venstre, og Indgangen til Lærersfamiliens Værelser var igjennem Skolestuen, hvad der ikke gav saa lidt Forstyrrelse. Den daværende øverste Dreng traf jeg i Fjor under et Besøg hos min kjære Søstersøn, Stationsforvalteren ved Lou Station, som en 64-aarig velhavende Gaardmand i Lou, og vi to gamle kunde endnu rigtig godt mindes hinanden efter 50 Aars Forløb.

I Nærheden af Lou laa Risegaarden, hvor gamle Schou havde lejet Sagten. I Regelen var Gaard-

mandens Flaste Hovedmaalet for Jagtøvelserne, og min Prinsipal tilbragte da gjerne Natten paa Balpladsen. En Dag var Flasten saa slet forshnet, at den kun gav et Par Smaasnapse til hver; jeg smagte den Gang hverken Spiritus eller Tobak. Paa Hjemvejen var min gamle i Berlehumør, og kun i denne Tilstand var han Kaptajn paa sit Skib. „Nu skal vi,“ saa bandede han, „have os en stegt Medisterpølse til Middaften!“ hvilken Ordre han strax ved Hjemkomsten gav sin Ægtehalvdæl, der imidlertid bad ham rejse et vist Sted hen, hvor paa hun slog Spisekammerdøren i Laas og rendte sin Vej. Nu viste den gamle Skibskok sig i sin hele Glorie. I en Fart blev den laasede Dør brækket op med en Øxe, og ikke ret længe efter stod Stegepanden med den brasende Pølse paa Bordet. Da Madamen i det samme kom hjem, spurgte han med et ægte Kævesmil, om hun vilde gjøre os den Ære at tage en Bid med, hvilket Tilbud hun besvarede med en kraftig Ed, inden hun atter forsvandt. Om Risegaarden er i øvrigt at bemærke, at Manden med Liv og Sjæl troede paa Kong Baldemars vilde Jagt. Han forsikrede mig en Gang i fuldt Alvor, at Gaardens ene Port paa en vis Tid af Aaret aldrig maatte staa lukket om Natten, da den vilde Hær ellers paa sin Gjennemfart ufejlbarligt vilde knuse den. I Nærheden af Risegaarden fandtes betydelige Levninger af den store Bilddbanegrøft, der i forrige Aarhundrede omfluttede det gamle Bordingborg

Amt, og efter Sagnet var opført af fremmede Krigsfanger.

Med god Villie tog jeg fat paa Arbejdet i Skolen, og det lykkedes forholdsvis ret godt, skjønt Tilstanden endnu ved min Afgang var maadelig nok. Efter en alvorlig Trettesfættelse i Skolens Protokol ved den sidste Provstefisitats havde den gl. Schou dristet sig til at vedføje følgende Bemærkning: „Jeg er ikke Kristus, og jeg kan heller ikke gaa og lære Børnene bag hver Mands Faareflokk eller Plov, naar de blive borte fra Skolen!“ Muligt nok, at Forsømmelser havde været for hyppige; men dette er jo netop ofte en Følge af maadelig Undervisning. I hine Tider stod de fleste Landsbyskoler paa et saare lavt Trin; kun Lærebog, Bibelhistorie, Læsning, Skjønsskrivning samt lidt Regning og Sang vare de sædvanlige Lærefag, Retskrivning og Stil, Geografi og Historie i Regelen Luxusartikler, som kun fandtes i de fremmestligste Skoler, hvor dygtige Lærere i længere Tid havde virket. Skolemateriel kjendtes neppe af Navn, undtagen hvor indbyrdes Undervisning med sine efter Datidens Maalestok fortrinlige Apparater havde fundet Indgang. I Hammer Sogns 3 Skoler fandtes den ikke, rimeligvis paa Grund af Lærernes mindre Dygtighed til at gennemføre den, og jeg ønskede ikke dens Indførelse, skjønt jeg i høj Grad havde haft Brug for dens Skolemateriel; thi jeg havde fra Farbroders Tid en vis Aversion for dens hele mekaniske og militære Væsen. I Annexet Lundby, hvor min senere

faa kjære Ven Boulsen, kun nogle Aar ældre end jeg, var Lærer, stod Undervisningen paa et langt højere Trin, og der havde indbyrdes Undervisning været i Brug adskillige Aar.

I King var den gamle Kirchhoff Lærer. Høj og bred som en Ræmpe mødte han ved Kirken i sin svære Badmelsdragt, paa Benene et Par vældige Søstøvler, en Ratteskinds Hue paa Hovedet og støttende sig til en 2 Alens Stav med en Værndupsto paa vel et Punds Vægt. Hans lange graasprængte Haar lignede en Løves Manke og Stemmen, naar han sang, dens Brøl. Ved Reformationseften bad Pastor W. ham, om han ikke nok tillod, at Præsten og et Par andre førte an, naar Salmen: „Vor Gud han er saa fast en Borg“ skulde synges, da man ønskede Koralbogens Melodi, som R. ikke ret var kjendt med. „Jo, Gud bevar's, Deres Velærværdighed!“ svarede han bukkende; men efter de første Strofer udbrød han pludselig: „Nej, de skal dog ikke rent tage Luven fra mig!“ og saa, forsikrede Pastor W., fatte han i med sine Lingers fulde Kraft, saa Kirkeruderne dirrede, og hele Menigheden maatte smukt følge i hans Kjølvand. Den tredie Lærer i Sognet var vel en yngre Mand; men nedkuet af Sygdom og Næringsforg førte han kun en sørgelig Tilværelse med sin talrige Familie. Det var saaledes ikke uden Grund, at Pastor W., da jeg en Dag ikke var fri for at prale lidt paa de andres Bekostning, gav mig det ironiske

Svar: „Kjære, husk dog paa, at mellem blinde kan den enøjede jo sagnetens regjere!“

Uf og til faldt den Tanke mig ind, hvad dog Vorherre havde ment med at sende mig til denne Ravnekrog og nægtet mig det hyggelige Hjem i Dalby, som jeg nødig havde opgivet. Dog, efter at jeg i Julen havde gjort den for længe siden omtalte Ridetur til F., hvor ved mit Barndomsideal pludselig forsvandt, dukkede snart et andet Billede op, som for Eftertiden skulde indtage dets Plads. I Præstens venlige Familie havde i en Række af Aar været en Datter af en forhen velhavende sjenst Herregaardsforpagter, for hvem det i Tidens Løb var gaaet tilbage, saa at Enken efter hans Død kun havde et bestemt Aftægtsbeleb at leve af, medens de voksne Børn maatte ernære sig selv. Sofie Hansen var fulgt med Præstefamilien til Hammer og indtog hos den en Plads halvt som Tjende, halvt som Barn i Huset. Jeg har aldrig kjendt nogen, der i den Grad var afholdt saa at sige af alle; hendes Kos gjenlød for mig allerede den første Aften hos Gaardmanden, i hvis tarvelige Overstestue med Lervægge og Pergulv jeg skulde bo uden at have nogen Kaffelovn, og den gjentoges paa ethvert Sted, hvor Talen tilfældig blev om hende. Endskjønt hun var nær de tredive og jeg nylig fyldt 20 Aar, opstod der snart et inderligt Forhold imellem os, saa at vi allerede hen i Marts med Præstefamiliens deltagende Samthkke erklæredes som

forlovede. Ogsaa min Familie og de fraværende Venner sendte os de hjerteligste Hønhæder.

Denne glædelige Begivenhed fulgtes snart af en sørgelig. Kort før Paaſte faldt jeg i den heftigste Sygdom, jeg nogensinde har prøvet, idet en Art af Tyfus i flere Uger holdt mig paa Sygelejet. Den var rimeligvis en Følge af min besværlige Rejse der ud, medens vaade Fødder og anden Forkølelse senere havde gjort Resten. Hvor maatte jeg dog ikke i denne Tid være glad for Præstegaarden! Jeg modtog der fra en Hjælp og Pleje, som jeg ikke kunde have faaet bedre i mine Forældres Hus. Jeg mindes saa tydeligt 2den Søndag efter Paaſte, Konfirmanternes Altergangsdag; da var det et saa forfærdeligt Vejr, at alene Præstens Karl ved at vade i Sne til Halsen kunde bringe mig en Styrkning fra Præstegaarden, skjønt denne laa lige over for os. Først i Slutningen af April kunde jeg ved en Stok langsomt liste mig hen ad Gaden, og da laa der endnu Snedriver paa flere Alens Højde rundt omkring.

Sen i Maj oprandt en Stund, jeg saa inderlig havde følt Længsel efter: jeg fik Permission til en Kjøbenhavnsrejse. Mine Formuesomstændigheder vare nu ikke ubetydeligt bedre. Ved min Ankomst til H. ejede jeg kontant 2 Rdlr., men var i Gjæld for 15, der skulde betales til Foraaret. De 2 Rdlr. vare endnu ikke opbrugte, endskjønt jeg i Vinterens Løb havde gjort Turen til F. og været til Zulemarked i Præsto. I hvilket Forhold den Gang t. Ex. Prisen

paa Klæder stod til Lærernes Vilkaar, fremgaar tydeligt af det Svar, Poulsen i Lundbh gav mig paa mit Spørgsmaal om, hvad hans fine russiskgrønne Klædesfrakke havde kostet ham: „Naar De kjendte en Lærers Vilkaar, vilde De let indse, at jeg slet ikke har kunnet kjøbe denne Frakke; den er mig foræret.“ En saadan Frakke kostede da ogsaa over 60 Kr. i nuværende Penge. Min egen Vinterfrakke af blaåt, langhaaret Coathing, et ikke saa kostbart Stof, havde dog kostet 50 Kr., hvor af de før nævnte 30 endnu resterede. Med en Hønskrammer gjorde jeg nu Rejsen ind for 1 Rdlr. og havde vel saa endda noget over 20 Rdlr. i Behold. Af lutter Forsigtighed — Pengepung eller Tegnebog havde jeg aldrig ejet — svøbte jeg de 15 Rdlr., jeg skulde betale, i et Stykke Papir og lagde dem i en særskilt Lomme; men, tænk saa min Forfærdelse! Da jeg ved Ankomsten til Kjøbenhavn paa Moders Spørgsmaal, om jeg havde Pengene til Skrædderen, raast svarede ja, greb jeg i — den tomme Lomme. Seddelpakken var gleden op og tabt paa Landevejen i Regn og Søl, som vi atter havde haft paa den sidste Del af Rejsen. Det var i Sandhed et meget føleligt Tab for mig; næsten hele min opsparede Løn forsvunden i et eneste Øjeblik. Slægt og Venner trøstede mig vel paa bedste Maade, og enkelte Smaagaver bødede lidt paa Tabet; men Gjælden maatte jeg bede om Henstand med til Efteraaret, medens jeg maatte savne adskillige nødvendige Gjenstande, jeg havde betænkt at kjøbe. En smuk og

vægtig Forlovelsesring hjembragte jeg dog til Sofie; den havde jeg tilbyttet mig for et Par fine Gulds-
 Ermefnapper, som jeg havde arvet efter Farbroder. Nogle uforglemmelige Aftener tilbragtes atter i Venne-
 samfundet hos Noor, og alle mine Slægtninge viste mig den kjær igste Opmærksomhed. Nu var Udrejsen
 til Hammer ikke saa tung som før, sjønt man jo
 ogsaa der var bedrøvet over mit forholdsvis store
 Pengetab.

Hen paa Sommeren blev der til vort Nabo-
 pastorat, Næstelsø og Mogenstrup, kaldet en ung
 Præst ved Navn van Wylich. Hans Indtrædelses-
 prædiken 2. Søndag efter Trinitatis 1837 overværede
 jeg i Mogenstrup dejlige Skovkirke med Pastor
 Wølbike, der havde indbudt mig til at tage med.
 Netop 10 Aar efter hørte jeg hans Indtrædelses-
 prædiken over det samme Evangelium i Rildebrønde
 Kirke, et Par Mil fra Rjøge. Den nye Præst hen-
 rev alle ved sin herlige Prædiken, og gamle W. ytrede
 til mig ved Udgangen: „Det er en Mand, der er
 værd at høre!“ Mærkeligt nok skulde jeg om kort
 Tid komme i nær Forbindelse med denne sjældne
 Præst, der snart blev en jævnlig Gæst i Hammer
 Præstegaard, hvor han ved sit venlige og livlige
 Væsen var yndet af alle.

Hen ad Efteraaret kom der en Dag Bud til mig
 paa Skolen, om jeg strax vilde komme ind i Præste-
 gaarden. Der traf jeg Pastor v. Wylich, og gamle
 Wølbike gjorde mig bekendt med, at Hensigten med

dette Besøg var at faa mig over til Næstelsø som Hjælpelærer, da Skolen der var i en saadan Tilstand, at den i høj Grad trængte til en dhgtig Lærer. Bel var Lønnen ikke større, men Opholdet vilde blive langt behageligere, og naar v. W. først fik sin Familie over til sig fra Sylland, kunde jeg læse privat med hans Børn og der ved fortjene et ikke ringe Beløb. Jeg har glemt at bemærke, at jeg ogsaa i Hammer havde haft lidt Fortjeneste hos Pastor W. ved nogle Skrive- og Regnetimer med hans yngste Søn Markus Thomas, der nu er Provstovre i Fyen. Efter Præstens Ønske gik jeg saa en Dag over til Næstelsø og var saa heldig, at det netop var den gamle Degns Fødselsdag. Han var en livlig, dannet Mand, og da der var fremmede, opvartedes der om Aftenen med Gaafesteg og Punsch, et sandt lukullist Maaltid for en stakkels Hjælpelærer fra det fattige Hammer. Gamle Beck og jeg bleve snart enige om Lærerpladsen, der skulde tiltrædes Nhytaar 1838, og Pastor v. W., hvem jeg naturligtvis underrettede om Udfaldet af Forhandlingerne, ønskede mig med stor Hjærtelighed velkommen som Lærer i sit Pastorat.

I Novbr: Maaned gjorde jeg med min forlovede en Tur til Kbhavn for at hilse paa Slægtninge og Venner. Pastor W. befordrede os med egen Vogn den lange Vej til Rønnede og betalte desuden hele den øvrige Rejse med Dagvognen, hvad der i hine Tider var en ikke ringe Udgift. Sofie vandt ogsaa i Kbhavn alles Yndest og efter en Uges Ophold,

under hvilket vi endog havde været saa heldige at se „Svend Dyrings Hus“ i det kongelige Theater, drog vi vel tilfredse hjem igjen, efter at jeg nu endelig havde faaet afgjort min Gjæld der inde, men ogsaa med omtrent tomme Lommer.

Omtrent ved denne Tid maa det vist have været, at gl. Wegener afgik fra Sonstrup og der altsaa var Tale om en ny Seminariefors­tander. I denne Anledning skrev jeg en Artikel i Claudius Rosenhoffs Blad „den Frisindede“, i hvilken jeg paa en noget plump Maade omtalte det hidtil tvungne og nedkuende i Forholdet mellem Forstanderen og Eleverne, i det jeg udtalte Ønsket om, at en mere livsfrisk og frisindet Udvikling under en ny Forstander maatte kunne finde Indgang. Jeg var naturligvis aller mindst berettiget til at dable Tonen paa Seminariet, da jeg jo slet ikke var af dets Elever og desuden havde mødt en usædvanlig Velvillie hos W. under mit korte Ophold der i Examenstiden, og jeg kom snart til den Erkjendelse, at jeg ved min ubetænksomme Optraeden kun havde sat mig selv i Gabetoppen, men ikke gavnet Sagen det mindste. En temmelig skarp Modartikel af en vis Bärthelson vilde jeg have besvaret; men Pastor Wøldike bad mig nu ret alvorligt om at holde op i Tide, inden jeg ganske fik ødelagt mit eget gode Navn og Rygte.

Nytaa­ret 1838 flyttede jeg saa til min nye Virke­freds i Næstelsø, hvor Forholdene i mange Henseender var helt anderledes. Saa vel Forældrene som Bør-

nene var der langt mere venlige og i Møde kommende, hvad der vistnok havde sin nærmeste Grund i, at den gamle Beck lige fra Aaret 1794 havde fungeret der og nød almindelig Agtelse. Vel havde han ikke erhvervet sig stor Berømmelse i Skolen; men som cand. phil. havde han under den forrige Præst meget ofte prædiket, naar denne ved fremmedes Ankomst eller af andre Grunde mente at være forhindret. Man var der ved bleven vænnet til at behandle ham med en Hensynsfuldhed og Agtelse, hvor af der i Hammer ikke fandtes Spor. Saaledes benævnedes han aldrig anderledes end Hr. Beck, medens næppe noget Menneske vilde være faldet paa at bruge Benævnelsen Hr. om nogen af Hammer Sogns Lærere. Beck var da ogsaa den eneste virkelige Sogndegn i hele Provstiet og det baade for Næstelsø og Mogenstrup Sogn, hvad der for mig medførte den Uæmpe, at jeg hver Søndag maatte sngue i begge Kirker. Ogsaa i hans Hjem var der ved min Ankomst helt godt at være. Pastor v. Whlich manuducerede stadig unge Mennesker af god Familie til Universitetet, og da hans egen Husstand endnu ikke var kommen i Orden, havde han tinget disse Elever i Kost hos Degnen, der tjente godt der ved; den daglige Levemaade blev jo af denne Grund meget bedre, medens der ogsaa i det huslige Liv herskede en usædvanlig dannet og livlig Tone. Af disse vakre unge Mennesker mindes jeg især to: den senere saa afholdte Præst Carl Tolstrup, hvis herlige Stemme havde vor Kirkesang til en sjælden

Fuldkommenhed, og den vist endnu levende Skoleinspektør Brøndsted i Kjøbenhavn. Dmtrent paa samme Tid var det vist ogsaa, at jeg i Hammer traf den nu saa berømte Digter Chr. R. F. Molbech, der som en ganske ung Student var i Besøg der paa Egnen. Jeg mindes godt, hvor begejstret han var over „Svend Dyrings Hus“, som den Gang var en dramatisk Nyhed, og at han blandt andet sang for os Romancen: „Hr. Peder kasted' Runer over Spange“, som jeg saaledes fik at høre for første Gang.

I Skolen var der nok at bestille. Den allerførste Morgen mødte Præsten mig i Skolen med den Bemærkning: „Begynd De bare forfra med hele Klatten; Børnene kan ingen Ting, og Skrivebøgerne kan De vist lede op henne under Rakkellovnen!“ Det var intet let Arbejde at tage fat paa. Ældste Klasse talte over 60 Børn og hængte vel lige saa mange; men Skolebordene vare anbragte paa saa heldig en Maade, at man med Væthed kunde komme til hvert Barn i det rummelige Lokale, og Børnene vare saa venlige og opmærksomme, at det lige frem var en Fornøjelse at arbejde med dem. Jeg har heller aldrig noget andet Sted saa snart kunnet spore Fremgangen; men Præsten skal visseelig have sin Part i Vren der for; thi saa praktisk en Skoleinspektør har jeg aldrig kjendt. Han havde i flere Aar været Lærer ved Holmens Drengeskoler i Kjøbenhavn, hvor han med Liv og Sjæl havde arbejdet sig ind i Lærergjerningen. Hos ham var der ikke Spor af det pedantiske, fejtede

Væsen, der helt igjennem lugter af Studerekammeret, heller ikke af den aandløse, pjattet=vigtige Maade fra de blaserede Instituter i Hovedstaden; var der et eller andet, der ikke rigtigt vilde gaa, vidste han al Tid at finde paa Raad, og disse gav han aldrig paa en bydende eller stødende Maade, idet han kun med Venlighed bad mig prøve, om det ikke gik bedre paa den eller den Maade, og denne blev da ogsaa snart erkjendt for at være den rigtigste.

Et Par Maaneder efter min Ankomst til Næstelsø kom Provst Tryde i Herlufmagle for sidste Gang paa Bisitats inden sin Bortrejse til Kjøbenhavn, hvor han var kaldet til Stiftsprovst og Sognepræst til Frue Kirke. Da han efter Bisitatsen gjorde mig opmærksom paa de Fag, i hvilke Skolen især stod tilbage og maaste efter Præstens Mening optraadte alt for irettesættende, traadte v. W. frem og bad om Ordet, hvor paa han kort og myndigt lod Provsten vide, at, hvis der i Skolen var stet nogen Fremgang siden forrige Bisitats, kunde han takke den unge Lærer der for, da han med Iver og Dhygtighed havde røgtet sin Gjerning; men, var der ellers noget at klage over, hidrørte dette fra Fortids Forsømmelse og maatte paa ingen Maade lægges ham til Last. Provsten erklærede strax, at han ikke havde det ringeste at bebrejde mig, men kun havde villet opmuntre og vejlede mig til at rette de paapegede Mangler, hvor paa v. W. atter bemærkede, at Hans Højærværdighed i saa Fald ikke havde været ganske heldig med sine Udtryk. Siden

fagde han til mig: „Jeg skal vise de gode Herrer, at vi ikke tager imod Skjænd, naar vi har gjort vor Pligt!“ Men paa den anden Side var han en lige saa stræng Tilshynsmand, naar Læreren i et eller andet forsømte sin Skyldighed. Saaledes havde jeg en Eftermiddag uden Præstens Vidende givet Skolen Lov og var gaaet over til Hammer; da jeg næste Dag kom op til ham, gav han mig en ordentlig Klub og sagde: „Jeg forlanger aldrig, at Læreren skal spørge mig om Forlov; men han skal melde mig sin Bortgang, at jeg ikke som i Gaar skal rende forgjæves hen i den tomme Skole!“ Da der kom et Cirkulære fra den nye Provst Lautrup, hvor i han forlangte opgivet, hvor mange Dage Skolen havde været fri „med Præstens Tilladelse“, tilføjede v. B. den Bemærkning, at da det efter hans Mening slet ikke stod i Præstens Magt at give denne Tilladelse, havde han selvfølgelig heller ingen givet.

I sine Embedsforretninger var han samvittighedsfuld i højeste Grad. Hans afdøde Formand skal have været noget ligegyldig i saa Henseende og havde nok ikke saa sjældent ladet sig forstyrre i Forberedelsen til Søndagsgjerningen ved fremmedes Besøg. En Tordag Eftermiddag bankede jeg paa Døren til Præstens Bærelse, da jeg tydeligt hørte ham gaa op og ned der inde. Strax fik jeg intet Svar; men efter gjentagen Banken lukkede han Døren op paa Klem og sagde: „Jeg læser paa min Prædiken, Farvel!“ og dermed var Audientsen ude. Hans Kone kom i det

samme til og sagde, at jeg aldrig maatte gjøre det
 oftere; thi selv for Greven paa Gisselsfeld var Præstens
 Dør lukket, naar han var ved sin Prædiken. I
 Præstens Hus gjældte heller ingen Standsforskjel.
 Efter Familiens Ankomst sad jeg en Dag ved Kaffe-
 bordet hos dem, da Grev Danneberg kjørte op for
 Døren. Jeg rejste mig strax for at gaa; men baade
 Præsten og hans Kone bad mig blive siddende ganske
 rolig; jeg var jo, lige saa vel som Excellencen, deres
 Gæst. I det hele anser jeg det som en mageløs
 Lykke for saa ung en Lærer, som jeg var, at have en
 saadan Præst. Mangen en af Fristolens dunhagede
 Venner blandt vor Tids Lærere kunde vist have rigtig
 godt af et Kursus hos Pastor v. Wyllich paa et halvt
 eller helt Aar; maaste de da lærte at blive mindre
 kamplystne og højrøstede. Næppe krøbne ud af Ægget
 gale de jo allerede om Kap med deres ærede Vejledere
 og Læremestere.

Opholdet i Degneboligen havde hidtil været saa
 behageligt, som vel tænkes kunde; men da Præsten
 et Fjerdingaars Tid efter min Ankomst fik sin Familie
 over til sig, indtraadte der en væsentlig Forandring i
 vor daglige Levemaade. Præstens Elever vare nu
 ikke længer vore Huskæller, saa det bethdelige Tilskud
 til Husholdningen udeblev, og det sporedes snart,
 hvor ussel denne i Grunden var. Gamle Bæch og
 hans for mange Aar siden afdøde Hustru havde været
 daarlige Husholdere og tilsat adskillige Tusender, saa
 at han nu paa sine gamle Dage sad i Borg og

Gjæld op over Dreene. Foruden den ældste Datter, der kun af og til lod sig se, naar hun i et Anfald af Arrighed kom farende ind i Stuen fra sit sædvanlige Opholdssted i Skorstenen, var der endnu to andre Døtre, den ene endog forsynet med et Barn, medens en fattig Søsters to Børn ligeledes fik Naadsensbrød i Huset, saa der var mange Munde at føde. Den gamle Degn brød sig kun om sit Træskareri, hvor i han havde en forbausende Færdighed. Han fortalte mig en Dag, at, hvis alle de Skeer og andre Bordredstaber, han i den lange Arrække havde udstaaet, kunde samles, vilde de udgjøre en hel Skibsladning. Om Husvæsenet brød han sig ikke en Døjt, og Kvindfolkene rumsterede saa galt de vilde. Da jeg nu ved at læse med Præstens Børn fortjente ikke saa lidt, og Opholdet i Degneboligen blev mere og mere utaaeligt, modnedes lidt efter lidt det Forsæt hos min forlovede og mig, at vi vilde se at danne os selv et Hjem, der, om end tarveligt, dog vilde være bedre end mit daværende, medens det jo ogsaa var tænkeligt, at jeg kunde faa en Pengegodtgørelse i Stedet for min daglige Kost. Her til kom endnu den Omstændighed, at Præstefamilien i Hammer ventede snart at flytte der fra, da Pastor W. havde Haab om det store Præstekald i Taarnhøj paa Amager. En lille Bolig fik jeg opspurgt til en billig Leje, og efter at have holdt Bryllup, flyttede vi ind i vor lille Kede i Efteraaret 1838. Da begge de kjære Præstefamilier saa vel som flere af Sognebeboerne med stor Venlighed kom

os til Hjælp, kom vi ret godt i Gang med vort lille Husværten, skjønt jeg i en Alder af 22 Aar vist nok var saare lidet skicket til at overtage en Husfaders ansvarfulde Gjerning.

Før dette skete, holdtes der i Hammer Præstegaard en mageløs hyndig Familiefest, da de gamle Præstefolks Solbryllup indtraf i August Maaned 1838, og Slægtninge og Venner kappedes om at fejre Dagen paa bedste Maade. I Kirken talede Provst Laurrup, der snart efter blev Bøldikes Eftermand i Hammer og senere Biskop paa Laaland; og et Par Festsalmer af Brudeparrets ældste Datter bleve afsungne. Et Lykønskingsdigt fra mig blev modtaget med stor Venlighed, og alt var Fryd og Glæde i den gamle Præstegaard. Men Jubelen naaede først sit Højdepunkt ved Aftensbordet, da Pastor v: Wylchs gemhytligte Bryllupsviser blev affungen. Jeg kan ikke lade være at anføre den her.

Mel.: Hvi rose I saa vore Fædre?

Blandt Nutidens herlige Skikke
 Fast ingen jeg skjønnere ved,
 End at man i liflige Drikke
 Skal Brudfolk gjøre Bested;
 Thi der ved vi bedst dem paaminde
 Om Kjærligheds salige Kus,
 Som aldrig hos nogen bør svinde,
 Før Sjælen forlader sit Hus.

Ja fulde bør Egtefolk være
 — Af Eftovs berusende Drik;
 Skam den, som ej Rusen vil nære,
 Indtil at hans Mund slaar ham Klit.
 Jeg ellers ej fulde Folk hnder
 Og smukt gaar af Bejen for dem;
 Men den, som af Eftov beghnder
 At dingle, jeg glad følger hjem.

Saa vil vi paa Kjærligheds Stige
 Nu lægge vor Bært og hans Biv;
 De dral sig som Yngling og Pige
 En Rus for det øvrige Liv;
 Og Rusen uddunstede ikke
 I hele Aar tyve og fem;
 Thi Brudgommen vedblev at drikke,
 Og Bruden var lige saa flem.

God Nat! Sover sødt nu, I Kjære!
 Et Mønster for hele vort Land;
 Saa bør just Sølvbryllupsfolk være
 Saa drukken en Kone og Mand.
 Gud give vi maatte forghlde
 De nngiftes Sølvkrans en Gang!
 Saa skulde vi Bægrene fylde
 Paa ny og gjentage vor Sang.

Digterens venlige Ønske opfyldtes ikke; Pastor
 Wølbike afgik en halv Snes Aar efter sin Forflyttelse
 til Taarnby ved en pludselig Død.

En sjælden Kreds af dygtige Præster var den Aften samlet i Hammer. Foruden Wøldike, Lauthrup og v. Whlich var der Pastor Spang, senere en yndet Prædikant i Kjøbenhavn, og Wøldikes Svoger, Pastor Holst, siden i Hjærtebjerg paa Møen. Stemningen var saa animeret, at endog en thst Studentervise fra Ungdomsdagene kom frem, skjønt dens Omkvæd ikke var saa ganske præsteligt: „Der Philosophen und der Medicinen und der Theologen — der Teufel hohle sie alle drey!“ Naa, vi kunne vel sige med Engellmanden: „Honey soit qui mal y pence.“

Nu kom den Tid, da jeg skulde sande Pastor Wøldikes Ord om mit Avisfriveri. Flere Steder søgte jeg Skolekald, men blev bestandig afvist trods mine gode Anbefalinger; man havde faaet en vis Aversion for denne ungdommelige Seminarierestimator. Ogsaa Greven paa Gisselsfeld, til hvem Pastor v. W. varmt havde anbefalet mig, vilde ikke vide af mig at sige. Endelig blev Tjbjerglille Skole ledig, et Distrikt paa 12 Gaarde og 17 Huse, og hvis Indtægter vel næppe udgjorde 300 Rdlr. Jeg søgte det naturligvis, men uden Haab. Da kom der en tidlig Morgenstund Bud til mig fra Præsten, om jeg vilde klæde mig paa til at gaa bort og saa komme op i Præstegaarden. Der mødte han mig med det Udraab: „Nu over Hals og Hoved til Gisselsfeld, saa har De Tjbjerglille!“ Dagen før havde det været Grevens Fødselsdag, og hans Søster, den milde, venlige Grevinde Holck til Rosendal, havde ved Præstens Hjælp

paa en snild Maade faaet Greven til at love hende Opfyldelsen af et Ønske, uden at han vidste, hvad dette gif ud paa, og saaledes kom han imod sin Vilje til at give mig Skolen. Da jeg traadte ind til ham, varfled hans mørke Miner intet godt, og han lod mig vide, at jeg ene kunde takke min Præst for, at jeg havde faaet Embedet. Jeg kan, Gud ske Lov! tilføje, at Greven en Tid efter htrede til v. W., at jeg dog i Grunden var en ganske stikkelig Fyr, naar man nærmere lærte mig at kjende, og han viste mig ved flere Lejligheder megen Bevaagenhed. I Pintsen 1839 gjorde jeg en Observationstur til Thbjærglille, og efter at vor førstefødte lille Datter af de to elskelige Præstekoner var ført til Daaben, hvor hun efter den ældste, min Hustrues ædle Plejemoder, blev kaldet Dorthea Elisabeth, drog vi til vort nye Hjem. Jeg tog en rørende Afsted med alle gode Venner i og uden for Præstegaarden, men især med mine kjære Skolebørn i Næstelsø, fra hvem jeg saare nødigt drog bort.

Godt var det, at jeg ikke var forbænnet med Hensyn til Bolig; thi Skolen i Thbjærglille var i Virkeligheden uslere, end vort simple, lejede Hjem havde været. Hele Lejligheden bestod af en lille Stue og et lille bitte Kammer med klinede Vægge og Pergulv og saa lavt til Loftet, at jeg skjönt lille af Væxt, ikke kunde staa oprejst under Bjælken i Sovestammeret, hvis lille Fag Vinduer kun talte 8 smaa Ruder i alt. Røkkendøren var netop 2 $\frac{1}{4}$ Alen høj,

faa min Bunde kun alt for ofte kom i ublid Berøring med Karmens øverste Del. Ogsaa Skolejorden, hvis usædvanlige Størrelse, 6—7 Tdr. Land, havde vaakt store Forventninger, var af yderst flet Bonitet, og, for at gjøre det hele endnu mere uheldigt, var den henlagt paa 3 forskjellige Steder, det nærmeste c. 1000 Alen borte. Trods alle disse Mangler levede vi i Grunden et ret hyggeligt Liv i denne lille Afkrog, hvor man næsten aldrig saa et fremmed Ansigt, da Bejen gennem Byen førte ingen Steder hen, som vi plejede at sige, nemlig kun til et Par Udflyttergaard, om hvis Jorder Susaaen slyngede sig i en stor Krumning og saaledes aldeles spærrede Bejen for Udflygter ad den Kant. Havde Børnetallet i Næstelsø været overvældende stort, var det her lille nok, saa jeg en Tid kun havde 6 Børn i yngste Klasse, hvad der i Grunden kjædede mig, som al Tid har holdt mest af at arbejde med et større Antal Børn.

En Vintermorgen vaagnede vi ved en underlig plaskende Lyd; ved nærmere Eftersyn viste det sig, at Snevandet var gaaet gennem Verbæggen ind i Sovekammeret, saa Buggen gik i flere Tommer dybt Vand. Ogsaa Bæggene i Dagligstuen fik alt imellem lignende Indfald, og Udhusets Bægge og Tag var lige frem en Uendelighed af Huller. Under den ene Gavl kunde man søge Ly i Regnvej, da den heldede et Par Alen ud for oven og i denne Stilling var spigret fast. Der har næppe noget Sted paa Jerne været saa ussel en Skolebygning i den Tid, saa man endelig maatte

tænke paa Opførelsen af en ny. Som et Exempel paa, hvad man i de Tider kunde bygge en Skole for, vil jeg nævne, at Stuebygning og Udhus, hver paa 8 Fag Egebindingsværk og muret med brændte Sten, kostede i alt kun 700 Rdlr. for uden Mursten og Kalk, der gaves frit fra Gisselsfeld. Den nye Bygning stod først færdig ved min Afreise der fra, saa jeg aldrig fik Nytte af den.

Jeg anførte før, at vi i Regelen levede ret godt i vor usle Hytte; men der kunde dog gives Djeblikke, da man for Alvor maatte føle sine ringe Kaar. En Dag havde jeg været i Besøg i Nabosognet og havde min eneste gode Frakke paa. Hjem ad kom jeg til at kjøre paa en saa kaldet nogen Bogn uden Tjælle, og uheldigvis kom Frakkestjødets under Kjørselen ind i Baghjulet og var i et Djeblif aldeles ødelagt. Man smiler maaske ved at læse dette; men jeg græd virkelig ved Tanken om, at jeg nu næppe havde en ordentlig Klædning at møde i Kirken med. Utter glimtede dog Naadens Sol frem midt i Sorgens Mørke. Den elskelige Prinsesse Caroline Amalie havde af Søster Louise hørt om min usle Bolig, og da hun jo var aldeles ukjendt med Forholdene paa Landet, stjænkede hun mig en Gave af 50 Rdlr. til at leje en bedre for, og denne betydelige Sum indtraf netop i de samme Dage, da jeg gik og sørgede over min tabte Frakke. Har Du, kjære Læser! nogen Tid prøvet fligt, saa kan Du forstaa min Glæde og Tak.

Samme Vinter døde Fr. 6. og paa Grund af Datidens usle Kommunikationsmidler varede det jo adskillige Dage, inden Sørgbudstabet kom ud til os. Jeg skulde paa en Ridetur til Næstelsø og var netop kommen dertil: „Hvor Fensmark hæver sit Kirketelt med den røde Top imod Sky, og smiler over til Gisselsfeld og Besteregede By“, da pludselig Dødsflokkerne rundt om begyndte at lyde. Hver Gang jeg læser Ingemanns Ord: „Ak, for Kongen ringe Danmarks Klokker!“ tænker jeg paa hint højtidelige Øjeblik, da jeg uvilkaarligt holdt stille og blottede mit Hoved, medens jeg ikke kunde holde Taaerne tilbage. Da følte jeg, hvad det vil sige, at en Konge er elsket af sit Folk.*)

Om Højtidelighederne ved den afdøde Konge Sigfærd fik vi lidt at vide i Breve fra Familien; Aviser kjendte vi kun af Nævn. Ogsaa paa vor Væg hængte det bekjendte Mindevers af Holst: „O Fædreland! hvad har du tabt, din gamle Konge sover!“ Snart begyndte nye Tanker og Forhaabninger at

*) Da jeg oftere vil komme til at omtale Udflugter til Hest eller til Bogus med laant Befordring, maa jeg her bemærke, at det i hine Tider slet ikke var saa vanskeligt at faa Befordringsmidler til Laans hos velvindede Bønder, endog til Rejser paa flere Dage. I vore Tider er slikt paa Grund af Arbejdskraftens stedse stigende Kostbarhed næsten ikke at erholde, og om en Del Aar vil det sikkert omtrent være en Umulighed for Lærere paa Landet at faa blot deres Jordlob drevet for en rimelig Pris.

komme til Orde i mindre Møder og større Forsamlinger, og Masser af Adresser vedtoges og indsendtes til den nye Konge, hos hvem adskillige af dem ikke fik den bedste Modtagelse. Det mindes vel næppe nu af ret mange, at Datidens Carl Bloug skrev et vittigt Impromptu i Anledning af den saa kaldt modtagne Korsøradresse: „Korsør, hvor du flov er! Din gamle Konge sover, Din nye Konge grov er!“ Den første Linie forekommer mig endnu at passe udmærket. Og saa fra den fortrykte Lærerstand indsendtes Adresser, og paa et større Møde i Rønne Kro blev en saadan vedtagen og to deputerede udvalgt til dens Overbringelse, Lacour i Faxe og Melau i Røholte, fra samtlige Lærere i Præsts Amt. Til dette Møde havde jeg — uden Navns Nævnelser — indsendt en Sang, der blev affunget under Maaltidet, og som siden af „Corfaren“'s Redaktion honoreredes med nogle Rigsdaler.

Før denne Tid var jeg gennem min kjære Ven, Abildgaard i Skjelby, Seminarist fra det berømte Vesterborg, bleven bekendt med flere Lærere fra det samme Seminarium, alle særdeles dygtige Folk og ansatte paa eller ved Grevskabet Holsteinborg. Jeg har ofte gjort Ture paa flere Mil for at deltage i deres liblige og belærende Møder, hvor jeg traf sammen med den uforglemmelige Stephanfen. Og saa med „Bondebennen“'s Udgiver, Pastor Børresen i Næsbj, den originale Rasmus Sørensen i Bendsløv og den senere saa bekendte Demagog, D. E. Ku-

gaard, den Gang Lærer i Sandby ved Ringsted, kom jeg i Forbindelse ved disse Møder. Allerede i Næstelsø var jeg med i en Forening, bestaaende af 3 Medlemmer for uden mig selv, der skiftevis holdt Møder i de respektive Skoler, nemlig Poulsen i Lundby, Christopherfen i Pederstrup og Mørk i Rønnebæk, alle 3 forlængst hensovede.

Strax efter Tronskiftet havde Dronning Caroline Amalie givet Søster Louise det Løfte, at hun selv vilde tilskrive sin Veninde, den almindeligt elskede Enkegrevinde Holstein til Holsteinborg og anbefale mig til en af Grevskabets mange og usædvanlig gode Skoler i Tilfælde af indtrædende Vakance. Da jeg fik Underretning om, at Hendes Majestæt havde opfyldt sit naadige Løfte, gjorde jeg en Vinterdag den lange Tur til Holsteinborg for at gjøre Greunden min Opvartning. Ankommen til det stolte Herresæde fik jeg Kjøretøjet anbragt i Ladegaarden og begav mig selv med en vis Hjærtbanken ind i den store Borggaard, omgivet af de 4 vældige Slotsfløje. Jeg gik nu ind ad den første den bedste Dør, og vankede raadvild om i de lange Korridorer, indtil jeg gjennem en paa Klem staaende Dør hørte flere muntre Stemmer. Jeg bankede paa og fandt ved min Indtrædelse Tjenerstabet ved Middagsbordet, men blev med den største Venlighed modtaget, og en af dem tilbød strax at føre mig til hendes Naade. Kort efter mødte vi en gammel Dame i en simpel graa Tvistes Kjole og med en tæt hvid Kappe paa Hovedet; Tjeneren stand-

fede strax i det han præsenterede mig for Damen, der var Entegrevinden selv. Da hun hørte mit Navn og fik at vide, at jeg havde gjort en Rejse paa flere Mil, anbefalede hun først min Befordring til Tjenerens Omsorg og bad ham derpaa anvise mig Hovmesterens Bærelse, saa vilde hun siden nærmere tale med mig, naar jeg var bleven lidt vederkvæget efter Rejsen. Et herligt Maaltid serveredes for mig, lige som jeg blev opfordret til efter eget Ønske at benytte det smukke Bærelses mange Bekvemmeligheder, indtil efter en god Times Forløb Tjeneren bad mig følge med til hendes Naades eget Kaffebord, om hvilket sad en Kreds af ældre og yngre Damer. Med den største Venlighed anviste Grevinden mig Plads imellem dem, og efter saa Øjeblikkes Forløb havde jeg næsten rent glemt, hvilket fornemt Selskab jeg var kommen i, saa lige frem og venlig var Tonen i det hele. Grevinden førte mig selv hen til et Vindue, hvor hun gjorde mig opmærksom paa den smukke Udsigt over Bæltet til Glænsø. Hun beklagede, at hendes Søn, den nuværende Lehns greve, netop var rejst bort, men lovede paa bedste Maade at tale min Sag, hvis noget skulde vise sig. Underlig glad og tilfreds drog jeg hjem fra det prægtige Holsteinborg, hvor jeg atter havde lært at kjende Sandheden af det gamle Ordsprog: „Som Herren er, saa følge hans Svende.“

Efter Kroningsfesten, 28. Juni 1840, gjorde som bekjendt Majestæterne deres saakaldte store Tur gjennem Landet og kom da endelig til Gisselsfeld. Da

dette rygtedes, opstod det Dnske hos mig personlig at bringe Dronningen min Tak for den mig tilsendte store Gave, og jeg tilskrev i den Anledning Grev Danneberg's Søster, den før omtalte Grevinde Holck, om det ikke var hendes Naade muligt at skaffe mig Audients hos Dronningen ved denne Lejlighed, da jeg ønskede at takke Hendes Majestæt for en mig bevist stor Velgjerning. Det var en regnfuld Dag i Oktober, da jeg efter et Par Timers Marsch vaad og tilfølet kom til Gisselfeld, hvor alt var i Oprør lige fra Kjælderens til Taget. Efter langvarige og næsten haabløse Anstrængelser lykkedes det mig at faa fat paa en mig bekjendt Skovfoged, der ved en saadan Lejlighed fungerede som Tjener og altsaa var en saare vigtig Person, og da jeg nu bad ham skaffe mig Afgang til Grevinde Holck, troede Manden vist, jeg var gaaet fra Forstanden, naar jeg paa en saadan Dag turde vove at forlange slikt. Da jeg nu sagde ham, at Grevinden ventede mig i Følge et Brev, jeg havde tilskrevet hende, gif han dog omsider ind paa at vove et Forsøg i den anthydede Retning, skjønt han var aldeles overbevist om, at det slet intet nyttede. Jeg maatte nu atter vente en Times Tid, da kom han tilbage med det Budskab, at jeg kunde følge med ovenpaa, saa vilde Grevinden komme om lidt. Jeg ventede nu en Stund i Korridoren, indtil hendes Naade viste sig, som sædvanlig høist venlig og mild. Hun meddelte mig nu, at det var overmaade vanskeligt at faa Afgang til Majestæterne ved en Lejlighed

som denne, ja at hun ikke en Gang selv turde fremføre min Bøn for Dronningen; men hun vilde forebringe den for Hendes Majestæts Kammerdame, der ene var berettiget til at nærme sig Allerhøjstamme med en flig Begjæring, hvor paa Grevinden bad mig blive og vente, om der mulig kom nærmere Ordre. Nu varede det næppe 10 Minuter, før en statelig hvidklædt Dame kom og spurgte, om jeg var den Lærer, der sønskede at stædes for Hendes Majestæt, og, da jeg svarede ja, bød hun mig strax følge med. Hun gik nu stadig i Forvejen, lukkede en Dør op til en meget stor Sal, over hvis nederste Hjørne vi skulde passere. I dens øverste Ende tronedes Hans Majestæt Kongen selv i en pragtfuld udstyret Lænestol omgivet af en glimrende Skare bestjærnede Rangs personer, hvoriblandt de to siden saa berhygtede Brødre fra Augustenborg, begge Svogre saavel til Majestæten som til Greverne Danneberg. Jeg fik næppe Tid til at kaste et underdanigt Sideblik til al denne Herlighed, medens jeg dybt hilsende passerede over Gulvet til den næste Dør, der ligeledes aabnedes for mig og førte ind i et prægtigt Gemak, hvor Dronningen stod ganske ene. Jeg glemmer aldrig dette Optrin igjen! Naadig og mild som al Tid, men dog i al sin ophøjede Majestæt en saa imponerende Skikkelse, at jeg nær var sunken i Knæ foran hende. Hun modtog mig strax med disse Ord: „Det glæder mig at gjense Dem! Har De det nu lidt bedre?“ Jeg kunde næppe fremstamme min Tak for den store

Gave, som hun selv kun kaldte faare ringe, og Audientfen sluttedes med de huldsalige Ord: „Vetro Dem kun til Deres kjære Søster, naar der er noget De ønsker min Hjælp til! Jeg skal ikke glemme Dem, Farvel!“ At jeg straalende af Glæde begav mig paa Bejen hjem til Hytten i Thbjærglille, behøver jeg næppe at tilføje. Naar jeg senere i mit Liv har truffet Personer, som i indbildt Storhed brystede sig lige over for den ringe Landsbyslærer, har jeg ofte maattet le ved mig selv og sige med Svenskeren i „Abdrich fra Mosen“: „Jeg har dog set andre Majestæter!“

Forholdet mellem Befolkningen i Thbjærglille og mig var bestandig venligt og godt. Velstanden var kun ringe og Levemaaden lige saa. En Dag kom jeg ind til min gode Nabo Christian Hansen for at laane 1 Rdl. eller 2, en anden Dag kom han til mig i samme Erinde. Vor Gjenbo fik sig i den Tid en Bogn med Tærnarler; den var længe en stor Mærkelighed, og den kunde endog i Afstand kjendes paa sin ejendommelige Rullen. En lille Anekdote, der karakteriserer Levemaaden i hin Tid, vil jeg fortælle. En Dag hørte jeg, at en af vore Gaardmænd var bleven overstadig drukken ved en Skovauktion. Jeg kunde næppe tro det, da Manden, uagtet han tog godt til sig, aldrig var set i den Tilstand og ellers var en flink, rasl Mand. Et Par Dage efter traf jeg ham i Smedjen, hvor han ganske uopfordret fortalte mig hele Sammenhængen. Han havde i

Selskab med gode Venner tømt nogle halve Pægle, der paa ham havde samme Virkning som Vand paa en Gaas, da en pludselig bød ham ind paa en ganske fremmed Drif, som en Beværtningsmand havde bragt med. „Jeg tror“, sagde han, „de kaldte den for Paans.“ Blot et eneste Glas af dette Stof faldede Kampen som med et Kølleslag. Da jeg nogen Tid efter besøgte ham en Aften, spurgte han pludselig sin Kone, da vi havde faaet en Vid Brød, om hun havde noget kogende Vand, uden at jeg paa nogen Maade kunde begribe, hvad han dog vilde med det. Da Vandet var sat ind i en lille trebenet Verpotte, hentede Manden ganske rolig to Hantekopper og en Pægleflaske med Extract i sit Skab. „Man maa jo vænne sig til det Kram ogsaa“, sagde han, „at man ikke igjen skal komme galt afsted.“ I øvrigt var Gaardmændenes Stilling meget simpel. Forderne vare af ringe Bonitet og Driften ikke bedre, saa der kun i Nh og Næ kunde sælges nogle Tønder Korn. Svinene gik løse om Vinteren og søgte Føden rundt omkring; Kvægbefætningen var ussel og blev sultefødet, saa man kunde kjøbe en jævn god Ko for 14—16 Rdlr., og Smørret kostede sjelden mere end 1 Mk. pr. Pund. Den væsentligste Indtægt var af Fjerkræ, hvoraf der holdtes Gæs, Kender, Høns, ja endog Kalkuner. Det var et pudsigt Syn, naar jeg en Efteraarsaften kom ind til min Nabo. Rundt om det lange Bord var langs Bæggen en Bænk, der bestod af lutter Gaase- og Hønsereder, hver med sin

Dør og et udstaaret Hjærte til Luft hul. Midt paa Bordet blev hængt et vældigt Trug fuldt af lange rullede Strimler af Rugmelsdej. Naar nu hele Familien havde taget Plads ved Bordet, hentedes Butterne frem af deres Fangerum, hver Person tog en mellem sine Knæ og stoppede Rugmelsklumperne ned i Halsen paa dem og førte dem med Fingrene hele Spiserøret igjennem ned i Kroen, indtil denne var propsfuld, og saaledes blev man ved, til hele Flokken var stoppet. Disse saakaldte Stophøns, hvor iblandt ogsaa var Kapuner, blev forbaufende fede i et Par Ugers Tid og indbragte vist ikke saa lidt; men at det hele forvoldte et rædsomt Svineri er indlysende. Men ad Gul sendtes gjerne fra hver Gaard et Læs til Kjøbenhavn med Flæst, fede Gæs, Vender, Kalkuner og Stophøns, og et saadant Læs kunde da indbringe mange Penge.

Men paa Sommeren 1841 blev Rødovre Skole ved Kjøbenhavn ledig. Jeg søgte den, og Hendes Majestæt var saa naadig at anbefale mig til Provst Boisen i Søllerød, der havde med Besættelsen at gjøre. En Dag i September kom min Ven Abildgaard i Skjelbye ridende hen til mig med den Efterretning, at han, der kjendte Boisen fra sin Seminarietid, nu havde været i Besøg hos ham, og at han fra Provsten skulde bringe mig den Hilsen, at Rødovre Skole var bortgivet til Læreren i Bridsløsemagle, hvilken Skole nu var ledig, og at der var Sandsynlighed for, at jeg vilde kunne erholde den, hvor for jeg blev anmo-

det om at tage der til for at gjøre mig bekjendt med Forholdene, og, hvis disse vare efter Ønske, indfinde mig hos Provsten med min Ansøgning. Jeg fik naturligvis travlt med at komme af Sted og var allerede nogle Dage efter i Bridesløsemagle, der saa ud til at være et glimrende Opholdssted i Sammenligning med Thbjærglille, og hvor Forholdene i det hele syntes mig meget gunstige. Sagerne havde i øvrigt stillet sig saaledes, at Læreren her, der nu havde faaet Rødobre, havde været Sergent ved Prins Christians Regiment og fra den Tid var yndet af Kongen, lige som han med ihærdig Flid senere havde læst til artium og derved i høj Grad havde erhvervet sig sine forefattes Anerkjendelse. Jeg begav mig nu med min Ansøgning til Provst B. og blev hderst forekommende modtaget; men allerede ved dette mit første Møde med ham fik jeg Indtrykket af, at han ikke var en fuldendt Hædersmand. Efter at han med megen Venlighed havde lovet mig Embedet, kom han pludselig til at huske paa, at der fra Distriktsbeboerne var indsendt Begjæring om, at den bestiktede Lærer maatte være duelig til Orgelspil, da der nylig var anskaffet et Orgel til Sengeløse Kirke, samt at Forpligtelsen til uden Godtgjørelse at besørge dette maatte blive paalagt ham. Jeg erklærede strax, at jeg aldrig havde lært Orgelspil og derfor umulig kunde paatage mig den nævnte Forpligtelse, hvorpaa Provsten forlangte, at jeg skulde underskrive en Erklæring om, at jeg inden et Aars Forløb vilde erhverve mig den fornødne

Færdighed. Da jeg som ærlig Mand ikke kunde underskrive en saadan Erklæring, satte han sig pludselig paa den høje Hest og sagde, at jeg ikke maatte bilde mig ind, at man paa nogen Maade var forlegen for at faa mig til Bridesløse; der var 10 for 1, som med Kysshaand vilde underskrive en saadan Forpligtelse. Ubehagelig berørt ved denne ubentede Dptraeden af Provsten erklærede jeg paa en temmelig alvorlig Maade, at intet var lettere for mig end at underskrive alt, hvad man forlangte af mig; men at det vist næppe kunde være hans Mening at forlede mig til et ligefrem uærligt Skridt. Nu vendte Binden sig atter og et Kompromis kom i Stand, saa at jeg kun gav et mundtligt Løfte om, at jeg efter bedste Evne vilde bestræbe mig for at erhverve mig den forlangte Færdighed saa snart som muligt, og saaledes fik jeg da bestemt Løfte om Embedet.

Stor Glæde vakte det hos Slægt og Venner i Kjøbenhavn, at jeg saaledes vilde komme til at bo i Nærheden, kun $2\frac{1}{2}$ Mil borte, og at der var Udsigt til et bedre Udkomme. Ved min Hjemkomst fik jeg travlt med at ordne mine Sager, inden jeg til Efteraaret skulde flytte derfra. Priserne var i den Tid saa ringe, at jeg maatte nøjes med 16 Mk. for Tønden af mit Lønningsbhg, og nu kalder man 10 Kr. en daarlig Pris. Da det ikke kunde betale sig at føre det gl. Vostab den lange Vej til det nye Hjem, maatte jeg holde en lille Auktion, hvor ved jeg dog kun opnaaede en ringe Betaling endda med meget

lang Henstand. Endelig var alt i Orden, og vi droge fra Thybjærglille først i November 1841 efter et Ophold der af hen ved 2½ Aar, under hvilket Familien var bleven forøget med en lille Datter. Vi brugte endnu ved denne Flytning Datidens hurtige Befordringsmaade, saa vi kjørte fra Thybjærglille den ene Morgen og naaede Bridesløse den anden, skjøndt Afstanden næppe var 10 Mil.

Saa vidt jeg mindes, drog jeg omtrent gjældfri fra Thybjærglille; men Flytningen og Indretningen af et nyt Hjem kostede ikke saa lidt. Til de større og bedre Bærelser maatte anskaffes dyrere Møbler, hvor iblandt et Instrument, paa Grund af den indgaaede Forpligtelse, og hele den første Tid, næsten uden Indtægt men med stadige Udgifter, paadrog mig snart en Gjæld, der i de følgende Aar under Familiens stadige Tilvæxt snarere tog til end af. I vort forrige Hjem havde vi levet simpelt og stille, saa at de smaa Indtægter forslog ret godt; men her i Nærheden af Hovedstaden brugtes uvilkaarligt mere, og den lette Forbindelse medførte, at da man saa næmt kunde faa sine Fornødenheder tilfredsstillet, var disse i stadigt Tiltagende. Ogsaa Befolkningen var af et helt andet Slags.

Nede i Sydhjælland vare alle Beboerne Fæstebønder eller Lejehusmænd, der betragtede hverandre omtrent som Ligemænd, og Læreren indtog ved alle Sammenkomster Hæderspladsen iblandt dem, naar han da ikke selv gjorde sig uværdig der til. Her paa den

rige Hedeboegn var Forholdet ganske anderledes; her fandtes kun Selvejerbønder eller Arvefæstere, der regnedes lige med hine, og alle saa' med en vis Stolt-
hed ned paa ikke kjørende Folk. Jeg mindes saaledes, at da min Formand fulgte mig paa Vej efter mit omtalte første Besøg, mødte vi flere Bønder, der var langt bedre kjørende end Smaa bønderne i Sydsjælland; men ikke en eneste af dem hilste os, og da jeg ytrede min Forundring der over, svarede han, at Bønderne hilste ingen Fodgængere, naar det ikke ligefrem var Slægtninge eller Venner. Da han næsten aldrig kom til Bønderne og i det hele var lidt stiv i Omgang med dem, fik han paa sine mange og lange Fodture kun yderst faa Hilsener, medens jeg var vant til at faae en venlig Hilsen af enhver kjørende, ridende eller gaaende, hvad enten det var bekjendte eller ubekjendte. I hele Tybjerglille Skoledistrikt var næppe flere end 1 Mand Gjer af 200 Rdlr., medens den sædvanlige Medgift fra en Hedebogaard var flere Tusende. Husmandsklassen udgjorde her næsten en Raste for sig selv, og det ansaaes i Regelen som en formelig Ulykke for et Gaardmandsbarn ved Giftermaal at synke ned til den. Det kunde saaledes aldrig falde en Husmand, hans Kone eller Barn ind at tage Plads ved et Gildebord, før alle til Gaardmandsklassen hørende Personer vare komne til Sæde, og jeg har selv en Gang hørt en Gaardmandskone i en spydig Tone ytre til en Husmandskone, der var kommen nogle Pladser for højt op: „Du har vist

faaet en fejl Plads i Dag!" Ja selv mellem Bønderne selv kom Stoltheden frem. I Sydsjælland mødte stedsse Manden selv, naar der skulde bedes til Gilde; her var det enten Gaardens Smed, Hjulmanden — alias Huggeren — eller Strædderen, der udførte Bedemandsgjærningen, og han var da tillige Opvarter ved Gildet. Her var det nu en saare vanskelig Sag at faa de ærede Gjæster til Bords, da de af lutter honnet Ambition gjerne vilde faa højt op som muligt, hvor for ingen vilde gjøre Begyndelsen, saa jeg flere Gange har hørt Opvarteren sige til Bærten, at nu maatte han selv se at faa Gjæsterne til Bords, da han ikke kunde faa et Menneske til at tage Plads. Det samme Brøvl var der med at ordne de mange Bogne i en stor Brude- eller Vigstare, da enhver holdt sig for god til at kjøre bag efter en anden. En Husmand sagde en Dag ret træffende til mig: „Jeg tror, at Bønderne gjerne gif paa højre Side af sig selv, hvis det lod sig gjøre.“ Da en Gaardmand efter et Husmandsgilde spurgte mig, hvor jeg dog kunde faa i Sinde at gaa til saadanne Stoddere, svarede jeg ham ganske oprigtigt, at jeg i enhver Henseende agtede den fattige, men retskafne Husmand eller Indsidder lige saa højt som den rigeste Gaardmand, hvilken Ytring ikke rigtig smagte vedkommende. Hvad mig selv og min Familie angaar, da havde vi intet at klage over; vi bleve næsten al Tid behandlede med Venlighed, og i Samkvem med os kom den nævnte Stolthed sjælden til Syne; sjønt

det nok ved en og anden Lejlighed kunde være rigtigt at vise dem, at man ikke bødte Rnæ for Guldkalven. Dphsningen stod slet ikke paa et højere Trin end i Sydsjælland, og den daglige Levemaade, navnlig hvad Tjenestefolkene angik, var næppe saa god, skjønt Hjemmet i det hele var hyggeligere. Et ejendommeligt Stykke Voffab hørte hjemme her, nemlig de saakaldte „Foldebænke“. I de store Bønderstuer var der næsten alle Begne to lange Borde; ved det nederste spistes der til dagligt Brug af den hele Husstand, ved det øverste bænkedes fremmede. Mellem disse 2 Borde stod saa en „Foldebænk“, hvis Rygstød var indrettet saaledes, at det ved at slaas over kom til at vende Front imod den modsatte Side. Naar der spistes ved det nederste Bord, sad Husbonden paa Foldebænken med Rygstødet bag sig; men naar det var slaaet om, vendte Sædet mod det øverste Bord og Rygstødet mod det nederste. Ved Gilder stod gjerne en lang Foldebænk foran Bordet med Rygstødet ud ad; naar saa Maaltidet var forbi, slog man Rygstødet tilbage imod Bordet, og saa var der Sæde ud mod Gulvet. Uden for denne Egn har jeg aldrig set dette Slags Bænke, og selv der ere de rimeligvis forsvundne.

Da den gamle Hedebodragt er temmelig bekjendt, har jeg ikke meget at anføre om den; kun om Mændenes mindre bekjendte Altergangs- og Sørgebragt vil jeg anføre nogle Bemærkninger, da den baade var mærkelig og klædelig. Den bestod i et Slags Kofte

af kaffebrunt Badmel med stiv Krave og karmoiijnrødt Foer, medens Knaphuller, Opflag og Lommeklapper var udfyret med Garn af samme Farve. Da den kun naaede til Knæet, var den langt klædeligere end Bordingborgegnens skrækkelige Langtrøjer, der gik ned til Hælen, medens Splitten bag til endte oppe mellem Skuldrene, og hvor til saa hørte Skindbuxer og stive Støvler samt en høj Uldhat paa flere Punds Vægt; i Sandhed en ejendommelig Baldragt! De gamle Hedeboere brugte gjerne lave Hatte med et bredt Fløjlsbaand om, sammenholdt med et stort Sølvspænde, og temmelig vide Bentklæder med en tyk, udstaaende Søm ned ad Siderne; deres øvrige Klædningsstykker, saa vel deres Trøje og Best af rødt eller grønt plettet Drejl som den brune Kofte, var til Overflod forsynet med brede Sølvknapper. Kvindernes Dragt, der jo kjendes saa godt fra Erners: „Et Gilde i Hedeboegnen“, kunde være i høj Grad klædelig, især de smukt udfyede brede Halskraver, der naaede helt ud paa Skuldrene, og de udtungebe Strimler, der tittebe frem fra de korte Ærmer. Samme Slags Hedebofjning brugtes ogsaa paa de Haandklæder og Budebaar, der anbragtes til Stads paa Sengen, og paa den saakaldte Knæ dug, der hængte paa en Tværfang over Kaffelovnen. Hedeboegaardene kjendtes i Regelen paa de rødmalede Gable og Porte samt den ejendommelige „Korsstue“, som Erner ogsaa har gengivet, hvor Bræderne i Loft og Gulv laa i modsat Retning, og de lave Vinduer ud til Haven havde

Jærnstænger indvendig eller røde Træskodder udvendig.

Efter denne Digression ville vi atter gribe den historiske Traad. Allerede i Næstelsø og Tjbjerglille havde jeg begyndt paa en lille Danmarkshistorie for Almueskolen. Medens Markedet nu er aldeles overfyldt med slige Skrifter, eksisterede der i Begyndelsen af Fjrrerne, saa vidt jeg ved, kun et eneste usfelt Forsøg der paa. I Foraaret 1842 var mit Manuscript færdig til Trykning; men at faa en Forlægger til en Bog i en saa afgjort frifindet Retning var i hine Dage næsten uopnaaeligt. Ved Hjælp af Historikeren Fr. Barfod, der med venlig Deltagelse tog sig af Sagen, skjønt jeg var ham ganske fremmed, opnaaede jeg, at Orla Lehmann, netop i den Tid Folkets alt formaaende Yndling, interesserede sig for Bogen, saa at den i Sommeren 1842 udkom som Læsebog, da den var bleven for stor efter sin oprindelige Bestemmelse. Den fik en rosende Anmeldelse i „Fædrelandet“ og „Kjøbenhavnsposten“ og oplevede flere Oplag, saa den i Tidens Løb gav mig en velkommen Indtægt. Da jeg efter et nyt Oplag 1861 tillod mig at sende et Exemplar til min specielle Velhynder, Provst Nielsen i Kallehave, lod han mig vide ved en Bisitats kort efter, at han alt i en Række af Aar havde brugt den til sine Vørn; ogsaa i de fiesvigste Skoler havde den faaet Indgang. For Resten gav denne Bog Anledning til, at jeg havde en Samtale med Lehmann i selve hans Fængsel, nogle Dage

før han efter 3 Maaneders Ophold forlod det under Folkets Jubel.

Saa Aar efter min Ankomst til Bridesløse mistede vi den elskede Søster Louise. Aaret i Forvejen havde vi været samlet i en glad, festlig Kreds ved hendes Bryllup i Frue Kirke, der indtil Trængsel var opfyldt med Venner og bekjendte, medens et talrigt Kor af hendes forrige Elever under Ledelse af Professor Rud. Bay udførte Bryllupskantaten af Claudius Rosenhoff til Bays herlige Melodi: „Dig han elsted, før du Lyset skued!“ I en Række af Aar havde hun og hendes forlovede trofast ventet paa den belejlige Tid; nu, da den ved hans Ansættelse i Statens Tjeneste endelig indtraf, varede deres tyndige Samliv kun 1 Aar. Efter at være bleven Moder til en Datter, der endnu som en trofast Plejerinde lever sammen med sin bedagede Fader, hensov hun i Herrens Tro og Fred, elskelig i Døden som i Livet. Endnu i Aaret 1847, da jeg paa Sægerspris Slot blev forundt Audients hos Dronning Caroline Amalie, talede Hendes Majestæt om den kjære afdøde og ytrede de naadige Ord: „Jeg glemmer aldrig vor kjære Louise!“ Det var i øvrigt den Gang tydeligt at se, hvorledes de senere Aars Brydninger, hvor i Brødrene jo ikke havde saa liben Skyld, var gaaet Hendes Majestæt til Hjærte. Hun var saa at sige kun en Skygge af den majestætiske Stikkelse, jeg stedsse mindedes fra Audientsen paa Gisselsfeld 1840.

Omtrent ved samme Tid havde mine 2 yngste

Søstre Bryllup, Søster Rikke med sin forhen omtalte forlovede, Kontorchef i det tyfste Toldkammer; Søster Karen drog med sin Mand til Roskilde, hvor han havde etableret en Forretning. Han var, som tidligere bemærket, Søn af en af Fortidens Rigmænd, der nu levede af sin Pension fra det asiatiske Kompagni, i hvis Tjeneste han havde faret som Skibschef. Endnu som Dling var han i Båsen og Elegants en ægte Typus af Fortidens ostindiske Kaptajner.

Gamle Fader som og andre kjære Slægtninge og Venner kom nu alt imellem ud til os, skjønt Befordringsmidlerne ikke var saa ganske bekvemme. Naar en af os skulde til Byen med en Torrevogn, maatte vi gjerne op midt om Natten for at være inde Kl. 7, og saa kunde man endda rijkere at blive opholdt ved Acciseboden i en halv eller hel Time, inden man slap ind i Byen. Ved Juletid har jeg set 3 Rækker Bogne holde lige fra Frederiksberg Allee til Acciseboden ved Trommesalen, og der var ofte en formelig Kamp om at faa angivet og betalt for sine Varer ved Tærnruden, hvor mange fik revet Huden af Hænder og Haandledd paa de skarpe Kanter. Med deres store Heste kjørte Bønderne saa langsomt, især med Væs, at vi kunde være 4—5 Timer om de 2½ Mil; hjem ad med tom Vogn gif det dog lidt raskere. Kjørte man der imod i Stads, saa maatte Hestene springe og danse for Bognen. Mærkeligt nok brugtes endog ved denne Lejlighed Sæder uden Rngstød, der dog kaldtes Agestole. De bestode af en Træramme

med Bærnkroge i begge Ender og med Tværstykker i Bunden; ovenpaa lagdes saa et udstoppet og med fuløst Garn udfyldt Aagehnde.

En Mærkelighed ved denne skovløse Egn var den fuldstændige Mangel paa Savntræ og den dermed følgende Husflid. Alle Redstaber af Træ, der i Skovegnene forfærdiges hjemme, kjøbtes i Roskilde paa Skovbomarkedet, som det Terræn kaldtes, hvor Skovboerne mødte med Skovle, Møggrebe, Riber, Trillebøre ja endog Tøjrepæle, der kjøbtes i Hundredvis. Det var en stor Sjældenhed, at noget Træarbejde kunde gøres af Gaardens egne Folk; Huggeren maatte næsten al Tid hentes. Det plumpe og daarlige Redskab „Krogen“, hvor med man ved min Ankomst „krøgede“ Bygget ned, naar det var saaet, paa den tromlede Jord, forsvandt meget snart, da Svenstharven kom i Brug.

Paa vor Egn mærkedes sjældnen nogen som helst Rørelse i nogen Retning; alt gik i den gamle Skure. Først med den nye Kommunallov begyndte Livet at røre sig hist og her, en Landkommunaltidende, bestemt til Offentliggjørelsen af alle kommunale Forhandlinger, blev udgivet af J. A. Hansen, og Møder blev afholdt paa flere Steder, i hvilke der hen hørende Sager blev behandlet. At disse ogsaa kunde strejfe ind paa Skolens Enemærker, er naturligt. Saaledes blev Formanden i et Sogneforstanderskab, en lille Proprietær Ehlardi, ordentlig røflet af Bladet, fordi han uden Grund havde tilladt sig at behandle en af

Sognets Lærere paa en højst uforfæmmed Maade. Vort eget Sogneraad havde, efter Opfordring af dets ærede Formand, Proprietær Thalbiger, udstedt den filantropiske Ordre, at Sognets Lærere ikke mere maatte anvende nogen som helst korporlig Straf i Skolerne, da Sogneraadet efter indgiven Melding hver Uge selv vilde bestemme Straffen, hvilken mærkelige „Skoleordinants“ vist endnu maa kunne opdages i min Skoleprotokol fra hin Tid. Da Ordren blev given „paa Grund af indkommen Klage“, og der aldrig var indkommen en saadan over mig, men derimod en aldeles umotiveret over Læreren i Sengeløse, indgav jeg en energisk Protest mod dette Overgreb, og Sagen endtes med, at Ordren i min Protokol blev omstrevet af Præsten. Sogneraadet anskaffede og betalte en reglementeret Lamp til hver Skole, og et Resumé af hele Sagen kom i Landkommunaltidenden. Fra Lærerne selv høstes aldrig noget, og jeg har aldrig kjendt saa død en Kreds. Næsten aldrig hørte man om et Lærermøde, og blev der saa endelig afholdt et, mødte kun hyderst saa, og Diskussionen var i Regelen mat og bethdningsløs. Hvilken Forstjæl paa Lærerne her og dem ved Holsteinborg! Vor ærede forhen nævnte Provst havde faaet den sublime Ide, at Lærerne i hans Provsti ved bestemte aarlige Bidrag selv maatte kunne staffe deres Enker en anstændig Pension. Der blev berammet et Møde, ved hvilket naturligtvis alle Lærerne mødte, da Provsten selv var Indbyder og Dirigent. Efter

at have fremlagt og oplæst en Beregning over, hvor glimrende Sagen vilde stille sig efter en vis Række, naar hver Lærer blot gav $\frac{1}{2}$ Td. Byg aarlig, fordrede Provsten, at der strax skulde tages Beslutning om Forslagets Vedtagelse. I Forening med enkelte andre forlangte jeg, at Beregningen skulde prøves i et Udvalg, og Sagen først derefter forhandles i et følgende Møde; men vi fik strax den afvisende Bescjed, at Provsten naturligvis ikke vilde have fremlagt en sliq Beregning, hvis den ikke i Forvejen var tilstrækkelig prøvet. Havde daværende Skolebestyrer, senere Professor, Schneekloth fra Kjøbenhavn ikke været nærværende og forlangt Ordet, var sikkert Provstens Fordring gaaet igjennem; men S. kaldte det ligefrem at tyrannisere Minoriteten, hvis man uden videre forkastede dens beskedne og rimelige Forlangende. Af Naade og Barmhæertighed tilstodes da vor uforstammede Begjæring, og i det næste Møde viste det sig klart, at Beregningen var aldeles fejlagtig, saa at der i Steedet for det opstillede glimrende Resultat ved Rarrækkens Ende vilde være et Underfsud. Atter var saa en ny Beregning kommen i Stand, hvor efter det aarlige Bidrag var forhøjet til det dobbelte, og dette nye Forslag blev nu i et nyt Møde vedtaget med alle Stemmer mod 1, nemlig min. Jeg glemmer aldrig de Haansord og brede Blikke, der udstnygedes mod mig af den opbragte Forsamling, fordi jeg alene vilde forhindre en Foranstaltning, der sikkert vilde blive til uvisnelig Ære

for Provsten og til Betsignelse for de stakkels Enker. Efter en aldeles bestemt Erklæring om, at jeg slet ikke fandt Forslaget heldigt, men vilde give det min Stemme alene for ikke at være den eneste Modstander, blev det under almindelig Begejstring vedtaget, hvor paa Provsten ufortøvet vilde udvirke Rancelliets Approbation der paa. Nogle Uger efter kom det Sorgens Budskab, at Rancelliet ikke fandt det rigtigt at paa-lægge Lærerne en saa stor aarlig Udgift, naar det tillige var højst tvivlsomt, om det attraaede Resultat der ved kunde ventes opnaaet, og — Sagen var dødsdømt! Da jeg kort efter traf en af de værste Skraalere, hørte han: „Det var vist alligevel godt, at den Sag gik over Styr!“ Hvad jeg tænkte og svarede, kan man let forestille sig.

Da Biskop Mynster holdt Bisitats i Grøve, var vor Præst der som Gæst. Dagen efter fortalte han mig, at Bispen om nogen Tid vilde visitere hos os, og at jeg da maatte tage mig nøje i Agt, da han var vred paa mig for mit Avisstiveri. Præsten havde tydeligt nok selv Bispefeber; men jeg tog Sagen med Ro og svarede, at der vist ikke var noget videre at være bange for. Den frygtede Dag op-randt endelig; Bispen holdt som sædvanlig en ypperlig Tale fra Nordøren; men først hans Samtale med Ungdommen over Tit. 2. Kap., 11—14 V. henrev mig aldeles. En sliq Katekisation hører man i vore Dage aldrig mere. Nu snakkes og fortælles der i en Uendelighed; men en saa opbyggelig Samtale, som

Mynster kunde holde med de unge, er lige frem nu en „Saga blott“. Da vi efter Tjenesten spiste Frokost i Skolen, truede et Par af vore unge Venner mig for Spøg med, at de fra Pulpituret nok skulde bringe mig ud af Koncepterne, naar jeg paa Kirkegulvet skulde katekisere med mine Skolebørn. Denne Ytring bragte mig paa den heldige Ide at begynde ved den nederste Ende i Stedet for som ellers med Ryggen mod Bispen at begynde fra oven. Saaledes var jeg i Sikkerhed for den bebudede Forstyrrelse, Svarene faldt stadig mere sikkert og livligt, jo nærmere jeg kom de øverste, og vi fik megen Ros baade af Bispen og de til Stede værende Præster. I Skolen næste Dag var han ogsaa særdeles tilfreds, og Misstemningen kom kun frem ved følgende Bemærkning i Protokollen: „Jeg ønsker, at Læreren her efter i Fred og Kjærlighed vil røgte sin Gjerning og saaledes hyderligere gjøre sig værdig til sine foresattes Agtelse.“ Den samme venlige Formaning gjentog han, da han i 1851 gav mig Lærerembedet i Magleby paa Møen.

Jærnbanen til Roskilde medførte 1847 en saare velkommen Forandring i vore Samfærdighedsforhold. I Stedet for at gaa til Kbhavn eller at hænge flere Timer paa et Kornlæs for at komme der, behøvede man nu kun at gaa over til Taastrup, en god halv Times Vej, saa var man paa mindre end 2 Timer der inde for en Betaling af 27 Skilling. Paa samme Tid, som Banen blev anlagt, gjorde jeg med min

nye Ven, Dyrlæge M., der nylig var flyttet ud til vor Egn, en 4 Dages Rundtur til Bregentved, Gisselfeld, Holmegaards Glasværk, Gunderslevholm, Næsbyholm, Sorø, Skjoldnæsholm og Vedreborg med hans fortrinlige Befordring. Paa denne uforglemmelige Tur gjensaa jeg mine gamle Venner i Thybjærglille og den kjære Abildgaard i Skjelby. Dyrlæge M., der var os en meget kjær Husven, ejede senere en stor Gaard ved Ringsted. Skulde han endnu være i Live, skulder jeg ham en hjertelig Hilsen og Tak for den gode gamle Tid. Ogsaa Søster Karen og hendes Mand kunde vi nu med Lethed besøge; deres Forretning vedblev at gaa godt. At den nemmere Befordringsmaade ofte lokkede til unødvendige Udflugter og altsaa til lignende Udgifter, mærkedes dog ogsaa.

Om Christian den Ottendes Død i Januar 1848 vil jeg kun bemærke, at den ikke paa langt nær gjorde det Indtryk paa Folket som hans Forgængers og senere hans Eftermands. Under en smagfuld Repert ved Rjøgevejen blev Kongeliget modtaget af Omegnens Beboere med en Tale af Præsten i Taastrup og en smuk Salme af Lærer Thybo. Modtagelsen ved Glostrup Præstegaard mislykkedes for en Del, da Rigtoget kun standsede et Øjeblik. Midt om Natten passerede med Extratoget til Roskilde Frederik den Syvende og hans Følge.

At Tronstiftet vakte et hidtil ukjendt Liv i Folket, er en bekjendt Sag. I de mærkelige Martsdage 1848

var jeg, vist nok paa Grund af Sygdom, slet ikke i Hovedstaden; men senere var jeg ofte Vidne til den patriotiske Begejstring, der i hin herlige Tid gjennemstrømmede alle Folkelasser. Da saa man for første Gang menige Soldater i Selvskab med fornemme Damer og mødte mangan bekjendt fin og flot Kavaler med Geværet paa Nakken og den røde frivillige Soldatertrøje paa, der nu pludselig var bleven en sand Hæresklædning. Ogsaa i vor døde Egn begyndte de nye politiske Ideer at vinde Indgang, og netop vor Valgkreds var, hvis jeg ikke husker fejl, Stedet for Oprettelsen af Danmarks aller første Vælgerforening, i hvilken jeg valgtes til Formand og senere, da det al Tid stærkt fremtrædende Parti i Ledøje og Smørum Sogne fik den allerede foretagne Afstemning omgjort til Fordel for deres Sognefoged E. Jakobsen, overtog jeg Forretningerne som dens Sekretær. Vort første Valgsted var gl. Roskildekro, hvor Thalbitzer valgtes til den Grundlov givende Forsamling med et Par Modkandidater, der næsten ingen Stemmer fik. Ved Forandringen af Valgkredse blev vort Valgsted henlagt til Roskilde By, der før hørte til en anden Kreds, men nu ved sit betydelige Antal Vælgere fik en overvejende Indflydelse ved Valgene hos os. Mellem E. Jakobsen og mig var paa Hærsørd gjort den Aftale, at vi ved udsendte Stemmelister vilde se at faa den rette Folkemening at vide, saa at ingen af os eller vore Venner maatte agitere for nogen

Kandidat, men lade Bælgerne stemme alene efter deres Hjertens Mening. Man brister naturligvis i Latter ved at høre om en saadan politisk Barnetro; men at den fra min Side var oprigtig, tør jeg paaftaa. Efter saavel mundtlige som skriftlige Sammenstød med de alle Vegne agiterende Bælgere af L. Jakobsens Venner, om hvis Virksomhed tvært imod vor Aftale, men med hans Vidende, jeg fra alle Sider fik Underretning, lige som ogsaa om, at han end ikke havde generet sig ved selv at bede Folk om deres Stemme, hvad jeg havde flere Vidner paa, besluttede jeg efter mine Venners Ønske at stille mig til Valg, endstjønt der ved vilde opstaa en Spaltning i Kredsen, da L. Jakobsen jo for enhver Pris skulde opstilles. Jeg mindes endnu, at en Fjæter fra Beddeløv, altsaa godt et Par Mil fra os, en Dag gik den lange Vej for at lade mig vide, at 40 Bælgere havde givet mig deres Stemme paa den medbragte Liste, endstjønt man var fjørt omkring for at hverve Stemmer til L. J. Denne Gang naaede dog ingen af os at blive valgt; thi Indenrigsminister Rosenørn blev med stor Majoritet valgt ved Raaring, hvor paa jeg trak mig tilbage, og L. J. gjorde siden det samme. Jeg nød dog den Ære, at Ministeren paa en højst hjærtelig Maade takkede mig for min udviste Resignation ved at træde tilbage; rimeligvis har han hørt om de stedfundne Rumlerier. Saaledes endte mit første politiske Felttog, hvis Udbytte kun blev mange

Ergrelser samt unyttig Spild af Tid og Penge; dog lærte jeg ogsaa at skønne paa trofaste Hjærtensvenner, hvor i blandt jeg især bør nævne den almenagtede, nu forlængst afdøde Hædersmand, Sognefoged P. Hansen i Sengeløse.

.

Min forhen nævnte Svoger, Kontorchef, Justitsraad
 B., blev i 1850 ansat som Departementschef for
 Fuld- og Postvæsenet i Hertugdømmet Slesvig, hvor
 hans gode Ven, Etatsraad K., bestyrede Departe-
 mentet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Da i
 den Tid ikke saa faa tyfsjindede Lærere bleve af-
 skedige, indlede der Underhandlinger om en fordel-
 agtig Ansættelse for mig derovre, og dette ledede til,
 at jeg i Aaret 1850 efter Ansøgning fik min Afsked
 som Lærer i Bredsløsemagle, i det jeg tillige ved gunstig
 Hjælp af mine Foresatte erholdt en Afstaaelsessum
 udbetalt, da jeg gav Afkald paa Pensionsberettigelse.
 I Efteraaret 1850 rejste jeg da til Flensborg for at
 gjøre mig bekendt med Forholdene der og fremstille
 mig for vedkommende kaldsberettigede Autoriteter.
 Det havde aldrig været min Tanke at overtage en
 tyft Skole, da der jo ogsaa var Embeder ledige i den
 dansttalende Del af Hertugdømmet; men da der var
 Ansøgere nok om disse, og der paa samme Tid blev
 et stort Degnekald ledigt i Husby, en god Mil-
 sønden for Flensborg i det tyfte Angel, fik man mig
 overtalt til at søge dette, og under 1ste November

1850 udnævntes jeg da af „Kirkevisitatoriet“, Provsten og Amtmanden i Flensborg Amt, til Degn og Skolelærer i Husby, hvor jeg „baldthundlichst“ havde at indfinde mig, da Degnen var flygtet og Skolen havde staaet ledig i længere Tid. Da det var midt under Krigen, maatte jeg lade min Hustru med fem Børn blive i Bredsløse, hvor jeg havde lejet et Hus til dem og sørget for deres Ophold foreløbig indtil For-aaret.

Første Gang kom jeg til Flensborg Mikkelsaften 1850, just da Frederik den 7de var i Besøg derovre. Der var et Liv og et Røre, som jeg vist aldrig har set Mage til. Allerede strax efter Landstigningen mødte vi en Tropp fangne Insurgenter, der blev ført ombord paa Krigsskibene. Iblandt dem lagde vi især Mærke til en Handelsbetjent fra Hamborg, iført en sort pjaltet Livkjole, et Par broderede Slæber paa Fødderne og dertil en Bulehat med Hanefjer i, et sandt Røverfjæs med fulsort Skjæg over hele det fordrufne Ansigt. Om Eftermiddagen kom Kongen tilbage fra en Tur til Valpladsen ved Isted, og om Aftenen var Byen glimrende opløst, medens Kongen fjørte omkring i aaben Vogn, omringet af jublende Folketarer især i den nordre Del af Byen, der var mest danskfindet. Over Indkjørselsporten dertil, „Nordre Thor“, staar Indskriften: „Friede ernährt, Unfriede verzehrt“, om hvis Sandhed de gode Flensborgere vist til Gavn ere blevene overbeviste. Efter Kongens Afrejse benyttede jeg Opholdet

derovre til at besøge Balpladsen ved Bau. Paa Vejen gennem Forstaden „Neustadt“ saa' jeg i Tærnstoberiets Mure og paa flere Steder Kanonkugler og andre Minder om den haarde Kamp ved Indrykningen i Flensborg. Senere gjorde jeg med den saakaldte Ugebog en Tur gennem Sundevit til Als, hvor en god Ven af mig, Overfyhrværker S., som jeg besøgte i hans Kvarter i Miang, fulgte mig over til Augustenborg, hvor der var Lazareth. Paa Vejen gennem Sundevit kom jeg gennem Ringenæs, hvor jeg paa en Plads midt i Byen saa' den pyntede Grav, der gemmer den første faldne i 1848, den ihjste Soldat Sejer. Paa Tilbageturen med Dampskibet til Flensborg den 6te Oktober kom vi midt igennem den russiske Flaade, der laa i Bugten ud for Alsund og i Anledning af Kongens Fødselsdag var behængt med Flag overalt. Den smukke Indsejling gennem Flensborgfjord med de vældige skovbegroede Højder ved begge Sider og bag ved Byen, der breder sig om den store og udmærkede Havn, hvor den tætte Masteskov har Vidne om Byens Handel og Skibsfart, bliver mig stedse uforglemmelig. Havde vi dog blot maattet beholde vort kjære Flensborg og den rent danske Del af Sønderjylland, saa maatte Preusserne gjerne have taget alt det øvrige; det skulde være dem vel undt.

I den samme Tid kom der saarede og Fanger fra Kampen om Frederikstad. Som et Vidnesbyrd om vore Tensers ejendommelige Maade at tage Situa-

tionen paa, kan jeg fortælle følgende. Paa Flensborg Gade mødte jeg en Dag en Soldat hjemme fra Bridesløse, og han blev naturligvis forbauset over at se mig der. Han fortalte nu, at han for nylig var flyttet fra Frederiksstad til Flensborg med den Kaptein, han var Oppasser for. Da jeg ønskede ham til Lykke med at være sluppen helskindet ud af dette Udhav, svarede han ganske sindigt: „Ja, men der var lige godt et muntert Liv; her er saa forbandet kjedeligt.“

Saa kom jeg da hjem igjen og efter at have haft vor yngste Søn, Peter, til Daaben tog jeg Afsted med Familie og Benner og drog, tung om Hjertet, over til min nye Birkfomhed. Mine kjære gamle Forældre vare allerede døde Aaret i Forvejen. Fader, der tilfidsst var meget svag og næsten blind, blev 78 Aar; Moder, der døde først, blev nogle Aar yngre.

Ved Ankomsten til Husby fandt jeg den store Degnebolig aldeles tom og øde. Det var en anselig Gaard med grundmuret Stuehus paa 13 Fag og en rummelig Beboelseslejlighed, desuden 20 Fag svært Udhus i 2 Rænger, hvor i Plads til 4 Heste og en halv Snes Køer. Jeg maatte da søge Ly i Kroen, hvor jeg fik Bolig og Ophold indtil videre. Dagen efter skulde jeg begynde min Gjerning i Skolen, og jeg lærte desværre snart hvor vanskelig — ja uoverkommelig — denne vilde blive. Min Indsættelse fandt Sted i ældste Klasse's Skolestue, der ved Træstodder, som kunde stundes til Side, var skilt fra yngste

Klasser. En Forsamling af mørke, alvorlige Mænd havde taget Plads der, medens over 60 Børn fyldte den store. Jeg siger Børn; men blandt dem fandtes næsten fuldvorne Piger, og Drengene paa henved 16 Aar, som jeg næppe vilde vove et Livtag med en ad Gangen. Det saa' unegteligt noget betænkeligt ud. Den tytte Præst aabnede Høitideligheden med en Tale og Dplæsning af min Bestalling, hvorpaa jeg fik Ordet. Efter at have henvendt mig i det tytte Skolesprog til Børnene, udtalte jeg mig paa danskt til de ældre og erfarede fiden, at de helt godt havde forstaaet mig, hvor imod Præsten ikke forstod et Ord. Man fortalte mig, at da jeg omtalte, hvor nødig jeg havde forladt Børnene og Bennerne hjemme paa Sjælland, og den kjærlige Afsked, vi havde taget med hinanden, mente de, at jeg derved vilde skofe Præsten, der efter Sigende var jaget bort af sin forrige Menighed, ja endog truet paa Livet.

Den almindelige Skoleordning i Slesvig var Hverdags Skolegang for alle Børnene, i det begge Klasser undervistes samtidig i forskjellige Skolestuer, yngste Klasse af en Underlærer, der som oftest var en uexamineret Præparand. I de saakaldte „gemischte Schulen“ — blandede Skoler — undervistes samtlige Børn i et Lokale, der kunde være af en saadan Størrelse, at man, som t. Ex. i Sørup, maatte have 2 Rakkedobne; men der var da vist ogsaa et Par Hundrede Børn. Jeg var en Dag i Sognets anden Skole, hvis Lærer ikke regnedes blandt de dygtigste;

men han underviste alene over 100 Børn i sin ene Skolestue, og det gik tilshyneladende flinkt og let fra Haanden. En mageløs Orden og Disciplin fandtes naturligvis, da ellers Sagen vilde have været aldeles umulig. Da det trods al min Anstrængelse ikke var mig muligt at opdrive en Underlærer, blev det mig tilladt lige som hjemme at have hver anden Dags Skolegang med hver Klasse; men da denne Ordning slet ikke var lovlig, kunde det ikke gaa i Længden, og dette var ogsaa en Grund til, at jeg endelig maatte opgive det hele.

Naar der tages Hensyn til den stadige og langvarige Skolegang, kunde man have ventet, at den flestigste Ungdom stod langt over vor i Dannelse; dette var dog næppe Tilfældet. Naar undtages Regning, der alle Vegne var Skolens Kjæphest — enhver Elev skulde gjerne have gjennepløiet Kroimanns tommetykke Regnebog — var Fremgangen i de andre Fag kun ganske jævn. Læsning og Skrivning var ret fremmelig, ogsaa Religion, hvor Katekismus, en Samling af Skriftsteder samt Bibel- og Salmebog blev lært og kateketist gjennepløiet; men Geografi og Danmarkshistorie saa vel som anden Historie kunde jeg ikke finde Spor af. Af Skolemateriel fandtes gode Læsebøger og For skrifter, men især et udmærket Hjælpemiddel ved Stil og Retskrivning, nemlig Baumgartens „Vorlegeblätter“, et Apparat af løse oplæbede Blade, der indeholdt en Mængde Sprogregler og Dvælses. Vi har vist næppe et lignende paa

danst. Sangen stod ikke saa lidt tilbage, og egentlige Sange hørte jeg aldrig, det skulde da være flæsvig-holstenste Smædeviser. Paa min Sovestue havde man klisset den bekjendte tyske Klagesang: „Wir hatten erbauet ein stattliches Haus“, hvori det længer hen hedder: „Das Band ist zerschnitten, War schwarz, roth und gold, Und Gott hat es gelitten. Wer weiß, was er gewollt!“ Kirkefangen lød til Dels raa og stingrende, saa den hverken vidnede om Tonesands eller Uddannelse, skjøndt der vistnok i alle Kirker var Orgel.

Kort efter min Ansættelse forflyttedes den tyske Præst til Kappel, og Kateketen fra Hjørring blev Præst i Husby. Det var den siden saa bekjendte nidkjære og dygtige Provst Aleth Hansen, der senere en kort Tid var Danmarks Kultusminister. Med Undtagelse af den mageløs venlige Modtagelse i Præstens vakre Familiekreds, blev min vanstelige Stilling ved denne Forandring ikke synderlig bedre, da den tyske Præst al Tid havde vist sig yderst forekommende og medgjørlig og ikke lagt mig den mindste Hindring i Vejen. Han fulgtes ogsaa herfra med Had og Misfjendelse af Menigheden, der aldrig kunde tilgive ham, at han, skjønt tysk født og oplært, og som ikke forstod et dansk Ord, endda kunde være en tro dansk Undersaat.

I alle Retninger kjendtes det tydeligt, at det flæsvigste Folk var opvoget under et kraft Byrokrati, der just ikke al Tid var eksbetydende med den danske

Regering. Allerede ved Modtagelsen af mit Kalds-
 brev mødtes jeg af en byrokratisk Luftning, idet jeg
 maatte betale i Sportler ca. 50 Kroner, medens det
 her hjemme udleveres omtrent gratis. Alle Vegne vistes
 den dybeste Underdanighed mod de magthavende; for
 en højere Embedsmand eller en Godsejer bøjede man
 sig til Jorden; men kunde man senere komme dem
 til Livs som f. Ex. politiske Modstandere, skulde
 Hævnen vist ikke udeblive. Selv for min Degne-
 værdighed bøjede man sig. Ved et Besøg hos en rig
 Bonde en Aften sthyrtede hele det spindende Personale
 hovedfulds ud af „Pieselen“, da min Ankomst blev
 forklyndt, og min ærede Kollega, Læreren i Aus-
 acker, vovede næppe at sidde ned i min Nærværelse,
 da jeg første Gang besøgte ham. At Husmand og
 andre simple Arbejdere skulde have nogen politisk
 Rettighed, kunde der aldrig være Tale om. D'Hrr.
 „Husnere“ — Gaardejerne — titulerede hinanden „vel-
 baarne Herre“ i Udskriften paa Breve, ja jeg naaede
 en Gang at blive tilskreven som „højvelbaaren“. Det
 var i det hele ganske ejendommelige Folk, stille og
 alvorlige i det ydre, men vistnok fanatisk hæftige i
 Sindet. Fastelavns Mandag var det Skik, at Mændene
 om Aftenen samlede i Kroen for at spise varme
 „Hedvecken“ — Fastelavnsboller — og drikke Grog.
 Jeg kom netop hjem den Aften fra Turen til Lang-
 sted, hvor om siden; men det var mig ikke muligt ude
 fra at høre den mindste Støj eller Tummel, endstjønt
 Krostuen var propfuld af Mennesker, der ved min

Indtrædelse høfligt rejste sig og hilste. I al deres Tale og Adfærd udvistes en rolig, kold Høflighed; Bønden og Sværmen hørtes aldrig. Da jeg en Dag gik min Tilfredshed herover, svarede en ældre Gaardmand: „Hvis en af mine Folk brugte en Ed i min Nærboelse, skulde han næppe vove at gjøre det en Gang til.“ Den særegne Maade, hvorpaa Tjenestefolkene tiltaltes og omtaltes — med Udtrykkene „Knecht“ og „Dirne“ — vidnede om, hvor ringeagtede de i Grunden vare. Klæde- dragten, endog Kvindernes, var mørk og alvorlig; i Kirken saa' man t. Ex. næsten ikke et eneste lyst Klæde eller Baand, alt var graat i graat. Mændene vare usædvanlig høje og velvoxne; blandt Kvinderne var det yderst sjældent at se et smukt Ansigt; jeg mindes kun at have set et eneste der under et Ophold af c. 4 Maaneder, og deres svingrende Udtale af det plat- tyske Dagligsprog var ikke behagelig. Det huslige Liv var vistnok i Almindelighed meget solidt; Mø- blerne vare gode, men til Dels uhyggelige og plumpe; Hestehaars Betræk t. Ex. var meget almindeligt. I religiøs Henseende var Befolkningen vist nærmest pietistisk anlagt, og gudelige Indskrifter saa man an- bragt mange Steder, saaledes paa Ure: „So gehet die Zeit zur Ewigkeit“, over Skoledøren: „Gottes- furcht ist aller Weisheit Anfang“. I de store, skumle Kirker med Bræddeloft var i Reglen Stole og Pul- piturer, ja hele Loftet over Koret og Bæggen bag ved overmalet med gresle bibelske Billeder og forsynet med

Masser af gamle plattyste Bibelsteder, dertil et ældgammelt stort og plumpt Orgel med Pedaler og Klokkespil, den saakaldte „Cympelstern“, der brugtes ved Dfring og slige Keiligheder. Brudevielser var der ikke i min Tid, og Barnedaab saa' jeg aldrig, da alle Børn bleve døbte i Præstegaarden og aldrig fremstillede i Kirken, hvor dog Mødrene stadig indledtes. Morgen og Aften blev der kun flaaet de 3 Gange 3 Bedeslag; men naar vi horte Kirkeklokkerne ringe uden for den sædvanlige Gudstjenestetid, saa var der en død eller og en Grav blev gravet. Sognet var delt i flere Naboskaber, hvorfra et Bud fra hvert Sted skulde møde ved Ligsfærd, besørge Ringning, Gravning og Jordfæstelse samt ofre hver en Lybsk Skilling til Degnen. Hans Pligt var det saa at synge i Lighuset, holde en „Parentation“, som det kaldtes, paa dansk: „tale Liget ud“, og siden udføre Ligsangen paa Kirkegaarden, i Kirken og ved Graven. Ogsaa i Formularerne ved Gudstjenesten traf man paa Forandring; saaledes hed det ved Altergangen efter Luthers Oversættelse: „Tag hen og æd; dette er Jesu Kristi Legeme!“ „Tag hen og drik; dette er Jesu Kristi Blod.“ Ordet „sande“ er tilføjet her i Danmark. Ogsaa det andet Bud lyder anderledes og efter min Mening smukkere, naar Luther skriver: „Du skal ikke føre Herren din Guds Navn unyttigt!“ Iøvrigt brugtes vore almindelige Kirketexter og Bønner. Søndagene benævntes gjerne med de fremmede Navne, der findes i Almanakken; Palmesøndag hed „Palma-

rum", og paa den holdtes der al Tid Konfirmation. Til Kyndelmisse, der kaldtes „Lichtmæss", blev der ofret lige som paa de 3 store Højtider.

Da jeg forgjæves havde søgt om en Underlærer i Flensborg, maatte jeg gjøre en Reise ned til Slesvig By for om muligt ved Armeen at opdrive en. Jeg var saa heldig at faa til Selskab i Deligencen fra Flensborg den bekjendte Patriot, Stenhugger Kleming, der med forekommende Venlighed gjorde mig bekjendt med de mærkelige Steder, vi kom forbi. Ved Isted viste han mig det Sted, hvor den voldsomme Artillerikamp havde staaet, og hvorfra Blodet af faldne Mennesker og Heste strømmede ned ad Landevejens Hjulspor som Regnvandet efter den haardeste Byg. Rundt om Isted Kro, der laa i Ruiner, saa' man tydelige Spor af Kampen i de nedtrampede Hækker og Grøstvolde, og han viste mig den Plads, hvor de vakre Flensborgere mødte med hele Vognladninger af Forfriskninger til de udafseede Soldater, ved hvilken Lejlighed han selv var en virksom Deltager. I Slesvig fulgte han mig hen til Kommandanten, gamle Oberst Helgesen, hos hvem jeg ansøgte om en permitteret Seminarist til Underlærer. Der var desværre ingen at opdrive; men den venlige gamle Mand, der mere lignede en jævn Borgermand end Helten fra Frederikstad, bød os Cigarer og underholdt sig med os i længere Tid, idet han fortalte flere pudsfige Historier om den oprørste Befolkning der i Byen. En Dag kom tre oprørste Fruer, iført de bekjendte slesvig=

holstenste Farver, spaserende forbi hans Vinduer i Solfuð, hvor han beboede en ganske lav Stueetage. I Forbigaaende standsede de pludselig og rækkede Tunge ad den gamle, der sad ved sit Skrivebord. I en Fart maatte hans Ordonnanser ud og føre de trefarvede Fruer ind i Kommandantboligen, „hvor jeg,“ fortalte han leende, „tordnede saaledes for dem, at de rystende og bævende førtes ud, efterladende væmmelige Spor af deres Forfærdelse paa mit Stuegulv, som Ordonnanserne fik travlt med at gjøre rent.“ Ogsaa den bekjendte Doris Esfelbach, for. Kisten en god Veninde af Søster Rikke i Flensborg, gjorde Kleming mig bekjendt med. Jeg vilde have gjort en Tur ud til Dannevirkevoldens Begyndelse bag ved Bustrup, men blev vist tilbage af en Skildvagt, da jeg intet Tegn havde.

Nytaarsaften 1850 tog jeg til Slesvig med min venlige Vært, Kommand Bjørnsen, der i Forening med en anden Mand gjorde en Forretningsreise derned. Paa denne Tur kom vi igjennem Angel, saa jeg fik seet Byen „Overstolk“, hvor Schleppegrell og Væssø faldt, og „Wedelspang“, hvor der ogsaa stod en hidsig Kamp, og om Eftermiddagen kunde vi høre Skud fra Mhsunde, hvor der var en Forpostfægtning. Vi kom til Slesvig ad Trianglen forbi den store Daareanstalt og passerede saaledes hele den gamle By, hvoraf jeg dog slet intet kunde se, da det allerede var mørkt. Vi toge ind hos en Vært paa Dæmningen ved Gottorp, hvilket Slot jeg til min

Overraskelse saa' om Aftenen straalende af Lys, saa den store Bygning tog sig imponerende ud fra vort Sovokammervindue, der vendte lige der imod. Jeg fulgte med en Soldat ud til Frederiksberg, hvor et Par Jægere fra Sengeløse laa i Kvarter. og jeg var saa heldig at træffe dem begge, skjønt alle Husene var fyldt lige fra Kjældereren til Taget, og alle Vegne hørtes det velkjendte Omkvæd: „Og Skam for den, som ikke denne Skaal vil drikke!“ saa Venserne fik sig en glad Nytaarsaften, inden de ved Midnat skulde paa Forpost. Nytaarsmorgen kom en Tropp Dragoner med en Snes Kielerjægere, som de havde fanget i Morgentaagen ude ved Kropp. Fruentimmerne i Gæstgivergaarden hylede og græd ved Synet af Fangerne, medens vore Venser gjorde dygtig Nar af deres Skæbni. Jeg vilde gjerne have været i Domkirken; men da der var en god halv Times Gang dertil, og det var et øfende Regnveir, maatte jeg nøjes med den nærliggende Mikkelsskirke, hvor der var en høijt simpel Gudstjeneste for en ganske lille Menighed. Mage til Sølesøre, som jeg saa' paa denne Tur, har jeg vist aldrig seet. Vandene vare i den Grad optjorte, at de paa flere Steder vare ufremkommelige, og flere store Vognlæs laa væltede hist og her. Paa Vognpladserne var der Dynd paa en Alens Dybde, og de stakkels Soldater vare formelig bedækkede med Snø, naar de kom fra Forpost, og saaledes var det næsten den hele Vinter. Og saa

denne Rejse maatte jeg gjøre forgjæves; der var ingen Underlærer at opdrive.

Opholdet i Husby var i øvrigt ikke gennemgaende ubehageligt. Vist nok var jo vor forskjellige politiske Anskuelse ofte til Hinder for en venlig Tilmærmelse; men jeg kan dog ikke fragaa, at man i Almindelighed viste mig en høflig Forekommenhed. Der blev ofte htrret, at jeg jo burde være danskfindet, da jeg var født og opdraget i Danmark; men dem havde Regeringen selv ladet oplære paa thyst, saa det var en anden Sag. Desværre maatte man paa en Maade give dem Ret her i.

I Skolen htrede Thystheden sig egentlig først, da Oprørsarmeen blev opløst og hjemsendt, saa at vi paa en Gang fik et Par Sneve permitterede Insurgenter hjem til Sognet, hvor de spaserede omkring i fuld Uniform. Da to Brødre i den Tid kom hjem til Barfælgilde i Fædrenegaarden, den ene fra den danske Livgarde, den anden fra Insurgenterne, og jeg til deres Fader, en gammel Aftægtsmand, htrede, at det dog vist maatte falde ham tungt paa Sindet, svarede han koldt afvisende: „Det kommer ikke mig ved; det bliver deres egen Sag!“ Drengene mødte nu i Skolen med de flæsvig-holstenste Feldthuer paa, og Skrivebogsomslag med thyste Afbildninger af Krigsbegivenhederne mødtes der stadig frem med, og man skulde nok passe at anbringe dem saaledes, at de ret skulde falde Læreren i Dinene. Jeg var dog, Gud ske Lov! saa heldig, at der ikke ved Undervisningen

forefaldt nogen Skandale; skjønt Drengene før min Ankomst en Dag havde jaget den tykke Præst ud af Skolen, og jeg en Morgen ved min Ankomst til Degneboligen fandt et helt Fag Binduer ind til Dagligstuen aldeles sønderflaaet med Stene, der laa inde paa Gulvet; men Gjerningsmændene opdagedes ikke.

Det gik mere og mere op for mig, at denne Virksomhed ikke egnede sig for mine Evner, hverken i legemlig eller aandelig Henseende, da jeg jo egentlig ogsaa savnede den Tungesærdighed i thsk, der her i højeste Grad var nødvendig. Efter at have raadført mig med min venlige Præst indgav jeg til Regeringen en fuldstændig Beretning om det uholdbare i min Stilling og fik det gunstige Svar, at man var villig til at hjælpe mig ud deraf paa bedste Maade, da jeg jo i Grunden imod mit eget Ønske var kommen der i. Det blev mig der efter meddelt, at naar jeg kunde blive enig med Lærer Samuelsen i Langsted om en passende Afstaaelsessum, skulde man være villig til at falde ham til Husbj. Min gode Vært kjørte nu for mig der over Fastelavns Mandag; vi traf vedkommende hjemme, og han gik med største Glæde ind paa de Vilkaar, jeg stillede ham. Langsted ligger vesterpaa ved Treene, ikke langt fra Egebæk og Bollingsted. Fra Byen havde man en vidtstrakt Udsigt over hele Valpladsen ved Isted, saa at Slaget, set her fra, har maattet tage sig storartet ud, hvad ogsaa Samuelsen fortalte os, da han under Slaget

havde været hjemme. Han fulgte nu med os tilbage, og næste Dag toge vi til Flensborg.

Med de store Indtægter i Husby var det gaaet saa som saa. Til Embedet hørte noget over 30 Tdr. Vand Jord, nemlig 50 Heidscheffel à omtrent 6 Skpr. Vand, Trediedelen mod Præstegaarden med 150 Heidscheffel; men af denne Jord blev svaret Krigsleverancer ligesom af andre Bohl, da Præste- og Degnejorden tilsammen udgjorde 1 Bohl. Med Undtagelse af 6 Tdr. Vand nær ved Byen i 3 Løkker, som Distriktsbeboerne skulde behandle uden nogen Udgift for Degnen, der kun skulde skaffe Saafæden, var den øvrige Jord, der laa adspaltet paa flere Steder, bortforpagtet for c. 300 Rdlr. om Aaret; de øvrige Embedsindtægter, der bestod af Naturalpræstationer, ydedes ikke i den Tid, jeg var der, saa, med Undtagelse af et mindre Beløb i Pengeløn, hele Indtægten kun havde været Offer. Med Samuelsen blev jeg nu enig om, at han skulde erstatte mig alle mine Extraudgifter ved Godtgjørelsen til min Formand, en stor Sum, da den indbefattede hele det for Haanden værende Kvantum Hø og Halm foruden den udførte Gjødning og samtlige Ledde og Stænter paa Jordloddens forskjellige Løkker, desuden samtlige Krigsleverancer og Kjørfler i min Embedstid. Endvidere forbeholdt jeg mig 30 Rdlr. som Indtægten af en bortsolgt Brændeudvisning i den til Kaldet hørende Skov. Denne Afstaaelsessum var dog saa lille, at Departementschefen strax vilde have den betydelig

forhøjet; men da jeg tillod mig at bemærke, at jeg nødigt vilde give Anledning til, at det siden skulde siges, man havde folgt Husbys Degnekald, takkede han mig for min Discretion og lovede mig, at der fra Regeringens Side skulde blive gjort alt muligt for at skaffe mig Embede igjen i Kongeriget, da jeg ikke mere vilde modtage nogen Ansættelse i Hertugdømmet.

Kort før min Afreise kom 10de Bataillon gjennem Husby paa Hjemmarschen. Jeg stod udenfor Krodøren rhygende paa en lang Pibe, paa hvis Hoved var et Billede af Frederik den 7de. Nogle af Soldaterne pegede ad mig og sagde: „Se ham der! han vil nok bilde os ind, at han er dansksindet!“ Vor Sognefoged eller „Sandemand“, som han kaldtes, var beordret til at møde i Kroen med de øvrige Bymænd, men maatte døje mange Stikpiller af Soldaterne, da han under deres sidste Ophold der havde været opsætsig og derfor faaet en alvorlig Tugtelse. Oberst Ræder, der holdt til Hest uden for, udtalte sig ogsaa temmelig strængt til de forsamlede Mænd fra Byen, saa man kunde mærke, at den ikke havde det bedste Rhygte. I Flensborg maatte jeg ofte høre, naar man fik at vide, at jeg var ansat i Husby: „Hvor kan De dog være i den Røverrede!“ Naa — saa overmaade slemt var der da just ikke. Vi frygtede næsten for, at vi tillige med Præsten og hans Familie skulde være blevet Vidner til et Sammenstød mellem Bataillonens Efternølere, der endnu sad i Kroen, da en Trop af vore permitterede

siden kom derhen; men denne Sammenkomst løb da af i al Fredelighed.

Saa modtog jeg da min skriftlige Entledigelse ledsaget af de bedste Vidnesbyrd fra højere vedkommende, og skulde nu til at forlade den Kreds, hvor jeg kun i kort Tid og saa utilfredsstillende havde virket. For uden min herlige Vært, hvis Venlighed lige til det sidste jeg aldrig vil kunne glemme, havde jeg i hans Familie og nærmeste Omgangskreds erhvervet mig flere Venner, fra hvem jeg nødigt stiltes. Hans Svigerfader var en gammel Messinakaptajn i Glücksborg, danskt til Liv og Sjæl. Under et Besøg hos ham fik jeg beset det gamle Slot, hvor Frederik den 7de skulde ende sine Dage. Den gamle fortalte mig, at han flere Gange havde begyndt at oplære Døtrene paa danskt; men at det aldrig vilde lykkes ham, da han saa ofte var borte. De vare særdeles godt oplærte, men thyste til Liv og Sjæl.

Aftenen før min Afrejse holdt vor Nabo, en ung Gaardmand, der var gift med en anden af de nævnte Søstre, et lille Afstedsgilde for mig. Da vi spiste, var en Del unge fra Byen samlet i den store Sal, der kun ved et Bærelse var adskilt fra os. Pludselig hørte jeg dem istemme Sungen „Schleswig-Holstein meerumschlungen“, som en tredie af Søstrene anflog paa Klaveret. Den gamle Farfader gav sig strax til at tale noget højt, at jeg ikke skulde høre Sungen; men midt i Verset standsede den pludselig, Døren til Sidenværelset blev sagte aabnet, og nu

istemtes med Kraft, men naturligtvis ikke med Følelse „Den Gang, jeg drog af Sted!“ Den gamle raabte nu glad: „Hør bare! Hør bare!“ men jeg havde jo ogsaa hørt den forrige og vidste kun alt for godt, at denne ikke kunde være ment. Alligevel maatte jeg tilstaa, at der sjælden var vist mig en saa hensigtsfuld Opmærksomhed. Inden vi tog Afsted, sagde den unge Mand, at han gjerne havde ønsket at kunne medgive mig en smuk Mindegave; men at han i Øjeblikket ikke havde andet at byde mig end en Flaske ægte Strykusanervin, som hans Svigerfader for flere Aar siden havde bragt hjem til hans Brudrup, fra hvilken Tid den var bleven gjemt til en eller anden højtidelig Vejledning. Den bad han mig nu tage med hjem, drikke den med min Hustru paa hendes nær forestaaende Fødselsdag og saa tænke med Venlighed paa dem med det samme. Det skete efter hans Ønske, og saa herlig en Drik havde vi aldrig smagt. Min kjære Vært kjørte mig Dagen efter Afstedsgildet til Flensborg, hvor vi tog en hjærtelig Afsted med hinanden. For nogle Aar siden, da jeg tilfældigt fik at vide, at han havde mistet sin eneste Søn i den franske Krig, skrev jeg ham et deltagende Brev til her fra Møen, og jeg fik et venligt og hjærteligt Svar med Hilsen fra de forhen nævnte gode Venner derovre. Efter at have besøgt Flensborg Kirkegaard med de mangfoldige smykkede Krigergrave, og fra denne svimlende Højde kastet et Afstedsblik ud over de høje Kirkespir og den herlige By med dens smukke Om-

givelse, drog jeg med Damperen Caroline Amalie atter hjem ad med en Kassebeholdning af c. 200 Rdlr., det hele Udbytte af min fiesvigste Tourné. Paa denne Hjemtur havde vi en mærkelig Passager med, en Østerriger eller vel egentlig Ungarer, Swanowitsch, der først havde tjent i Insurgentarmeen, hvorfra han var deserteret over til os. Han bar en fremmed Officersuniform og blev særdeles venlig behandlet af Kaptajnen; men kort efter Ankomsten til Kjøbenhavn blev han grebet i et voldeligt Overfald paa en medlogerende i det Hotel, hvor han boede, hvor paa han som Fange blev hjemsendt til Østerrig.

Stor Glæde blev der i det lille Hjem ved min Tilbagekomst, da man af og til var forurolet ved Rhytten om, at jeg i Husby var bleven overfaldet og endelig jaget bort med Skamme. Nu kunde man da se, at alt dette var lutter Opspind; men min Hustrues Glæde kunde dog langt fra være ublandet; thi den store Fremtidsplan var jo aldeles slaaet fejl, og jeg sad ligefrem brødløs med hele Familien. Det gjaldt nu om atter at komme i Embede, hvad der efter manges Mening aldrig vilde lykkes mig, med mindre jeg vilde tage til Takke med en Hjælpe lærerplads og saaledes begynde helt for fra igjen. Dog — jeg tabte ikke Modet og fortrøstede mig til Hjælp fra ham, der endnu aldrig havde ladet sig selv uden Vidnesbyrd i Nødens Stund.

Da Regeringen i Hertugdømmet havde lovet at anbefale mig til vedkommende Auctoriteter her hjemme,

vidste jeg ingen anden at søge hen til end selve Kultusministeren, Madvig. Jeg fik opspurgt hans Bolig og saa' til min Forundring, at den var i et ganske almindeligt Hus i Dronningens Tvergade, højt oppe paa 3die Sal. For mig, som saa ofte havde set Ministre komme fra deres prægtige Hoteller i Stads-ekvipage med galoneret Kufft og Tjener, var dette noget nyt og mærkeligt. Uden at kjende det mindste til Forholdene her med særegne Audientsdage osv. begav jeg mig derhen og ringede paa. Lidt efter blev der lukket op af en ældre Mand i en almindelig Slobrok, og paa mit Spørgsmaal, om Hans Excellence Kultusministeren boede her, svarede han: „Ja — det er mig!“ Da det aldrig kunde falde mig ind, at en saa højtstaaende Mand selv vilde gaa ud og lukke op, naar nogen ringede paa, blev jeg helt forelegen og vidste i Øjeblikket ikke, hvad jeg skulde sige. Han spurgte nu venlig om mit Navn og Vennde, og da jeg fik sagt ham dette, svarede han strax, at mit Navn og min Sag var ham fuldkommen godt bekendt, da jeg paa det bedste var anbefalet til ham af de flestvigste Auctoriteter; men at det først næste Mandag var hans Audientsdag, saa kunde vi nærmere tale derom. Det faldt ham imidlertid ind, at det maaste ikke var saa let for mig at komme igjen en anden Dag, hvorfor han strax spurgte, om jeg opholdt mig i Byen, og da jeg forklarede ham, at jeg var rejst ind blot for at søge ham, bad han mig gaa over Gangen til den anden Dør, saa skulde han strax

komme. Det varede ogsaa kun et Øjeblik, saa kom han, iført sin sædvanlige Audientsdragt, luffede mig ind og bad mig nok saa venlig om at tage Plads, og nu sad denne elstelige Minister og samtalede med mig nok saa venlig og mild vist omtrent en halv Time. Han beklagede meget, at han netop ved Besættelsen af Skolekald slet ingen Indflydelse havde, med mindre der netop skulde blive et ledigt paa Sorø Akademis Gods, det turde han saa sikkert love mig. I øvrigt bad han mig være ved godt Mod og ganske dristigt komme til ham, naar jeg troede, at han kunde være mig til nogen Hjælp. At jeg forlod denne herlige Mand med lettet Hjærte og godt Haab, vil man kunne begribe, og at han som en Fædresmand fuldt ud holdt sit gode Løfte, skulle vi siden saa at høre.

Hvad der i Øjeblikket faldt mig meget tungt, var den fuldkomne Mangel paa Bestjæftigelse, der gjorde mig den triste Ventetid dobbelt besværlig; dog — her paa blev snart raadet Bod. Min Eftermand i Bridesløsemagle blev nemlig kort efter min Hjemkomst angrebet af en meget hæftig Sygdom, der nær havde voldet hans Død og holdt ham paa Sygelejet i flere Maanedes. I al denne Tid bestyrede jeg Embedet uden nogen som helst Godtgjørelse fra hans Side; men Distriktsbeboerne paastjønede smukt min Virksomhed, saa den tunge Ventetid gik ret godt for mig. Man havde i Forvejen vist mig den smukke Opmærksomhed at opsætte et paatænkt Soldatergilde til efter min Hjemkomst, da man fik at vide, at den

snart kunde ventes. Til dette Velkomstgilde, der var helt storartet, skrev jeg de forskjellige Sange og holdt Fæsttalen.

Min Formand, der i 1841 var kaldet til Rødovre og der fra senere forflyttet til Brøndshøj, havde ved flittigt og ihærdigt Studium endelig opnaaet sit Maal, theologisk Attestats. Da det, som forhen anført, i hine Tider var højst vanskeligt at opnaa Præstekald før i en fremrykkende Alder, navnlig for Kandidater med haud, faldt det mig ind, om der ikke kunde være Haab om hurtigere Ansættelse for ham i Slesvig, hvor fra der ofte averteredes om ledige Præstekald. Efter at have konfereret med ham der om og erfaret, at han med Glæde attraaede Præstekald derovre, selv i den tykke Del, skrev jeg over til min Svoger og forebragte ham Sagen, da jeg, hvis Brøndshøj maatte kunne blive ledig, sikkert kunde vente at komme i Betragtning ved Besættelsen af dette gode Skolekald. Det varede ikke meget længe, før han blev opfordret til at oversende sine Beviisligheder og indgive Ansøgning om Ansættelse derovre, og allerede i August blev han kaldet til Præst; saa vidt jeg mindes i den tykke Del af Hertugdømmet. Saaledes var det første Maal naaet; nu gjældte det om at opnaa det andet, min egen Ansættelse. Jeg indgav uforsøvet min Ansøgning, bilagt med de fortrinligste Anbefalinger, til Biskop Mynter, der havde Kaldsretten til Brøndshøj, og jeg vovede nu atter at ulejlige Hans Excellence Kultusministeren, af

hvis Indflydelse hos Biskoppen jeg jo maatte kunne vente det bedste Resultat. Da jeg ved Audientfen fremførte min underdanige Begjæring, rystede han paa Hovedet og sagde, at han vist nok meget gjerne vilde opfylde mit Ønske; men Vanskeligheden bestod i, at en Indvirken fra hans Side maatte netop vilde skade Sagen, da Biskoppen var en Mand af den gamle Skole og en af de bekjendte Grundlovsprotestanter, der ikke yndede den nye Tingenes Orden og derfor let kunde blive stødt over Kultusministerens Optraeden som anbefaler. Han lovede dog at prøve det, men erklærede gjentagende, at han maaske dog helst skulde lade være. Fremtiden viste, at han havde sluttet rigtigt. Biskoppen modtog mig meget koldt, da jeg fremstillede mig for ham; han indrømmede vel, at jeg burde komme i Betragtning paa Grund af min uheldige Stilling og gode Vidnesbyrd, men kunde dog ikke love mig noget bestemt, da der til dette gode Råd maatte komme mange ældre og værdigere Ansøgere. Snart erfarede jeg dog, at han til flere havde hirtet, at Embedet var saa godt som bortgivet til en Mand, som ikke godt kunde forbigaaes. Den samme Bested havde han givet en af de sidste Ansøgere, Rjerulff; men da denne fortalte det til en god Ven, der var ansat hos Prinds Ferdinand og havde stor Indflydelse hos Hans Rgl. Højhed, lovede han, at han skulde se at formaa Prinsen til skriftlig at anbefale R. til Biskoppen, hvad ogsaa skete, og da R. var nogle Aar ældre end jeg, men rigtignok 2 Aar yngre Seminarist

og med 2den Karakter, blev han nu den værdigste og fik Kaldet. Ved Skolemødet i Stockholm 1880 traf jeg mærkeligt nok første Gang sammen med min heldigere Rival, en smuk gammel Mand paa over 70 Aar, og vi vekslede flere spøgefulde Bemærkninger om den nu 29 Aar gamle Brøndsøhojaffære. Da jeg ved næste Audients beklagede mig for Ministeren, traf han paa Skuldrene og sagde, at der kunde jeg se, hvad hans Anbefaling var værd; jeg skulde blot ikke tabe Modet, der vilde nok snart komme Hjælp. Den samme Trøst fik jeg hos Biskoppen, der i øvrigt nu viste sig noget mere venlig og deltagende.

Saa var da nu ogsaa dette Haab bristet; min Pengebeholdning svandt mere og mere, da jeg jo ikke havde nogen Fortjeneste, og mit hidtil frejdige Mod svandt hen. September var mig især en drøj Maaned; men saa kom ogsaa pludselig Hjælpen, da Magleby Skole paa Møen blev ledig først i Oktober, og Bispen ogsaa der havde Kaldsretten. Ministeren erklærede strax, at han denne Gang slet ikke vilde blande sig i Sagen, saa gif det nok allerbedst; men, skulde ogsaa dette slaa fejl, vilde han sørge for at skaffe mig en midlertidig offentlig Understøttelse i min trængende Forfatning. Biskoppen modtog mig med stor Venlighed og htrede, at dette Embede turde han med temmelig Sikkerhed love mig, da der nu næppe kunde ventes nogen værdigere Ansøger.

Min Fødselsdag, 30te Oktober 1851, var jeg som sædvanlig gaaet over til Taastrup Stationen for

at høre, om noget skulde vise sig, da jeg modtog et Brev med det store biskoppelige Embedssegel. Jeg aabnede det med en blandet Følelse af Haab og Frygt, men saa' snart til min store Glæde, at Bispen ved dette aldeles private Brev i de mest deltagende Ord vilde opmuntre mig med det Budskab, at jeg om nogle Dage kunde afhente Kaldsbrevet til Magleby hos ham. Paa en Maade fik jeg altsaa dette Kald i Fødselsdagsgave. Opfyldt af Tak og Glæde skyndte jeg mig hjem med det kostbare Brev og tilbragte i min Familiefreds med nogle gode Venner den fornøjeligste Aften, vi i mange Tider havde oplevet. Da jeg nogle Dage efter indfandt mig hos Biskoppen, overrakte han mig Kaldskollatsen til Magleby aldeles gratis og ønskede mig paa den hjærteligste Maade til Lykke; til Slutning gjentog han i en sand faderlig Tone den Formaning, han nogle Aar i Forvejen skriftlig havde givet mig i Skoleprotokollen efter Bispetatsen i Bridesløsemagle. Ministeren lo helt fornøjet, da jeg fortalte ham, hvorledes det hele var tilgaaet og ønskede mig ligeledes Held og Lykke i min nye Virketreds.

Saa skulde da atter et nyt Affnit af mit forunderligt bevægede Liv tage sin Begyndelse. Da vi havde for lidt Indbo til at kunne holde en Auktion, men dog altfor meget at tage med til Magleby, fik jeg til bekjendte og Venner afhændet en Del af de mest undværlige Gjenstande, hvorefter vi med Resten begav os paa Rejsen til vort nye Hjem. Overfarten

med Damperen *Dania* var i højeste Maade besværlig og ubehagelig; Storm, Hagl- og Regnbyger fulgte os hele Vejen, saa vi alle 7 aldeles forkomne af Kulde og Søsnge kom i Land ved Koster Færgesgaard, og Humøret var ikke det bedste, da vi endnu havde over 3 Mil til vort fremtidige Hjem. Færgesgaardens Ejer modtog os med stor Venlighed og satte Mod i os med den Ytring, at vi nu vare i et Land, som enhver kom til at synes saa godt om, at aldrig nogen kunde faa Lust til at forlade det igjen. Vi maatte, Gud ske Lov! senere fande hans Ord, og han selv med — desværre — da han nogle Aar efter folgte Færgesgaarden og forlod Møen, vistnok imod baade hans eget og hans mange Venners Ønske. Vi lejede en af hans luffede Bogne, da vi nok kunde trænge til lidt Hvile efter Sørejens Besværligheder; en Gaardmand var mødt med en Bogn til vort Gods, Resten var bleven sendt med en Skipper til Stege, og saa rullede vi da trøstigt ud ad Klinten til og ankom endelig i Mølm og Mørke til Magleby helt ud paa Aftenen vistnok 12te November 1851. Ved Ankomsten fortalte man, at der var sendt Brev til mig om at komme alene, da den afdøde Lærers Enke var indrømmet Brugen af Skolebygningen til Nytaar; men Brevet var formodentlig først kommet til Bridesløsemagle efter min Afreise, da vi ingen egentlig Postforbindelse havde med Taastrup Stationen, saa jeg havde været nødsaget til at medbringe hele Familien. Første Nat tilbragte vi da paa vore med-

bragte Sengklæder paa Gulvet i Skolestuen. Det saa næsten ud til, at vi skulde begynde med at være husvilde, da Bolig eller Opholdssted for en saa stor Familie ikke var at opspørge noget Sted. Endelig oplod ogsaa her Præstegaarden gjæstmildt sine Døre, i det Provst Ingers Lewis venlige Familie modtog min Hustru med 4 Børn, medens jeg selv med den ældste Søn optoges i Lærerenkens Familie, og saaledes var der sørget godt for os alle sammen. I Præstegaarden fandt vi baade strax og siden vort andet Hjem, og dette havde næppe alene sin Grund i, at Provstindens Broder var gift med min ældste Søster *Dorthea*, men nærmest i Familiens mageløse Venlighed og Gjæstfrihed mod alle og enhver. Ogsaa hos Lærerenken og hendes Familie bleve vi venligt behandlede, saa at vi ved deres Vortflytning til Stege ved Nytaarstid skiltes som de bedste Venner.

Begyndelsen af mit Ophold her var besværligt nok. Den lange Flytning og Anskaffelsen af mange Fornødenheder kostede ikke saa lidt; min Part af det henrundne Aars Lønning var saare ringe, og for næste Efteraar kunde intet af Bøddelighed ventes. Pension skulde svares til Enken, altfor lidt for hende, men for mig, som Uder, for meget; 2 Familier kunde umulig leve af, hvad der havde været lidt nok til 1. Børnene voksede til og krævede forøgede Udgifter, saa det kneb ikke saa lidt med at holde Skuden paa ret Rjul. Til Beboerne kom vi i det venligste Forhold, saa vi snart vare velkomne alle Vegne i Møenboernes

venlige og gjæstfrie Hjem. Den dejlige Klint og de øvrige smukke Omgivelser blev os snart inderlig kjær, og det varede ikke længe, før jeg havde udtrykt min Glæde i et Par Møensviser — afdøde Prof. H. Rung var saa venlig at skrive en vakker Melodi til den ene — og begge vandt tilskyndende Bifald over hele Den. For nogle Aar siden modtog jeg et Brev fra en mig aldeles ubekjendt Mand i Amerika. Han skrev, at disse Sange, som han havde hørt derovre af nogle Møenboere, havde gjort ham saa længselsfuld efter vor yndige lille Ø, at han, hvis han nogen Tid kom hjem til Danmark, ikke kunde lade være at besøge den, og vilde det da glæde ham at træffe mig endnu i Live. Senere udgav jeg en Klintebeskrivelse for fremmede Besøgere, og, da den forlængst var udsolgt, udgav jeg for nogle Aar siden en nyere Vejledning.

En meget stor Folkfest afholdtes ved Klinten 6te Juli 1852, hvor mange Tusender fra Møen og andre Steder strømmede til. Der blev holdt Taler af gl. Grundtvig, Høther Hage, S. A. Hansen o. fl., ogsaa jeg optraadte her for første Gang ligesom flere andre Møenboere. Flere Sange bleve sungne, hvoriblandt „Danmark, vor Moder!“ særlig skreven til denne Fest af Fr. Barfod, vor daværende Folke-tingsmand, der naturligtvis ogsaa taledede. Sange af for længst afdøde Sognefoged Jørg. Hansen og af min nuværende Svigersøn, den Gang endnu Skoledreng, bleve ogsaa affungne og vandt Bifald. Ved

denne Lejlighed kom jeg i Bekjendtskab med en Del politiske Størrelser her, og dette ledede til, at vi kort efter fik oprettet en Vælgerforening, for hvilken jeg blev valgt til Formand.

Næste Aar i September Maanedes smukkeste Dage gjæstede Frederik den 7de Møen. Den elskede Konges Ophold paa Biselund i flere Dage var som en Række af Festligheder for hele Landet, hvis Befolkning strømmede til for at se Kongen og hans Hustru, som var med. En Morgen tidlig stillede der ved Kapellet, der fra gjordes saa en Fodtur hele Klinten rundt lige ud til Budsenehave, hvor der spistes Frokost, og først langt hen paa Eftermiddagen kom Hans Majestæt op ad Maglevandsstien, saa han netop kunde naa Biselund til Aftentaflet. Med stor Udholdenhed ventede man til helt ud paa Natten paa hans Ankomst ved Stubberup, hvor der var oprejst en smuk Ereport, og der samlede man atter til Afsked ved Bortreisen, medens en vældig Skare af ridende Bønder dannede en storartet Eskorte til Stege. Inden Afreisen med Dampstibet Agir hilsendes Kongen med den dejlige Afskedsfang af Frøken Smith, udført af Stege Skolebørn under gamle Langhoffs Ledelse; den mindedes flere Aar efter. Kongen var rørt indtil Taarer; han nedbad Himlens bedste Betsignelse over vor skønne D og dens hele Befolkning, og han udtalte det bestemte Løfte: „Seg kommer snart igjen!“, men — Møen saa' ham aldrig mere.

Samme Aar var kort i Forvejen holdt en yndig

Familiefest i Præstegaarden, idet Provst Ingerslew's ældste Datter, den almentyndede Marie, havde Bryllup med Adjunkt Müller i Horsens. Hele Byen, ja — jeg tør sige hele Sognet, deltog i denne Fest; Skolebørnene sang om Aftenen en Vhkonstningsfang i Haven, hvor vi havde faaet opstillet et Transparent med Brudeparrets Navne, ja endogsaa foranstaltet et Optog med Fakler, — tjærede og stærkt tørrede Dunhammere — en Reminiscens fra Sølobrylluppet i Hammer Præstegaard 1838. Slutningsverset i denne Sang blev senere affunget i Stubberup som Afstedshilsen til Kongen ved hans Afreise.

Det venlige Forhold til samtlige Beboere ledede til, at vi ofte kom sammen. Saa fandt vi da paa at samles med Skolebørnene til en Fest paa Klinten en Gang om Aaret, og denne Børnefest i de yndigste Omgivelser blev snart en af vore kjæreste Dage. Med Musik og Faner marscherede vi fra Skolen til Skoven, og flere Steder paa Vejen byggedes Trepporte og strøedes Blomster for os. Kun de sidste Aar kjørte jeg foran Toget derud. De mere velstaaende Forældre mødte saa med Mad- og Drikkevarer, saa alle fattige Børn, ja endog deres Forældre bleve bespiste paa det bedste. Der blev sunget og danset, og alt var Munterhed og Glæde. I Mandemærk Skoledistrikt optog min Ven, Lærer Hansen, strax Ideen, og Tid efter anden fik næsten alle Dens Skoler deres aarlige Klintetur med Forældre, Lærere og Børn i Forening; jeg og min Familie blev da som oftest

indbudt med som Gæster, da jeg jo i Grunden var den egentlige Ophavsmand til disse Fester. Da Møenboerne ere særlig anlagte for Sang og Musik og i det hele et livligt, opvakt Folk, fik vi ogsaa en Sangforening i Gang for den opvoxende Ungdom, der blev til stor Glæde for os alle. Ogsaa vi havde vore Klintefester, og flere smukke og værdifulde Foræringer til mig vare Vidnesbyrd om Deltagernes Tilfredshed. Det var saaledes et skjønt og muntert Liv, vi førte paa Højemsøen; et saadant Liv kunde næppe have faaet Indgang i Brøndshøj, hvis jeg var bleven kaldet der til. Ogsaa i min Skole havde jeg megen Glæde, da Børnene i Reglen vare flinke og opvakte, og Skoleforsømmelser lidt efter lidt blev saa stor en Sjældenhed, at vi i flere Aar slet ingen Skolemulkter behøvede at anvende, skjønt vi havde 3 fulde Skoledage for hver Klasse baade Sommer og Vinter, hvilken Ordning jeg al Tid har foretrukket for den almindelige.

I de første Aar af mit Ophold her var, som anført, Fr. Warfod vor Folkethingsmand; men da man syntes at kunne mærke, hvorledes han lidt efter lidt fra sit hidtidige Venstrestandpunkt gled over mod højre, begyndte man at tænke paa en Forandring, og saaledes blev da Gaardmand Anders Kristoffersen af Vindebæk Dens Folkethingsmand. Da han nu i 1855 ikke ønskede Gjenvalg til den ekstraordinære Rigsdagssession, der egentlig kun havde at forhandle om en Krafttræden af Grundlovsbeslutningen 29de

August s. A., opfordredes jeg som Bælgerforeningens Formand af flere fremragende Mænd paa Møen til at stille mig ved dette Valg, og da der ingen Modkandidat var og netop i den Tid heller ikke nogen stor Interesse for Sagen, da Folk vare blevne kjede af det indviklede Brøvl om Fællesforfatningen, valgtes jeg 1ste Juni 1855 ved Raaring til Folkethingsmand for Præste Amts 6te Valgkreds.

Da den extraordinaire Samling kun varede fra først i August til Mikkelsdag, altsaa netop under Høstferien, slap jeg for at holde en Lærer til Skolen under min Fraværelse; min Ven, Hansen i Mandemark, paatog sig i samme Tid at besørge Kirkeforretningerne.

Det var nu en hel ny Virksomhed, jeg saaledes ganske pludselig og uforberedt kom ind i. Forhandlingerne i denne Samling vare saa langvarige, indviklede og trættende, at det vist gik mange Menigmand ligesom mig, at vi omtrent bleve fløvede ved det hele, saa i Reglen kun de udprægede politiske Størrelser holdt Forhandlingerne oppe. Jeg er temmelig vis paa, at det paa Afstemningsdagen, 27de September 1855, da vi vare 44 Nej imod 54 Ja, slet ikke stod rigtigt klart for os, hvor vidt nu den Overbevisning, efter hvilken vi havde stemt, virkelig var den rette, og de følgende Begivenheder skulde sandelig ikke gjøre os meget klogere. Foruden Grundlovsbeslutningen og en Adresse til Kongen fra Særnes Standpunkt, kom intet videre af Bigtighed for

i denne Samling, der, som sagt, sluttedes netop Mikkeledag 1855, efter at vi havde været til Taffels hos Kongen. Ved denne Lejlighed gjensaa' jeg Skitsen fra Udstillingen i mine Drengenaar, „Ofringen til Thor“, men som et meget stort Maleri i et af Gemakkerne paa Slottet. Hvilken Forskjel paa min Stilling den Gang og nu! Ved og efter Taffelet havde jeg en lang Samtale med Fr. Barfod, der nu var ansat som Fuldmægtig i et af Ministerierne og valgt for Maribo 3die Kreds. I en dyb Krog bag en vældig Kamin vare vi efter Kaffeferveringen komne ind i en saa dyb Passiar, at vi to uden at mærke det vare blevne ganske alene tilbage med de inspektionshavende gallaklædte Kavallerer, der vist alt i nogen Tid havde ønsket os Pokker i Bold. Vi fulgtes nu ad, først helt ud til Barfods Bolig paa Børnedamsvejen og der fra tilbage til Tivoli, hvor de fleste Taffelgjæster var samlede. Det var mig i øvrigt nu aldeles klart, at B., der havde stemt Ja, var stærkt paa Retræte.

Det var ikke langt fra, at jeg allerede efter denne første Samling havde trukket mig tilbage, fordi det snart var gaaet op for mig, at jeg i Grunden slet ikke var anlagt for Rigsdagsvirksomheden, da jeg aldrig havde haft min Styrke i at disputere, og at Skolen alene burde være min Virkekreds. Da imidlertid Skoleloven skulde for i næste Samling, kan man vel ikke undres over, at jeg nok kunde have lyst til at være med ved dens Behandling; det var noget, hvor i jeg

dog havde lidt Sagkundskab. Nær var det gaaet mig lige som i Husby, da det næsten ikke var muligt at opspørge en nogenlunde passende Vikar under min Fraværelse i omtrent $\frac{1}{2}$ Aar. Endelig fik jeg fat paa en ældre Mand, forhen Tolder og senere Lærer; han overtog saa Pladsen til betydelig Udgift for mig, men til lidet Gavn for Skolen og endnu mindre for min Familie.

Denne Samling var langt interessantere; nu var jeg noget mere bekendt med Forholdene og kunde dog tale lidt med om Sagerne, der ofte diskuteres bedst uden for de egentlige Forhandlinger. Bøndevenerne vare ikke vel stemte for Loven, og ved deres Indflydelse var den nuværende uheldige Raldelsesmaade indkommet i Lovforslaget i Stedet for den oprindelige, som jeg al Tid har fundet langt heldigere for alle Parter. Da Talen var om Lærernes Lønninger, foreslog S. A. Hansen, at Zulerente og Smaaaredsel, som forældede og til Dels værdiløse Ydelser, burde aldeles bortfalde uden nogen som helst Erstatning. Forslaget modtoges uden Modsigelse; men da jeg gav mig til at beregne, hvad denne saa lavt anslaaede Ydelse egentlig var værd, kom jeg til det Resultat, at den paa flere Steder udgjorde Lærernes væsentligste Indtægt, navnlig paa Dorne. Næste Dag bad jeg om Ordet og protesterede bestemt imod Forslaget, og da jeg nu blev støttet fra flere Sider, blev det enten forkastet eller taget tilbage, jeg husker ikke længer hvilket. For Anciennitet fra

25 Aars Alderen, navnlig for Pensionsberegningens Skyld, stred jeg og flere andre forgjæves; den almindelige Mening var, at en saadan Bestemmelse kun vilde styrke Lærernes Tilbøjelighed til alt for tidlige Giftermaal.

En Dag hen imod Slutningen af Skolelovens Behandling rejste Monrad sig fra sit Sæde før Mødets Aabning og tog Retningen hen imod min Plads ved Bæggen modsat Vinduerne. Da han standsede og gav mig Haanden, vakte dette Opmærksomhed i Salen, og mange vilde vist gjerne have lyttet, havde det været passende. Han takkede mig først for min Oplysning om Julerentens virkelige Værdi, hvor om hverken han eller Ministeren havde haft nogen Forestilling, saa man gjerne kunde være gaaet ind paa S. A. Hansens Forslag, der nu heldigvis var faldet bort. Han lod mig vide, at han var Fader til Lovforslaget, hvor for det vilde interessere ham at høre, hvad Lærerne i Almindelighed dømte der om. Efter min fulde Overbevisning svarede jeg ham, at hele den befindige Del af Lærerstanden sikkert med Taknemmelighed paastjønnede det, om ogsaa man kunde ønske 30 Aars Alderen nedsat til 25 og det oprindelige Forslag om Raldsretten fastholdt. Han betroede mig nu, hvad jeg før fortalte, at dette var en Indrømmelse til S. A. Hansens Parti for at faa Loven igjennem, skjønt man selv var stemt for det første, samt at Anciennitetsalderen paa ingen Maade lod sig nedsætte af den anførte, meget vægtige Grund.

At Monrad bør mindes som en Velgjører mod Lærerstanden i Almindelighed er min fulde Overbevisning. Jeg gav med Glæde min Skjærv til den Hædersgave, der i sin Tid blev ham overrakt fra Danmarks Lærere, og jeg takker ham i hans Grav for, at jeg, og med mig mange andre gamle Lærere, nu kan henleve en med Hensyn til Opholdet sorgfri Alderdom som pensioneret Lærer, medens i Fortiden en stakkels gammel Lærer uden egen Skyld kunde blive afskediget med en Pension af Størrelse som en almindelig Fattighjælp.

Ogsaa den bekjendte Høkerlov var for i denne Samling. Om denne mindes jeg, at jeg med 14 andre fik staffet Høkerne Lov til at sælge Tobak, som vi fandt at være en ren Nødvendighedsartikel for Smaakaarsfolk, samt at Landstinget gjorde et halvt Mirakel, da det under Behandlingen af Lovforslaget forvandlede Søm til — Sirup.

Det var overdraget mig at stille en Interpellation til Indenrigsministeren angaaende den for Møenboerne saa besværlige Bævækning mellem Roster og Kallehave. Da Interpellationen var anmeldt og tilstedet, tilbød da værende Minister Bang, at han, naar jeg vilde opgive Forespørgselen, som dog ikke vilde kunne give synderligt Udbytte, vilde overgive mig et fuldstændigt Uddrag af alt, hvad der om denne Sag var forhandlet med og i Ministeriet. Da jeg fandt det rigtigst at modtage dette Tilbud, fik jeg en meget vidtløftig verificeret Udskrift af det hele, hvilken

jeg efter min Hjemkomst afgav til Herredskontoret i Stege, i hvis Arkiv det vel er bleven opbevaret.

Et Par Smaatræk har jeg endnu at meddele, inden jeg afflutter min korte Rigsdagstid. Min for øvrigt helt skikkelige Nabo i Thinget var af disse ganske jævnt anlagte Størrelser, der tro sig i Besiddelse af megen Visdom, fordi de i et halvt eller helt Aar have været paa en Højskole. Han vilde gjerne føre Ordet og regnes til den dannede Klasse, hvor for man i hans Hjem kaldte ham for „Præsten i D.“ Da den bekjendte almenagtede Grev Markus Knuth til Knuthenborg, Landstingsmand for Maribo 2den Kreds, var død i Kjøbenhavn, mødte hele Rigsdagen ved hans Bisættelse i Holmens Kirkes Kapel. I Følge med min ærede Nabo kom jeg just forbi Tordenskjolds prægtige Gravminde, og jeg gjorde ham opmærksom der paa, da jeg vel kunde tænke, at han som sjællandst Gaardmand maatte være ubekjendt der med. Da i det samme en ham bekjendt højtstaaende Embedsmand kom forbi, traf han ham hen til Monumentet og meddelte ham med stor Salvelse, at der laa Tordenskjold. Konferentsraaden svarede meget koldt: „Ja, det ved man da nok!“ og den stakkels skuffede Cicerone traf sig ganske slukøret tilbage. I Rigsdagen traf jeg ogsaa en gammel bekjendt fra Helliggeiststræde, den Gang Svend i en af Gaardens forskjellige Forretninger, men aldrig Medlem af vort lille Vennefsamfund. Han var nu etableret i Provinserne og ved Bondevennernes Hjælp kommen

ind i Folkethinget, hvor han var bekjendt som en stedse slagfærdig Taler, men i øvrigt en raa Person. En Dag spaserede vi sammen frem og tilbage i Salen inden Mødets Begyndelse og passerede nogle Gange forbi en Gruppe af Thingets mest ansete Medlemmer, hvor iblandt en af Ministrene. De talede just lidt højt om det usædvanligt varme Vejr, da min Ledfager pludselig stak sig ind iblandt dem med den Ytring, at det dog forrige Aar paa samme Tid havde været endnu varmere, saa at han en Dag endog havde maattet kaste alle Klæderne. Da jeg her til kort bemærkede, at det saa næppe var den eneste Gang, han havde blottet sig, blev der en almindelig Latter, og min ærede Ven drev noget slyng der fra, i det han sagte ytrede til mig, at den Vittighed kunde jeg gjerne have gjemt til vi vare ene, og ikke ladet disse store Herrer høre der paa. Kort efter min Hjemkomst nedlagde jeg fra 1ste Juni 1856 mit Mandat som Folkethingsmand, og saaledes endte mit andet og sidste politiske Felttog. Sen paa Foraaret kom Biskop Martensen paa Visitats, og, skjønt Skolen under min lange Fraværelse havde været i mindre god Orden, var han dog tilfreds med den.

Nogle Aar efter blev Boisen Præst i Stege, hvor han og hans Medarbejdere, Brødrene Thomas og Hans Rørdam, Tid efter anden bragte et forhen ukjendt aandeligt Liv til at røre sig blandt Møens Befolkning. Senere oprettedes af hans Søn Frede Højskolen i Tjørnemark, hvor fra den ved

hans Hustrues, den uforglemmelige Karen Anders Raad og Bistand flyttedes til det nu saa yndige Rødkilde, hvor en ussel sumpet, kratbevoget Krog næppe drømte om det Liv og den Virksomhed, der her skulde fremblomstre.

Gamle Provst Ingerslew glædede sig over Boisens Ankomst, og denne var flere Gange Gæst hos ham; men saa foranledigede en højst umotiveret og stødende Opræden af Beboerne mod den Kapellancen tilstaaede Dfferdag Provsten til at søge sin Afsted, og Familien forlod os da, elsket og savnet af mange i Menigheden. Et Udtryk her for var et Vers af den Salme, der efter Afstedsgudstjenesten i Magleby blev affunget 19de Søndag efter Trinitatis 1860:

„Et venligt Hjem var dit Paulun;
 Det gaar vist sent af Minde,
 At Trøst og Hjælp i Nødens Stund
 Der al Tid var at finde.
 Ja mangan Taare rinder nu,
 Naar Tanken kommer ret i Hu,
 Hvad der i Løn blev øvet!“

Næste Aar maatte jeg prøve et endnu tungere Savn, da min Hustru blev bortkaldt fra mig og bore 5 Børn, Dagen før vor 23de Brtyllupsdag næppe 55 Aar gammel. Vor ældste Datter var da i Huset hos min yngste Søster i Roeskilde; denne Datter blev nogle Aar efter gift med en Søn af vor gode gamle Ven, Klintemølleren, der kort før havde kjøbt en i Nabolognet beliggende større Gaard, Tiendegaard,

hvor jeg nu hos min Svigersøn og Datter har fundet By og Ophold i min Alderdom. Mine 2 Sønner drog paa samme Tid over til den argentinske Republik i Sydamerika med et Rejsefæstebesætning her fra Møen. En Lærer fra Stege var nemlig en Del Aar i Forvejen udvandret til Argentina, hvor han endelig efter langvarige Besværligheder havde samlet sig en stor Formue og besad ikke ubetydelige Ejendomme i og ved den ny anlagte By Tandil. Da han kom hjem til Danmark for at hente sig en Hustru, fik han en Del Møenboere til at følge med der over, hvor der var gode Udsigter for driftige Folk til at komme i Vej. Med nogle af disse Udvandrere fulgte ogsaa mine Sønner, af hvilke den ældste havde lært Handelen i Kjøbenhavn; den yngste var kun 16 Aar. De have siden opholdt sig der ovre og haft deres jævne Udkomme; men ingen af dem ere endnu gifte. Flere af vore bekendte der have erhvervet sig en ikke ringe Formue, saa at t. Ex. den Mand, hos hvem min ældste Søn stadig har været, endog har kunnet sende flere af sine Børn her til Møen for at faa dem oplærte og konfirmerede.

Et af mig i Treferne udgivet Hovedregningsapparat, indeholdende c. 50,000 Opgaver, ved hvilket en Lærer med Lethed kunde skilsesætte hvert enkelt Barn, selv i en meget stor Klasse, havde det Held at blive anbefalet af Overstoledirektør With som det bedste, han kjendte, lige som jeg fra flere Lærere mod-

tog anerkjendende Skrivelser. Møntforandringen gjorde det til Dels ubrugeligt.

Provst Ingersløvs Eftermand var en meget lærd og danner Mand og en sand troende Kristen, men var aldrig saa heldig at komme i ret Forstaelse med sin Menighed. Som alle stuelærde Folk var han ofte noget ubehjælpelig og for en Del ogsaa umedgjørlig i sin Samvirken med andre, og hans Familie var ikke anlagt til med Venlighed at søge opstaaede Konflikter udjævne. Efter Menighedens Ønske fik han en Kapellan, og nogle Aar efter tog han sin Afsked.

Efterretningen om Frederik den 7des Død kom ogsaa til Møen som et Tordenflag fra klar Himmel. Sorgen var almindelig, og en med Dannebrogskors og St. Annaordenen beføret ældre Soldat fra Krigen 1848 sendtes som Deputeret for Magleby Sogn ved Kongens Bisættelse, hvor fra han medbragte det bekjendte af den nye Konge staaende Bortræt, der ophængtes i Baabehuset over Kirkens Indgangsdør. Under den sorgelige Krig var jeg Medlem af det Udvalg, der havde at samle og indsende milde Gaver til de stakkels Soldater, og Bidragene indkom baade velvilligt og rigeligt. Den haanlige Modtagelse, som mange af de højere staaende fandt paa at hvide vore hjemvendende Krigere, naatte ogsaa hos os inderlig Harme. Saaledes vilde Magleby i Præstpaaringen M. holdt Talen ved Afsløringen af den smukke Mindetavle, som mønstre Baabenbrødre ophængte i vor Kirke over Sognets 4 faldne Krigere,

ja end ikke være til Stede der ved; Pastor Boisen i Stege var da saa venlig at efterkomme vor Anmodning der om.

En stor Sorg for os Møenbaere som for alle Klintens øvrige Beundrere og Venner var Nedstyrtningen af den saakaldte „Dronningstol“, der skete i Julen 1869. Samme Aar havde vi netop paa dette yndige Sted holdt en usædvanlig smuk Fest, da vor nye Skyttefane blev indviet, ved hvilken Leilighed flere Hundreder af Mennesker vare forsamlede. Af hele Festpladsen blev ikke en Fodsbred tilbage, saa Klinten mistede en af sine skønneste Prydelser. I Stormfloden 1872 ødelagdes ikke ubetydelige Strækninger af Lillekint, navnlig Terrænet om det saakaldte „Kapel“, der næsten helt blev bortskyllet. En Mængde strandede Skibe laa rundt om hele Højemøen; men kun 1 eneste Menneskeliv gik tabt af alle Besætningerne. For den paa Bygninger og Boder anrettede Skade blev siden givet ret god Erstatning, og de skete Strandinger afgav en ikke ringe Fortjeneste for mange, saa vel Arbejdsfolk som handlende. Efter Afslutningen af min politiske Virksomhed var jeg aktiv Deltager i forskjellige kommunale Anliggender. Først fik jeg oprettet en Skyttekreds i Sognet som Filial af Marienborg Riffelskytteforening; dette gav siden Anledning til Stiftelsen af et Fuglestydnings-selskab, hvor i jeg det første Aar blev Fuglekonge og saaledes Selskabets Formand. Da vi siden fik en Kvægforsikringsforening og en Sygekasse for Sognets

Arbejdsklasse bragt i Stand, bestyrede jeg disse i længere Tid, lige som jeg i en Række af Aar var Formand for Bestyrelsen af Sognets lille Fattigkasse.

I Rigsdagen afløstes jeg af A. Kristoffersen, der atter blev valgt; efter ham kom Hother Hage, der efter Rand. Thura og endelig Frede Boisen, der nu i en Del Aar har været vor Repræsentant i Folkethinget.

Da den nye Godsejer i September 1870 ankom til Klintholm med sin unge Hustru, modtoges de af Godsets Beboere, hvor af en Skare unge Bønder var redet dem i Møde, paa en smuk og hjærtelig Maade. En Velkomstsang, som jeg efter Opfordring havde skrevet, blev afsunget, hvor efter der holdtes en lille Fest med Musik, Dans og Fyrværkeri. Stemningen paa begge Sider var fortrinlig.

Min 60de Fødselsdag, 30te Oktober 1876, der regnedes for min 25 Aars Embedsdag i Magleby, overrastes mig fra Distriktbeboerne ved en Deputation en smuk og værdifuld Gave, og i en meget stor Vennekreds tilbragte jeg en lige saa glad Aften, som for 25 Aar siden i Bridesløsemagle.

Lidt efter lidt begyndte Aarene at gaa paa og Alderdommen at nærme sig. Gjærningen i Skolen faldt mig dog endnu temmelig let, medens der imod Kirkeforretningerne af og til bleve mig noget besværlige. Sognets nye, yngre og kraftige Præst havde ved sin herlige, indtrængende Prædiken vækket et nyt Liv i den halvt indslumrede Menighed, der i større

og større Mængde søgte Kirken. Flere baade længere og livligere Salmer bleve nu brugte ved Gudstjenesten, og min gamle Ven, Hausen, der før havde været mig en dygtig og trofast Hjelper, der saa at sige aldrig svigtede nogen Kirke dag, blev svagere og svagere, saa at han snart slet ikke mere kunde støtte Sangen. Vel hjalp hans flinke unge Hjælperer senere godt til, og Ungdommen fra min forlængst ophørte Sangskole deltog ogsaa med Liv i Salmefangen, der yderligere indøvedes i Aftenmøder i Præstegaarden; men dog mærkede jeg godt, at man trængte til nye og friske Kræfter. Ogsaa i Skolen tydede et og andet Tegn paa, at det snart var paa Tide at bryde op, medens Legen var god. Møens Fremskridtsparti havde faaet en Friskole anlagt lige op til vort Sogneskjæl, og der agiteredes ivrig imod Statskolen for at vinde Tilslutning. En forhen ukjendt Misstemning begyndte at vise sig hist og her, endog blandt Børnene, og næsten al Tid kunde der spores, hvor fra Ledetraaden udgik. Da nu her til kom, at min Helbred i Løbet af et Par Aar blev svagere, saa min Læge gav mig Attest for, at jeg led af Bronchitis, der besværliggjorde mig Embedsgjerningen, navnlig i Kirken, og da den høje Reguleringssum, der af Auctoriteterne var sat for Embedet, gav mig Haab om en god Pension, modnedes min Beslutning om at søge min Afsked. Ved en gunstig Smødekommun af mine Forsatte erholdt jeg den ved Slutningen af Maj 1885 med en aarlig Pension af 1190 Kr., efter at have

arbejdet i Skolens Tjeneste siden 1835, som kaldet Lærer siden 21de Maj 1839.

Den 12te Juli 1885 var min Tid i Magleby udløben, og allerede den 13de kaldedes min Eftermand, der i længere Tid havde været en god Ven af mig og bedømmer min Virksomhed der med megen Velvillie. Han har nu ladet en elegant Bygning opføre til sin private Realskole, hvor til holdes flere Lærere, og som lader til at vinde stærk Tilslutning. Til den gamle Skole er tilbygget en hel ny Skolestue, saa at det hele er aldeles forandret. Strax lejede jeg en Bolig i Lindemark, nu Stege Byes Forstad, da min Datter Hanne havde faaet en rigtig rar Bøgestole i Tjørnemark. I Lindemark boede vi saa at sige lige midt iblandt en Flok kjære Venner, da baade Rødkilde, Tjørnemark, Stege, Udby og Spejlsby laa i en Kreds uden om os; men da Turene til Tjørnemark — 1 Mil daglig — bleve Hanne for anstrængende, og hun af sin venlige Patronesse, Fru Scavenius til Klintholm, fik Løfte om Bolig og sin forrige Skole i Magleby, og af Sogneraadet Tilsagn om sin forrige Bøgestole der, medens jeg var tilbuddt Ophold paa Tiendegaard, saa flyttede vi begge her ud 1886, og bo nu kun en Fjerdingvej fra hinanden. Min yngste Datter har i flere Aar haft en god Plads i Nørre-Sundby ved Aalborg, og venter at beholde den for det første. Naar jeg blot gaar ud igjennem vor Havelaage, ligger Magleby, Klintholm, Klintemøllen og hele

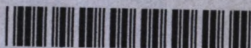
det storartede skovbevogede Høidedrag bag ved, lige for mig og danner det skønneste Motiv, som nogen Landskabsmaler blot kan ønske sig. Min Helbred er nu ret god; kun som Fodgænger er jeg paa Grund af min gamle Kortaandethed en daarlig Krihster. Dog gaar jeg jævnlig til Kirke, enten i Borre eller i Magleby. Der er jeg endnu som hjemme i den gamle Skole, og rundt om der oppe har jeg mange Venner, hos hvem jeg stadig er en velkommen Gæst. Og saa ved de livlige Lærermøder i Stege er jeg endnu en ivrig Deltager, og glæder mig ved den Venlighed, der stedsvis vises mig af samtlige Medlemmer.

Jeg vil nu slutte denne min simple Livshistorie med de samme Ord, hvor med jeg indledede den. Gid jeg blot ved mit Livs Afslutning maa kunne sige: „Gud ske Lov! Hans Raade imod mig har dog vist ikke været ganske forgjæves!“

Rettelser til første Del.

- Side 36, Linie 8: indvies, læs: indvier.
" 37, " 5: Autoriteterne, læs: Auctoriteterne.
" 41, " 19: Bredom, læs: Bredom.
" 47, " 2 (fra neden): Sinke, læs: Simle.
" 55, " 6: Retter, læs: Skrifter.
" 64, " 18: Ryborg, læs: Ryberg.
" 71, " 7: ogsaa, læs: og saa.
" 72, " 3: sovende, læs: levende.
" 79, " 7: Seminariet, læs: Seminariet.
" 89, " 20: Kandidaten: „Rejl, læs: Kandidaten
i „Rej“: „
" " " 2 (fra neden): Methodelærer, læs: Me-
thodelære.
" 99, " 12: sværte, læs: snærte.
" 156, efter Slutningsordet: , samt den lige saa hæder-
lige Borgerrepræsentant, Urmager Holst i
Roskilde.
-

DIS-Danmark

1 0 4 4 4 0

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK